

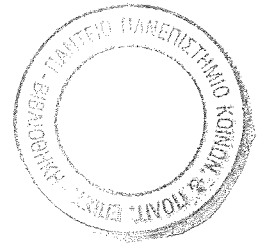

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΜΕΣΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

‘ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ, ΔΙΟΙΚΗΣΗ & ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ’

Διπλωματική Εργασία:

*‘Η Διπλωματία στην Εποχή της Πληροφορίας. Ανοιχτή Διπλωματία: η
Αμερικανική Ανοιχτή Διπλωματία στον Αραβικό Κόσμο.’*

Φεβρουάριος 2004

Γκόλφω Γουρνά

Περιεχόμενα

Πρόλογος	3
Εισαγωγή	6
 Ενότητα I	
<u>Η διαχρονική εξέλιξη της Διπλωματίας</u>	9
i. Παραδοσιακή Διπλωματία.	12
ii. Νέα Διπλωματία.	16
iii. Η Διπλωματία κατά την διάρκεια του ψυχρού πολέμου.	18
iv. Η Διπλωματία μετά τον ψυχρό πόλεμο.	18
 Ενότητα II	
<u>Η Ανοιχτή Διπλωματία</u>	19
i. Ορισμοί Ανοιχτής Διπλωματίας.	21
ii. Οι τρεις διαστάσεις της Ανοιχτής Διπλωματίας.	25
α. Διαχείριση των Ειδήσεων.	27
β. Στρατηγικές Επικοινωνίες.	29
γ. Οικοδόμηση Σχέσεων.	31
iii. Εργαλεία Ανοιχτής Διπλωματίας των ΗΠΑ.	33
α. Οικονομικές Πηγές.	34
β. Δραστηριότητες και Προγράμματα Ανοιχτής Διπλωματίας.	39
γ. Οι προσπάθειες Πολιτιστικής Διπλωματίας της Αμερικανικής κυβέρνησης. Γενικές Αρχές	39
 Ενότητα III	
i. Παγκόσμιες αλλαγές που επηρεάζουν την Ανοιχτή Διπλωματία.	42
ii. Αποστολή και πρόκληση για την Διπλωματία.	44
 Ενότητα IV	
<u>Διεθνείς δυναμικές</u>	45
i. Τάσεις στα ΜΜΕ.	47
α. Πληροφοριακή τεχνολογία	52
β. Νέα Μέσα.	57
ii. Παγκοσμιοποίηση.	61
iii. Η γέννηση της παγκόσμιας κοινωνίας πολιτών.	61
 Ενότητα V	
i. Η Αμερικανική Ανοιχτή Διπλωματία στον Αραβικό κόσμο.	64
ii. Επικοινωνιακά εμπόδια στην Διεθνή Διπλωματία	73
iii. Ανοιχτή Διπλωματία: ουσιαστική αλλά όχι αρκετή.	81
Επίλογος	82

Η παρούσα εργασία εξετάζει το νέο περιβάλλον που διαγράφει η εποχή της πληροφορίας και τις νέες ευκαιρίες που αυτό δημιουργεί στην άσκηση της διπλωματίας. Καταγράφει τα νέα μέσα και τις τεχνολογικές καινοτομίες στον τομέα της επικοινωνίας και της πληροφορίας, τα οποία επηρεάζουν την διεξαγωγή και την άσκηση της ανωτέρω τέχνης και επιστήμης στην εποχή που διανύουμε.

Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάλυση των δυναμικών της ανοιχτής διπλωματίας στα πλαίσια της σύγχρονης εποχής της πληροφορίας και της πληθώρας των παρεχομένων τεχνολογικών επιτευγμάτων στον χώρο της πληροφόρησης και της επικοινωνίας αλλά και την ιδιαίτερη πολιτική οικονομία των Μέσων. Αυτό που υποστηρίζεται στο συναφές κεφάλαιο είναι το γεγονός πως στην εποχή των παγκόσμιων επικοινωνιών, **η επικοινωνία και η οικοδόμηση συνδέσεων με ακροατήρια του εξωτερικού έχει την ίδια σημασία για την διεξαγωγή των διεθνών σχέσεων όσο και η επαφή με τις κυβερνήσεις** (Θεωρία Προϋποτιθέμενη Συνθήκη: το φαινόμενο του οποίου η παρουσία ενεργοποιεί ή ενισχύει τη δράση ενός αιτιώδους νόμου ή μιας υπόθεσης).

Η μελέτη επικεντρώνεται στις επικοινωνιακές διαδικασίες που χρησιμοποιήθηκαν από τις Ηνωμένες Πολιτείες στην προσπάθεια επικοινωνίας τους με τον Αραβικό Κόσμο μετά το τρομοκρατικό χτύπημα εναντίον των πρώτων στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001 και τις επιδράσεις αυτών (Υπόθεση Έρευνας). Καταδεικνύουμε πως η Αμερικανική Ανοιχτή Διπλωματία στην περιοχή απέτυχε. Φιλοδοξούμε να δώσουμε απαντήσεις στα εξής ερωτήματα. Για ποιο λόγο απέτυχε η Αμερικανική Ανοιχτή Διπλωματία; Ποιες είναι οι βασικές, ίσως, αιτίες στις οποίες οφείλεται η αποτυχία της Αμερικανικής Ανοιχτής Διπλωματίας (Μεταβλητή Έρευνας ΜΕ: η μεταβλητή της οποίας αναζητούμε τις αιτίες μέσω της έρευνας που διενεργούμε); Αρκεί και μόνο η μελέτη και ο σχολιασμός της ανοιχτής διπλωματίας στην προσοπάθεια διερεύνησης και επίλυσης των ανωτέρω ερωτημάτων;

Το παρόν πόνημα χωρίζεται σε κεφάλαια, που έπονται της εισαγωγής στην μελέτη. Η τελευταία περιλαμβάνει τον σκοπό, την σπουδαιότητα, τις πηγές και την οργάνωση

της εργασίας. Το πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται στην διαχρονική εξέλιξη της διπλωματίας ενώ το επόμενο περιγράφει και αναλύει την ανοιχτή διπλωματία και την Αμερικανική ανοιχτή διπλωματία ειδικότερα. Το κεφάλαιο τρία αποτελεί συνδυαστικό κρίκο μεταξύ των παρακείμενων καθώς αποπειράται εν ολίγους να κεντρίσει τον αναγνώστη για ότι ακολουθεί θέτοντας συνοπτικά τα ζητήματα που θα διαπραγματευθούν στη συνέχεια. Το εκόλουθο κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στα νέα επιτεύγματα των τεχνολογιών της επικοινωνίας και της πληροφορίας, όπως και στις σύγχρονες συνθήκες που διαγράφουν νέους ορίζοντες γεμάτους προκλήσεις για την διπλωματία. Ακολούθως, εξετάζεται η περίπτωση (Case Study) της **Αμερικανικής Ανοιχτής Διπλωματίας στον Αραβικό Κόσμο** και οι λόγοι που αυτή δεν απέδωσε τα αναμενόμενα στην περιοχή αυτή.

Ο έλεγχος των θεωριών των ερευνών γίνεται με δύο τρόπους: με το πείραμα και την παρατήρηση. Οι τελευταίοι (έλεγχοι παρατήρησης) μπορούν να είναι δύο ειδών: μεγάλων δειγμάτων και περιπτωσιολογικής έρευνας. Ο αναλυτής περιπτωσιολογικής έρευνας μελετά μία ή και περισσότερες περιπτώσεις με στόχο να διαπιστώσει αν τα γεγονότα συμβαίνουν με τον προβλεπόμενο τρόπο. Οι περιπτωσιολογικές έρευνες εξυπηρετούν πέντε βασικούς σκοπούς: τον έλεγχο των θεωριών, την δημιουργία θεωριών, τον προσδιορισμό προϋποτιθέμενων συνθηκών και τον έλεγχο της σπουδαιότητας τους και την ερμηνεία περιπτώσεων ενδογενούς σπουδαιότητας. (Evera V. S. 2000)

Οι **περιπτωσιολογικές έρευνες (Case Studies)** εν γένει ενδέχεται να περιέχουν διαφορετικές μεθόδους συλλογής δεδομένων, όπως είναι η διεξαγωγή συνεντεύξεων ή παρατήρηση, η εξέταση επίσημων εγγράφων, τα αποτελέσματα των οποίων ο ερευνητής καλείται να υφάνει με σκοπό να δώσει απαντήσεις στο ερώτημα ή στα ερωτήματα που θέτει η έρευνα. Η παρούσα μελέτη ανάγει την πληροφοριακή τεχνολογία ως βασικό εργαλείο έρευνας και ανάλυσης. Χρησιμοποιεί τις μηχανές αναζήτησης στο Διαδίκτυο για την ανάσυρση επίσημων εγγράφων της Αμερικανικής κυβέρνησης, συνεντεύξεων και δηλώσεων της κρατούσας ηγεσίας, πορισμάτων στατιστικών ερευνών και φυσικά ιστοσελίδων του Υπουργείου Εξωτερικών των ΗΠΑ και των σχετικών τμημάτων για το υπό μελέτη ζήτημα.

Τα συμπεράσματα στα οποία καταλήγει η συγκεκριμένη μελέτη αναγνωρίζουν την ανάγκη για ύπαρξη συμφωνίας μεταξύ των προσπαθειών της Ανοιχτής Διπλωματίας από τη μία και των συγκεκριμένων αποφάσεων, πράξεων και πολιτικών της εξωτερικής πολιτικής μιας χώρας. Επίσης, γίνεται μνεία στην ανάγκη αντιμετώπισης των παραδοσιακών προκαταλήψεων μεταξύ των διαφορετικών λαών για την ενίσχυση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας και την οικοδόμηση σχέσεων διαρκούς ειρήνης και συνεργασίας μεταξύ των διαφορετικών λαών. Παράλληλα, δίνεται έμφαση στο προαπαιτούμενο της βαθιάς και ουσιαστικής γνώσης και σεβασμού του ‘άλλου’ ενόψει οποιασδήποτε απόπειρας επικοινωνίας μηνυμάτων σε ξένο ακροατήριο και φυσικά για τους σκοπούς της εγκαθίδρυσης σχέσεων κατανόησης και συνεργασίας μεταξύ των λαών. Το τελευταίο, μάλιστα, εγχείρημα υποστηρίζεται πως πρέπει να πραγματοποιείται σε απόσταση και ανεξάρτητα από υπουργεία εξωτερικών και κρατικούς μηχανισμούς εν γένει, στα πλαίσια εναλλακτικών μοντέλων που υιοθετούν πολλές από τις αρχές που θα αναπτυχθούν εν συνεχεία. Στόχος, η γέννηση μιας στρατηγικής επικοινωνίας, μιας ατζέντας διπλωματίας, που απέχει από ενέργειες προπαγάνδας και τιμά την διαφορετικότητα, αρνείται την ιεραρχία, αγκαλιάζει τις ‘καρδιές και το μυαλό’ των λαών.

Εισαγωγή

Κάθε εποχή τείνει να θεωρεί τον εαυτό της μοναδικό. Η συγκεκριμένη, όμως, εποχή και συγκυρία – οι αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα – δικαιολογημένα, έχουν χαρακτηριστεί ως ‘σπάνιο διάλειμμα στην ιστορία’¹, το οποίο ορίζεται από ένα νέο ‘τεχνολογικό παράδειγμα’ με επίκεντρο τις τεχνολογίες της πληροφορίας. Τα αποτελέσματα και οι αλλαγές που αυτό έχει επιφέρει στην κοινωνία είναι σίγουρα επαναστατικά, καθώς πρόκειται για έναν τεχνολογικό μετασχηματισμό μείζονος

χαρακτήρα που είναι αναπόφευκτα συνδεδεμένος με κοινωνικο-οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές² και συνοδεύεται από άλλα φαινόμενα, όπως το τέλος του ψυχρού πολέμου, την παγκοσμιοποίηση, τον εκδημοκρατισμό των διεθνών σχέσεων.

Στο νέο περιβάλλον που διαγράφεται, η ισχύς παύει να ορίζεται πλέον μόνο με όρους στρατιωτικούς και οικονομικής δύναμης, διότι έχει γίνει αντιληπτό πως η γνώση και **η πληροφορία** ενέχουν παγκόσμια επιρροή, η οποία στα πλαίσια ενός κόσμου ‘ψηφιακού’³ και με τη μορφή μιας οργανωμένης στρατηγικής, αποτελούν αναβλύζουσα πηγή δύναμης. Υπό αυτή την έννοια, μπορούν να αποτελέσουν τους κεντρικούς πυρήνες εξαγωγής οικονομικής, πολιτικής και πολιτισμικής επιρροής για τα έθνη και όχι μόνο. Άτομα, επιχειρήσεις, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, τοπικές ή περιφερειακές ομάδες μπορούν να διαδραματίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο στη διεθνή κοινότητα με τα κράτη⁴ – κύριους δρώντας του διεθνούς συστήματος, σύμφωνα με την ρεαλιστική σχολή των διεθνών σχέσεων⁵.

Υπό αυτές τις συνθήκες, διαφαίνεται όλο και πιο έντονα η ανάγκη αναθεώρησης και αναστοχασμού της εξωτερικής πολιτικής και της **διπλωματίας** των χωρών στη βάση της χρήσης και εκμετάλλευσης των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας προς τον σκοπό της επίτευξης των εθνικών στόχων και της εξαγωγής αναπαραστάσεων των εθνών στην παγκόσμια σκηνή στον αιώνα που διανύουμε, τον **αιώνα της πληροφορίας**.

¹ Castells M. ‘The Rise of the Network Society’, Blackwell, London, 1996, σελ. 29

² Kallinikos 2001

³ Νεγροπόντης Ν. ‘Ψηφιακός Κόσμος’, Καστανιώτης, Αθήνα, 1995 και Castells M. ‘The Rise of the Network Society’, Blackwell, London σελ. 30

⁴ Mathews J. S. ‘Power Shift’, Foreign Affairs, Volume 76, No 1, January – February 1997, σελ. 50-66

⁵ Carr E. H. ‘The Twenty Years’ Crisis 1919-1939: An introduction to the study of International Relations’, Ποιότητα, Αθήνα, 2000, σελ. 101-138

Ο κόσμος, σαφώς, αλλάζει, εξελίσσεται και μεταμορφώνεται με ραγδαίους ρυθμούς. Οι πληροφορίες ταξιδεύουν διασχίζοντας σύνορα, πατρίδες, ηπείρους. Η γνώση και η πληροφορία αναδύονται από το βυθό της μυστικότητας και της διακριτικής πρόσβασης. Ιδέες, κεφάλαια, υπηρεσίες κυκλοφορούν ανεμπόδιστα στο παγκόσμιο δίκτυο κρατών, μη κυβερνητικών οργανισμών, πολυεθνικών επιχειρήσεων και άλλων οργανώσεων. Σε ένα τέτοιο κόσμο, η παραδοσιακή διπλωματία, οι αρχές και οι στόχοι της, όπως έχουν, κλονίζονται και παρουσιάζεται όλο και πιο απαραίτητη η προσαρμογή της στα νέα δεδομένα⁶.

Η **‘έξυπνη ισχύς’**⁷ (soft power), η ισχύς που απορρέει από την δύναμη της επιρροής και **συμπληρώνει τις άλλες μορφές ισχύος** όπως είναι η στρατιωτική και η οικονομική, μπορεί να εδράζεται ‘στην απήχηση των ιδεών κάποιου ή στην ικανότητα του να καθορίζει μια ατζέντα με τέτοιο τρόπο ώστε να προκαθορίζει και τις επιλογές των άλλων’⁸. Οι σύγχρονες κυβερνήσεις καλούνται υπό το φως των νέων δεδομένων να ανακατασκευάσουν τις δομές της διπλωματίας και να προσαρμοστούν στο νέο περιβάλλον⁹ χρησιμοποιώντας τις τεχνολογίες της πληροφορίας και στρατολογώντας διπλωμάτες – διαμορφωτές δημόσιων συζητήσεων σε όλο τον κόσμο στα πλαίσια της λεγόμενης **‘ανοιχτής διπλωματίας’**¹⁰.

Η Διπλωματία υφίσταται σημαντικές αλλαγές, τόσο βαθιές όσο αυτές που την καθιέρωσαν ως τέχνη και ως επιστήμη τον δέκατο έκτο αιώνα. Για μια πλειάδα λόγων συμπεριλαμβανομένης και της επανάστασης στις τηλεπικοινωνίες, η διαμόρφωση αποφάσεων σχετικά με την εξωτερική πολιτική και όχι μόνο, απομακρύνεται από το κέντρο της κυβέρνησης και εξαπλώνεται στην κοινωνία. Οι εξωτερικές σχέσεις δεν είναι πλέον το προνόμιο κάποιων ελίτ, αλλά όλο και περισσότερο τις διαχειρίζονται περιοχές, κράτη, μη κυβερνητικοί οργανισμοί, επιχειρήσεις και άλλοι μη κρατικοί δρώντες. (Ποιος ασκεί μεγαλύτερη επιρροή, ο Bill Clinton ή ο Bill Gates;)

⁶ Rosenau J. N. ‘States, Sovereignty and Diplomacy in the Information Age’, www.usip.org/virtualdiplomacy/publications/reports, 25 February 1999

⁷ Mathews J. S. ‘Power Shift’, Foreign Affairs, Volume 76, No 1, January – February 1997, σελ. 50-66

⁸ Mathews J. S. ‘Power Shift’, Foreign Affairs, Volume 76, No 1, January – February 1997, σελ. 50-66

⁹ Brown S. J. & Studemeister M. S. ‘Virtual Diplomacy: Rethinking Foreign Policy Practice in the Information Age’, Information & Security, Volume 7, 2001, σελ. 28-44

¹⁰ Leonard M. ‘Διπλωματία με Άλλα Μέσα’, Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 60-70

Παράλληλη με την ανάπτυξη και εξέλιξη της διαμόρφωσης αποφάσεων είναι και η επανάσταση των τεχνολογιών – ειδικότερα των τεχνολογιών της επικοινωνίας – και οι συνέπειες αυτής της επανάστασης στην κοινωνία. Όπως παρατήρησε μεταξύ άλλων μελετητών και ο ακαδημαϊκός Harold Innis, μεγάλες αλλαγές στις επικοινωνίες έχουν αποτέλεσμα κοινωνικές αλλαγές. Ο ίδιος περιγράφει πως η εφεύρεση της τυπογραφίας του Γουτεμβέργιου οδήγησε στην αμφισβήτηση της εξουσίας της Εκκλησίας, υποστηρίζοντας έτσι πως κάθε σημαντική αλλαγή έκτοτε έχει επιφέρει παρόμοια αποτελέσματα. Για τον έλεγχο αυτής της θεωρίας θα μπορούσαμε να κάνουμε ένα συσχετισμό μεταξύ της προόδου στην τεχνολογία της πληροφορίας και των ατομικών και επίσημων αντιδράσεων στην είδηση του πολέμου:

- ✚ Οι Αμερικανοί έμαθαν για τα γεγονότα του Εμφυλίου Πολέμου τους 130 χρόνια πριν, μεταξύ άλλων από την νέα για την εποχή εφεύρεση της φωτογραφίας.
- ✚ Μάθαμε για τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο από τα ντοκιμαντέρ.
- ✚ Μάθαμε για τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο από τις σχεδόν απευθείας μεταδόσεις των ραδιοφωνικών σταθμών.
- ✚ Μάθαμε για τον Πόλεμο στο Βιετνάμ μέσω της τηλεόρασης.
- ✚ Μάθαμε για τις διαδηλώσεις στην πλατεία Tiananmen μέσω φαξ.
- ✚ Μάθαμε για τους βομβαρδισμούς στον Περσικό Κόλπο από το δορυφορικό κανάλι CNN.
- ✚ Μάθαμε για τις εξελίξεις στην πρώην Γιουγκοσλαβία μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

Ενότητα Ι

ι. Παραδοσιακή Διπλωματία

Η διπλωματία είναι η μέθοδος, η τέχνη όπως αποκαλείται από ορισμένους, με την οποία διεξάγονται οι σχέσεις μεταξύ των εθνών¹¹. Είναι ο τρόπος, σε αντιδιαστολή με το περιεχόμενο της εξωτερικής πολιτικής. Ο σκοπός της διπλωματίας είναι η προώθηση των εθνικών συμφερόντων. Τα συμφέροντα αυτά εμπίπτουν σε τρεις κατηγορίες: α) ασφάλεια, β) ευημερία, γ) ανθρωπότητα. Η παραδοσιακή διπλωματία σχετίζεται με εδαφικά κριτήρια. Λειτουργεί στη βάση της υπόθεσης ότι οι ανθρώπινες κοινότητες είναι οργανωμένες σε κυρίαρχα έθνη – κράτη με σαφώς καθορισμένα σύνορα.

Η διπλωματία σχετίζεται με δύο οπτικές της διεθνούς πολιτικής, οι οποίες θα μπορούσαν να χαρακτηρισθούν ως μακρο – προοπτική και μικρο – προοπτική. Η μακρο – προοπτική προσπαθεί να αντιληφθεί την παγκόσμια πολιτική ως σύνολο.

- ✚ Ποια είναι τα συστατικά της στοιχεία;
- ✚ Πώς συνταιριάζονται μεταξύ τους;

Η μικρο – προοπτική επιχειρεί να εξηγήσει την παγκόσμια πολιτική από μία συμπληρωματική οπτική των δρώντων που εμπλέκονται στην παγκόσμια πολιτική.

- ✚ Παραδοσιακά η μικρο – προοπτική έχει επικεντρωθεί στα κράτη και τις κυβερνήσεις που λειτουργούν εκ μέρους τους στην διεθνή πολιτική σκηνή.

Η Διπλωματία ως διαδικασία επικοινωνίας μεταξύ πολιτικών οντοτήτων υπάρχει ουσιαστικά χιλιάδες χρόνια. Ενώ τα έθιμα και οι μηχανισμοί της διπλωματίας έχουν αναπτυχθεί στην διάρκεια μεγάλου χρονικού διαστήματος – για παράδειγμα, οι πόλεις κράτη στην αρχαία Ελλάδα εισήγαγαν ένα διπλωματικό σύστημα το οποίο διέθετε πολλά αξιοσημείωτα σύγχρονα χαρακτηριστικά – το παγκόσμιο διπλωματικό μας

¹¹ Χριστοδουλίδης Θ. ‘Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων’, Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997

σύστημα έχει τις ρίζες του στην Ιταλία του 15^{ου} αιώνα, όπου πρωταρχικά καθιερώθηκαν οι μόνιμες πρεσβείες.

Έκτοτε, το διπλωματικό σύστημα που αναπτύχθηκε είχε ορισμένα διακριτά χαρακτηριστικά. Αυτά μπορούν να κατηγοριοποιηθούν υπό τους γενικούς τίτλους: **δομή** (ποιος συμμετέχει στην διπλωματία), **διαδικασία** (πώς είναι οργανωμένη η διπλωματική δραστηριότητα) και **ατζέντα** (η ουσία της διπλωματίας).

Η παραδοσιακή διπλωματία μπορεί να διακριθεί από τους προγόνους της στον αρχαίο και μεσαιωνικό κόσμο, κυρίως, γιατί αποτελεί επικοινωνία μεταξύ αναγνωρισμένων σύγχρονων κρατών, παρά με άλλους τύπους πολιτικής οργάνωσης, όπως για παράδειγμα, η Καθολική Εκκλησία. Καθώς οι σχέσεις μεταξύ των κρατών αναπτύσσονταν, οι πολιτικοί ηγέτες θεώρησαν απαραίτητο να διαπραγματεύονται μεταξύ τους σε μόνιμη βάση. Για το λόγο αυτό, διπλωμάτες στάλθηκαν στο εξωτερικό, αργότερα αποτέλεσαν θεσμό και στο τέλος έγιναν επαγγελματίες. Η διπλωματία, ως **κρατικά βασισμένη δραστηριότητα** είναι κεντρική στην δομή της παραδοσιακής διπλωματίας.

Στο παραδοσιακό σύστημα, η διπλωματία ήταν οργανωμένη σε **διμερή βάση** και συνήθως διεξαγόταν με **μυστικότητα**. Όταν δύο κράτη ανέπτυσαν μια σχέση αμοιβαίας σπουδαιότητας, γινόταν μόνιμη η ανταλλαγή πρεσβειών, όπως και η διεξαγωγή της διπλωματίας μέσω αυτών σε διακρατική βάση. Επίσης, η διευθέτηση διαφορών χαρακτήριζε τις αμοιβαίες συμφωνίες και ήταν πιο εύκολο να διατηρούνται μυστικά όταν η διπλωματία διεξαγόταν σε διμερή βάση.

Η παραδοσιακή διαδικασία της διπλωματίας απορροφούσε κανόνες και διαδικασίες από προηγούμενα διπλωματικά συστήματα. Από τον 15^ο αιώνα και μετά, η διπλωματία δεν έγινε απλώς μια καθιερωμένη διαδικασία αλλά και μια κανονιστική διαδικασία. Έτσι, καθιερώθηκαν εκτός από τους διαδικαστικούς κανόνες και δικαιώματα και προνόμια που επισυνάπτονταν στους διπλωμάτες και την διπλωματική δραστηριότητα (ασυλία και υπερεδαφικότητα των πρεσβειών). Οι τελευταίες προήλθαν από δύο αρχές. Πρώτον, οι διπλωμάτες έπρεπε να είναι σε θέση να διευθύνουν τις δουλειές τους δίχως φόβος ή παρεμπόδιση. Δεύτερον, οι

πρεσβευτές ήταν οι άμεσοι αντιπρόσωποι κυρίαρχων μοναρχιών, οπότε θα έπρεπε να τυγχάνουν μεταχείρισης αυτοκράτορα.

Το 1815 στο Συνέδριο της Βιέννης¹², η διπλωματία απέκτησε διεθνώς συμφωνημένους κανόνες και τύπους. Αυτή αναθεωρήθηκε και συμπληρώθηκε το 1961 στη Βιέννη, στη Σύμβαση για τις Διπλωματικές Σχέσεις. Το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό ήταν πως οι επαγγελματίες ήταν όλοι αριστοκράτες, όπως και οι υπουργοί (Metternich, Talleyrand, Grey, Sonino, John Hay).

Μια διασταύρωση μεταξύ του παλαιού καθεστώτος και των πιο σύγχρονων προβλημάτων των εθνών (όχι των αυτοκρατορικών οικογενειών) ήταν σχεδόν πλήρως πολιτική. Οι πολιτικές των δασμών ήταν εθνικές και δεν ήταν αντικείμενο διεθνούς διαπραγμάτευσης. Η νομισματική πολιτική ήταν ο κανόνας του χρυσού. Η εμπορική προώθηση υπήρχε από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, αλλά ήταν γενικά προνόμιο λιγότερο αριστοκρατικών προξένων (ξεχωριστή υπηρεσία, στις ΗΠΑ, για παράδειγμα, μέχρι το 1921). Η διπλωματία διεξαγόταν κυρίως **μέσω πρεσβειών**, παρόλο που υπουργοί και μονάρχες ταξίδευαν περισσότερο με την ανάπτυξη και επέκταση των σιδηροδρόμων. Κατά καιρούς πραγματοποιούνταν κορυφαία συνέδρια, όπως για παράδειγμα στο Βερολίνο το 1878.

Η διπλωματία των περισσότερων χωρών ήταν γενικά βασισμένη στην **αναζήτηση πλεονεκτήματος και επέκτασης** (είτε γεωγραφικά, αποικιακά είτε με σφαίρες επιρροής). Ήταν σχεδόν **αποκλειστικά Ευρωπαϊκή**¹³, καθώς ο Τρίτος Κόσμος ήταν αντικείμενο διπλωματίας και όχι δράντας (εκτός από την άνοδο της Ιαπωνίας) και ακόμα και στην Ευρώπη, η διπλωματία ήταν σε μεγάλο βαθμό το παιχνίδι των μεγάλων δυνάμεων. Η Γαλλία, Πρωσία, η Ρωσία και η Αυστρία συνέχιζαν να διαθέτουν εδαφικές βλέψεις στην Ευρώπη¹⁴. Η εξαίρεση ήταν η Μεγάλη Βρετανία, η οποία επιθυμούσε την σταθερότητα και αντιτιθέταν της επέκτασης στην Ευρώπη, παρόλο που αναζητούσε επέκταση στην Ασία, την Μέση Ανατολή και την Αφρική.

¹² Χριστοδουλίδης Θ. 'Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997, σελ. 21-28

¹³ Χριστοδουλίδης Θ. 'Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997, σελ. 28-41

¹⁴ Χριστοδουλίδης Θ. 'Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997, σελ. 95-110

Οι ΗΠΑ είχαν ένα εντυπωσιακό διπλωματικό ξεκίνημα με τους Franklin, Jefferson και John Quincy Adams. Μια σχετική παρακμή ξεκίνησε με τον Πρόεδρο Andrew Jackson και οι ΗΠΑ έτειναν φανερά προς τον απομονωτισμό. Εξαιρέσεις αποτέλεσαν το **Δόγμα Μονρόε**¹⁵ (Monroe Doctrine, που βασιζόταν στην Βρετανική ναυτική δύναμη), το Commodore Perry άνοιγμα στο εμπόριο με την διπλωματία, η διπλωματία του εμφύλιου πολέμου και η εξαγορά της Αλάσκας από την Ρωσία. Η αλλαγή ήρθε στα τέλη του αιώνα, περιόδους που ήταν πρόεδροι οι McKinley και Theodore **Roosevelt**, οι οποίοι ανακοίνωσαν την επιστροφή των ΗΠΑ στην διπλωματική σκηνή. Ο πόλεμος με την Ισπανία επέφερε μια αποικιακή αυτοκρατορία ενώ η επέκταση του εμπορίου οδήγησε σε πολιτική ανοιχτών θυρών. Παράλληλα, βελτιώθηκαν οι δεσμοί με την Μεγάλη Βρετανία και γενικότερα η Αμερικανική διπλωματία έγινε πιο σοβαρή και έκανε **έντονη χρήση της προπαγάνδας**¹⁶. Ιδιαίτερα γνωστά είναι και τα **δεκατέσσερα σημεία του Woodrow Wilson**¹⁷, τα οποία ήταν η Αμερικανική δήλωση για τους λόγους που γινόταν ο πόλεμος και για τους στόχους που ήλπιζαν να επιτύχουν. Ο πόλεμος παρουσιαζόταν ως εκστρατεία υπέρ της δημοκρατίας, ενάντια στην στρατοκρατία, τον δεσποτισμό και τους περασμένους κακούς τρόπους διεξαγωγής των διεθνών σχέσεων και της διπλωματίας.

Η παραδοσιακή διπλωματία μπορεί τέλος, να χαρακτηριστεί από την ατζέντα της, τα ζητήματα για τα οποία οι διπλωμάτες διαπραγματεύονταν. Σε σύγκριση με τις επερχόμενες περιόδους, η ατζέντα αυτής της περιόδους ήταν **ιδιαίτερα περιορισμένη**. Η τελευταία ήταν καθορισμένη από τις διμερές σχέσεις των κρατών και τις ασχολίες των ίδιων των πολιτικών τους ηγετών (**πόλεμοι, ασφάλεια, εδαφικές φιλοδοξίες**).

¹⁵ Χριστοδουλίδης Θ. 'Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997, σελ. 52-60

¹⁶ Carr E. H. 'The Twenty Years' Crisis 1919-1939. An introduction to the study of International Relations', Ποιότητα, Αθήνα, 2000, σελ. 179-194

ii. Νέα Διπλωματία

Η παραδοσιακή διπλωματία απέτυχε να αποτρέψει το ξέσπασμα του πρώτου παγκοσμίου πολέμου¹⁸ και αυτό οδήγησε στην εξάπλωση της άποψης πως ένα νέο είδος διπλωματίας χρειαζόταν. Παρόλο που σε αυτή τη νέα διπλωματία έγιναν ιδιαίτερες αναφορές μετά τον πόλεμο, τα στοιχεία αυτής υπήρχαν από τον 19^ο αιώνα και νωρίτερα. Το βασικό αίτημα ήταν να γίνει **πιο ανοιχτή** η διπλωματία στον δημόσιο έλεγχο και την εξονυχιστική έρευνα. Επιπρόσθετα, να είναι **λιγότερο μυστική** και να **διευρυνθούν οι εκπρόσωποι** της πέρα της αριστοκρατίας. Η δεύτερη ιδέα ήταν συνδεδεμένη με την αναγκαιότητα καθιέρωσης ενός διεθνούς οργανισμού (**Κοινωνία των Εθνών - League of Nations**) για να δρα ως ένα διεθνές φόρουμ για την ειρηνική διευθέτηση των διαφορών.

Η νέα διπλωματία ήταν παρόμοια στην δομή με την παλιά διπλωματία κατά ορισμένους τρόπους:

- ✦ Τα κράτη και οι κυβερνήσεις παρέμειναν οι κύριοι δρώντες.
- ✦ Οι μόνιμες πρεσβείες στο εξωτερικό συνδέθηκαν με τα αντίστοιχα κυβερνητικά τμήματα στο εσωτερικό των χωρών.

Πραγματοποιήθηκαν και ορισμένες αλλαγές και εξελίξεις στο χώρο της διπλωματίας:

- ✦ Πρώτον, τα κράτη έπαψαν να είναι οι μόνοι δρώντες που συμμετείχαν. Πλέον, μοιράζονταν την παγκόσμια σκηνή με **διεθνείς οργανισμούς** (διακρατικούς και μη κυβερνητικούς).
- ✦ Δεύτερον, οι κυβερνήσεις άρχισαν να αναπτύσσουν τα πλαίσια των δραστηριοτήτων τους σε εσωτερικό επίπεδο (ενδιαφερόμενες για την κοινωνική και οικονομική ευημερία των πολιτών) και αυτό εξαπλώθηκε και σε διεθνές επίπεδο.

¹⁷Χριστοδουλίδης Θ. 'Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997, σελ. 528-530

¹⁸ Χριστοδουλίδης Θ. 'Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997, σελ. 469-474

Τα εξελισσόμενα συμφέροντα των κρατών ως διεθνών δρώντων και ο αυξανόμενος αριθμός των μη κυβερνητικών δρώντων άλλαξαν την φύση της νέας διπλωματίας ως διαδικασία διαπραγμάτευσης. Η διπλωματία έγινε **πιο πολύπλοκη** καθώς η παγκόσμια σκηνή εμπλουτίστηκε με περισσότερους και ετερόκλητους δρώντες. Η διμερής διπλωματία (διπλωματικές σχέσεις μεταξύ δύο κρατών) συνεχίστηκε, αλλά τώρα οι συμφωνίες, οι συνθήκες και οι διαφορές διευθετούνταν με **πολυμερείς διαπραγματεύσεις** (μεταξύ πολλών δρώντων) σε οργανισμούς, όπως η **Κοινωνία των Εθνών (League of Nations)**¹⁹ και τελευταία ο **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (UN)**. Επίσης, συμμετέχουν και μη κυβερνητικοί οργανισμοί σε αυτά τα φόρα και προσπαθούν να επηρεάσουν τις κρατικές συμπεριφορές.

Η ατζέντα της νέας διπλωματίας περιείχε έναν αριθμό νέων ζητημάτων όπως, επίσης, και έντονη έμφαση στην **στρατιωτική ασφάλεια**. Η αποφυγή του πολέμου έγινε η πρώτη προτεραιότητα, καθώς οι διπλωμάτες στόχευαν να κάνουν τον πρώτο παγκόσμιο πόλεμο, τον πόλεμο που θα τερμάτιζε όλους τους υπόλοιπους (Υψηλή πολιτική - **High politics**). Η διπλωματική δραστηριότητα, παράλληλα, άρχισε να επικεντρώνεται περισσότερο σε ζητήματα **οικονομικά, κοινωνικά** που συνδέονταν με την υλική ευημερία (Χαμηλή πολιτική - **Low politics**).

Το άλλο χαρακτηριστικό της νέας ατζέντας είναι ότι πρόβαλε ιδιαίτερα εξειδικευμένα ζητήματα, πράγμα που έθεσε θέμα σχετικά με την εκπαίδευση των διπλωματών. Κατά την διάρκεια αυτής της περιόδου παρατηρείται αυξανόμενη διπλωματική δραστηριότητα διεξαγόμενη από πολιτικούς ηγέτες και ειδικούς αντιπροσώπους. Έγινε πλέον φανερό πως οι επαγγελματίες διπλωμάτες δεν ήταν οι μόνοι δρώντες που συμμετείχαν στο νέο διπλωματικό παιχνίδι και απολάμβαναν περισσότερη αυτονομία από ότι οι παραδοσιακοί διπλωμάτες στο παρελθόν.

Η **μυστική διπλωματία** σε ένα μοναρχικό σκηνικό οδήγησε σε **κρυφές συμφωνίες**. Αυτές, όταν αποκαλύφθηκαν κυρίως από τους Σοβιετικούς, δημιουργήθηκε μια τάση υποβιβασμού της ‘παλαιάς διπλωματίας’. Επίσης, συνέβη μια γενική αλλαγή στους δρώντες: η Πρωσία / Γερμανία έχασε μέρος της δύναμης της χάνοντας την μοναρχία,

¹⁹ Carr E. H. ‘The Twenty Years’ Crisis 1919-1939. An introduction to the study of International Relations’, Ποιότητα, Αθήνα, 2000, σελ 61-64

ο εμφύλιος στην Ρωσία και οι Μπολσεβίκοι, η Αυστρο-Ουγγαρία χάθηκε ολοσχερώς. Η **διπλωματία παρέμεινε κυρίως Ευρωπαϊκή**, καθώς οι ΗΠΑ είχαν στραφεί στον απομονωτισμό. Υπό τον Πρόεδρο **Roosevelt**²⁰, υπήρξε πιο εντατική διπλωματία έναντι της Λατινικής Αμερικής και ένα ενδιαφέρον για την Κίνα και την Ιαπωνία. Ο Roosevelt ώθησε, όσο το δυνατόν μπορούσε, το Κογκρέσο και την κοινή γνώμη, ώστε να εμπλέξει τις ΗΠΑ και την Βρετανία στον αγώνα κατά του Hitler. Τα Ευρωπαϊκά κράτη της εποχής στην κεντρική και ανατολική Ευρώπη αύξησαν των αριθμό των δρώντων, αλλά όχι απαραίτητα και την ποιότητα της διπλωματίας.

Η ναζιστική Γερμανία και η φασιστική Ιταλία διατήρησαν τις παραδοσιακές μορφές διπλωματίας και το ίδιο σχεδόν διπλωματικό προσωπικό. Μολαταύτα, η διπλωματία ήταν η ηθελημένη αντιπαράθεση και ο εκφοβισμός.

Η συνθήκη του Brest-Litovsk άνοιξε νέους ορίζοντες στην Σοβιετική Διπλωματία, η οποία ξεκίνησε κάπως διστακτικά καθώς η ανάγκη για διπλωματία αναμενόταν να παρακαμφθεί από την παγκόσμια επανάσταση. Ακόμα και όταν οι παραδοσιακές σχέσεις θεωρούνταν αναγκαίες, υπήρχε μια αρνητική τάση αντίληψης των ξένων διπλωματών ως επικίνδυνων και από την άλλη η θεώρηση των Σοβιετικών διπλωματών ως κοσμοπολιτών εκτεθειμένων σε επικίνδυνη μεταδοτική ασθένεια.

Παρόλα αυτά, ο αυξανόμενος αριθμός των παικτών, οι ανεπτυγμένοι δημοκρατικοί θεσμοί στην Γαλλία και την Αγγλία μετά τον πόλεμο και το γνήσιο ενδιαφέρον για την διατήρηση της ειρήνης, έκανε την διπλωματία **πιο σοβαρή**.

Η διπλωματία έγινε εν γένει πιο σοβαρή, παρακινήμενη από τις πιέσεις του ψυχρού πολέμου, την απο-αποικιοποίηση και την ανάγκη διαχείρισης της ιδιαίτερα περίπλοκης διεθνούς οικονομίας. Η διπλωματία αντανάκλασε καλύτερα την κοινωνία, καθώς ειδικοί στον αφοπλισμό και εμπορικοί διαπραγματευτές αντικατέστησαν τους αριστοκράτες με παραδοσιακούς πολιτικούς υπαλλήλους.

²⁰ Kissinger H. 'Διπλωματία', Νέα Σύνορα – Λιβάνης, Αθήνα, 1995, σελ. 412-439

Παράλληλα ξεκίνησαν:

- ✚ Οι **ταχείς επικοινωνίες** να αφήνουν λίγο χρόνο για εσωστρέφεια.
- ✚ Η **κοινή γνώμη και η πολιτική** να παίζουν σπουδαιότερο ρόλο.
- ✚ Οι **υπηρεσίες πληροφοριών** να αναπτύσσονται με ραγδαίο ρυθμό.
- ✚ Η **απελευθέρωση των αποικιών και η διεύρυνση της κοινότητας των εθνών** και των διπλωματών.
- ✚ Ο **ρόλος των διεθνών οργανισμών** να αυξάνεται. Οι ανώτεροι υπάλληλοι των διεθνών οργανισμών επίσης έγιναν διπλωματικοί δρώντες.

iii. Η Διπλωματία κατά την διάρκεια του Ψυχρού πολέμου

Πολλά από τα χαρακτηριστικά της νέας διπλωματίας συνέχισαν να αναπτύσσονται στην περίοδο μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Οι **πολυμερείς διαπραγματεύσεις** και η όλο και πιο **εξειδικευμένη ατζέντα** περιείχε θέματα όπως το **περιβάλλον**, η **τεχνολογία** και ο **έλεγχος των εξοπλισμών**. Επιπρόσθετα, στα πλαίσια των δομών και των διαδικασιών, μετά την διαδικασία απο-αποικιοποίησης νέα κράτη προστέθηκαν στον υπάρχον κατάλογο κρατών και μη κρατικών οντοτήτων.

Ο όρος Ψυχροπολεμική Διπλωματία αναφέρεται σε κάποιες συγκεκριμένες οπτικές της διπλωματίας που προέκυψε μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο²¹. Από τα τέλη της δεκαετίας του 1940 μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 1980, η παγκόσμια πολιτική κυριαρχούνταν από την **ιδεολογική αντιπαράθεση** μεταξύ Ηνωμένων Πολιτειών της Αμερικής και της πρώην Σοβιετικής Ένωσης²². Κάθε υπερδύναμη που υποστηριζόταν από δίκτυα συμμάχων, αναζητούσε να υπονομεύσει και να νικήσει την άλλη με όλα τα μέσα εκτός από την πολεμική σύγκρουση. Ο Ψυχρός πόλεμος ήταν η περιγραφή αυτού του συστήματος αντιπαράθεσης. Η διπλωματική δραστηριότητα που σχετιζόταν με την **αντιπαράθεση Ανατολής και Δύσης**, είχε ένα κύριο επίκεντρο,

²¹ Κουσκουβέλης Η. 'Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική. Θεωρία Διεθνών Σχέσεων στον Ψυχρό Πόλεμο', Ποιότητα, Αθήνα,

²² Kennedy P. 'Η Άνοδος και η Πτώση των Μεγάλων Δυνάμεων', Αξιοτέλλης, Αθήνα, 1990, σελ. 509-530

την απόλυτη αναγκαιότητα αποφυγής μιας παγκόσμιας πυρηνικής αντιπαράθεσης που θα μπορούσε να διαλύσει το διεθνές σύστημα.

Οι τύποι της διπλωματίας του Ψυχρού πολέμου ήταν:

- ✚ **Η Πυρηνική Διπλωματία:** διπλωματία μεταξύ κρατών που κατέχουν πυρηνικά όπλα και ένα ή περισσότερα από αυτά τα κράτη απειλούν να τα χρησιμοποιήσουν για να αποτρέψουν έναν αντίπαλο από την λήψη ενέργειας (αποτροπή) ή για να τον πείσουν να τερματίσει μια ενέργεια που ήδη ξεκίνησε (εξαναγκασμός).
- ✚ **Η Διπλωματία Κρίσεων:** διπλωματία που χαρακτηρίζεται από την προσεχτική και λεπτή επικοινωνία και διαπραγμάτευση κατά την διάρκεια μιας κρίσης (μια σύντομη τεταμένη περίοδος στην οποία η πιθανότητα πολέμου - το πιθανότερο, πυρηνικού - αυξάνεται δραματικά) για παράδειγμα, η κρίση των Πυραύλων στην Κούβα).
- ✚ **Η Διπλωματία Κορυφής:** διπλωματία που χαρακτηρίζεται από την απευθείας συνάντηση μεταξύ των ηγετών των κυβερνήσεων για την επίλυση ενός προβλήματος (για παράδειγμα, οι συναντήσεις κορυφής μεταξύ Reagan και Gorbachev στην δεκαετία του 1980).

Αυτοί οι τύποι διπλωματίας έχουν δουλέψει παράλληλα με αυτό που ο James Alt χαρακτηρίζει ως τέσσερις τύπους ισχύος:

- ✚ Άμυνα: χρήση δύναμης για την αντιμετώπιση επίθεσης και την ελαχιστοποίηση των απωλειών.
- ✚ Αποτροπή: Εξαναγκασμός (όπως και ανωτέρω)
- ✚ Επίδειξη (Swaggering): επίδειξη της ικανότητας κάποιου να επιφέρει πλήγμα σε έναν πολιτικό ή στρατιωτικό ανταγωνιστή μέσω εκδηλώσεων δύναμης ή εν δυνάμει δύναμης (στρατιωτικές παρελάσεις, δοκιμή όπλων, πολεμικά παιχνίδια κ.λ.π.).

iv. Η Διπλωματία μετά τον Ψυχρό πόλεμο

Το τέλος του ψυχρού πολέμου επέφερε μια δραματική αλλαγή στο διεθνές πλαίσιο μέσα στο οποίο διεξάγεται η διπλωματία²³. Αρχικά υπήρξαν **ελπίδες** πως η συνεργασία, η διπλωματία και η ειρηνική διαπραγμάτευση θα ήταν οι κυρίαρχες μορφές διεθνούς συμπεριφοράς, ειδικότερα μέσω των **Ηνωμένων Εθνών** και άλλων διεθνών οργανισμών. Αυτές οι ελπίδες μειώθηκαν όταν η διεθνής κοινότητα παρουσίασε νέα προβλήματα και έφερε στην επιφάνεια παλαιότερα, όπως για παράδειγμα, η εθνική βία στην Ρουάντα, την Γιουγκοσλαβία και αλλού.

Στις αρχές του 21^{ου} αιώνα, η διπλωματία στο επίπεδο της παγκόσμιας πολιτικής μπορεί να χαρακτηριστεί κατά δύο τρόπους. Καταρχήν, η διπλωματία έχει έκταση αυθεντικά **παγκόσμια**. Επίσης, τις ανατολικο – δυτικές ιδεολογικές αντιπαραθέσεις έχει διαδεχθεί η συζήτηση και η διπλωματία πάνω σε θέματα **βορρά και νότου**, τα οποία είχαν παραμεληθεί κατά την διάρκεια του ψυχρού πολέμου. Παράλληλα, έχει δοθεί ευρύτερη προσοχή σε **ζητήματα χαμηλής πολιτικής**, όπως είναι το **εμπόριο**, η **ανάπτυξη**, η **ιατρική περίθαλψη** και το **περιβάλλον**. Δεύτερον, η σύγχρονη διπλωματία μπορεί επίσης, να χαρακτηριστεί ως **περίπλοκη** και **κατακερματισμένη**. Τώρα, υπάρχουν **περισσότεροι δρώντες** (μη κυβερνητικοί οργανισμοί, άτομα και πολυεθνικές επιχειρήσεις)²⁴ που συμμετέχουν στην διμερή και πολυμερή διπλωματία αναφορικά με όλο και πιο εμπλουτισμένη ποικιλία ζητημάτων από ότι στο παρελθόν.

²³ Kissinger H. 'Διπλωματία', Νέα Σύνορα – Λιβάνης, Αθήνα, 1995, σελ. 849-895

²⁴ Mathews J. S. 'Power Shift', Foreign Affairs, Volume 76, No 1, January – February 1997, σελ. 50-66

Ενότητα II

i. Ορισμοί Ανοιχτής Διπλωματίας

‘Η Ανοιχτή Διπλωματία διαφέρει από την παραδοσιακή διπλωματία στο ότι περιλαμβάνει διάδραση όχι μόνο με κυβερνήσεις αλλά **πρωταρχικά με μη κυβερνητικά άτομα και οργανισμούς**. Επιπρόσθετα, οι δραστηριότητες της ανοιχτής διπλωματίας συχνά παρουσιάζουν πολλές διαφορετικές απόψεις που αναπαρίστανται από Αμερικάνους ιδιώτες και οργανισμούς εκτός από τις επίσημες κυβερνητικές θέσεις’.

Edward Murrow, Διευθυντής της USIA, 1963

‘Η Ανοιχτή Διπλωματία επιδιώκει την προαγωγή του εθνικού συμφέροντος των ΗΠΑ μέσω της **κατανόησης, της ενημέρωσης και της επιρροής σε ξένα ακροατήρια**’.

Ομάδα Σχεδιασμού της Ολοκλήρωσης της
USIA στα πλαίσια του Υπουργείου Εξωτερικών.
20 Ιουνίου 1997

‘Αντιλαμβάνομαι την Ανοιχτή Διπλωματία ως **το δημόσιο πρόσωπο της παραδοσιακής διπλωματίας**. Η παραδοσιακή διπλωματία επιδιώκει την προώθηση των συμφερόντων των ΗΠΑ, μέσω ιδιωτικών ανταλλαγών με ξένες κυβερνήσεις. Λειτουργεί ιδιαίτερα **παράλληλα και σε συντονισμό** με τις προσπάθειες της παραδοσιακής διπλωματίας’.

Christopher Ross, Brookings Harvard’s Forum
16 Ιανουαρίου 2002

‘Η Ανοιχτή Διπλωματία αναφέρεται σε κυβερνητικά προγράμματα που έχουν στόχο να ενημερώσουν και να επηρεάσουν την κοινή γνώμη σε άλλες χώρες. Τα βασικά εργαλεία της είναι οι δημοσιεύσεις, οι κινηματογραφικές ταινίες, οι πολιτισμικές ανταλλαγές, το ραδιόφωνο και η τηλεόραση’.

US Dept of State, Λεξικό όρων των διεθνών σχέσεων
1987, σελ. 85

‘Η Ανοιχτή Διπλωματία επιδιώκει την προαγωγή του εθνικού συμφέροντος και της εθνικής ασφάλειας των ΗΠΑ μέσω **της κατανόησης, της ενημέρωσης και επιρροής των ξένων ακροατηρίων** και την επέκταση του διαλόγου μεταξύ Αμερικανών πολιτών και θεσμών και τους αντίστοιχους στο εξωτερικό’.

Ορισμός USIA

Πίνακας I

Παραδοσιακή και Ανοιχτή Διπλωματία

	Παραδοσιακή Διπλωματία	Ανοιχτή Διπλωματία
Κύριοι Δρώντες	Κράτη	Άνθρωποι
Πηγή ισχύος	Εξαναγκασμός	Προσέλκυση
Διπλωματική στρατηγική	Παιχνίδι ισχύος / ρεαλιστική πολιτική (realpolitik)	Παγκόσμια συνεργασία πολιτών / αμοιβαία οφέλη
Στόχοι	Επιβολή ιδεών	Διαμόρφωση προτιμήσεων
Επικοινωνίες	Προπαγάνδα / αυτοπροβολή	Συνεταιρισμός / δίκτυα
Ρόλος κυβερνήσεων	Διοίκηση	Διευκόλυνση
Στάση έναντι της πληροφόρησης	Εμπιστευτικότητα / εμπορικά μυστικά	Διαφάνεια / οικοδόμηση εμπιστοσύνης και αξιοπιστίας
Διεθνείς δομές	Διμερείς	Πολυμερείς
Επίκεντρο	Μηδενικό άθροισμα (win/lose)	Παράλληλα οφέλη (win/win) ²⁵
Πόλεμος	Για εδαφικά ή οικονομικά οφέλη	Για αξίες ή οικονομική σταθερότητα

²⁵ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε Fisher R. & Ury W. ‘Getting to Yes: Negotiating an Agreement without giving in’, Arrow Business Books, London, 1997 και την διαπραγματευτική στρατηγική της Νομικής Σχολής του πανεπιστημίου του Harvard.

ii. Οι τρεις διαστάσεις της Ανοιχτής Διπλωματίας

Ο όρος **‘ανοιχτή διπλωματία’** χρησιμοποιείται συχνά ως **ευφημισμός της προπαγάνδας**²⁶. Σύμφωνα με ορισμένους δημοσιογράφους αποτελεί έναν ανήθικο και σκληρό μηχανισμό διανομής μηνυμάτων που άλλοτε βασίζονται σε πραγματικά γεγονότα και άλλοτε όχι. Χαρακτηριστικό είναι το άρθρο της Naomi Klein στην βρετανική εφημερίδα Guardian, που μεταξύ άλλων αναφέρει πως οι πολιτικοί αρχηγοί που ήταν ιδιαίτερα απασχολημένοι με το **‘branding’** ήταν αλλεργικοί στην δημοκρατία, την διαφορετικότητα και ιστορικά αγωνίζονταν για **συγκεντρωτική πληροφορία**, μέσα από κρατικά ελεγχόμενα στρατόπεδα αναμόρφωσης, για την εκκαθάριση των ετερόδοξων.

Σύμφωνα με μελέτες της βιβλιοθήκης του Κογκρέσου ο όρος **ανοιχτή διπλωματία** χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το **1965** από τον πρύτανη Edmund Guillon του Fletcher School of Law and Diplomacy του Πανεπιστημίου Tufts, παράλληλα με την δημιουργία του κέντρου δημόσιας πολιτικής στον ίδιο εκπαιδευτικό οργανισμό²⁷. Σύμφωνα με αυτόν, η ανοιχτή διπλωματία ασχολείται με την **επιρροή των δημόσιων αντιλήψεων στον σχηματισμό και την εκτέλεση των εξωτερικών πολιτικών**. Περικλείει διαστάσεις των διεθνών σχέσεων πέρα από την παραδοσιακή διπλωματία, όπως την **καλλιέργεια από μέρους κυβερνήσεων της κοινής γνώμης σε άλλες χώρες**, την **αλληλόδραση μεταξύ ιδιωτικών ομάδων συμφερόντων διαφορετικών χωρών**, την **επικοινωνία** μεταξύ εκείνων των οποίων η δουλειά είναι η επικοινωνία, όπως **μεταξύ διπλωματών και ξένων ανταποκριτών** και τις **διαδικασίες των διαπολιτισμικών επικοινωνιών**²⁸. Κεντρικό στοιχείο της ανοιχτής διπλωματίας είναι η **υπερεθνική ροή των πληροφοριών και ιδεών**.

²⁶ Edward Carr, ‘Η Εικοσαετής Κρίση 1919-1939’, Ποιότητα, Αθήνα, 2000, σελ. 183-194

²⁷ USIA, <http://publicdiplomacy.org/>

²⁸ H.D. Lasswell, πρόλογος στο βιβλίο του G.G. Bruntz ‘Allied Propaganda and the collapse of the German Empire’, περί ψυχολογικού, οικονομικού και στρατιωτικού πολέμου.

Η ανοιχτή διπλωματία διαφέρει από την παραδοσιακή διπλωματία στο ότι η ανοιχτή διπλωματία δεν ασχολείται μόνο με κυβερνήσεις αλλά κυρίως και πρωταρχικά με **μη κυβερνητικά πρόσωπα και οργανισμούς**²⁹. Επίσης, οι δραστηριότητες της ανοιχτής διπλωματίας συχνά παρουσιάζουν πολλές διαφορετικές όψεις και απόψεις, όπως αναπαρίστανται από ιδιώτες και οργανισμούς παράλληλα με τις επίσημες απόψεις των κυβερνήσεών τους. Η παραδοσιακή διπλωματία ενεργά συνδέει μια κυβέρνηση με μια άλλη. Στα πλαίσια αυτά οι επίσημοι παράγοντες μιας πρεσβείας αντιπροσωπεύουν και εκπροσωπούν την κυβέρνησή τους στη χώρα φιλοξενίας, διατηρώντας επαφές και σχέσεις με τους υπαλλήλους της τελευταίας, ενώ η ανοιχτή διπλωματία ασχολείται κατά κύριο λόγο με πληθώρα διαφορετικών μη κυβερνητικών στοιχείων και χαρακτηριστικών της κοινωνίας.

Στην ουσία, λοιπόν, **η ανοιχτή διπλωματία έχει να κάνει με την δημιουργία σχέσεων, την κατανόηση των αναγκών των άλλων χωρών, πολιτισμών και λαών, την επικοινωνία των απόψεών τους, την διόρθωση λανθασμένων αντιλήψεων και παρεξηγήσεων, και τέλος, την αναζήτηση περιοχών κοινού ενδιαφέροντος και προσανατολισμού**³⁰. Όποτε, όπως επισημάνθηκε και σε προηγούμενο σημείο, η διαφορά μεταξύ ανοιχτής και παραδοσιακής διπλωματίας έγκειται στο γεγονός ότι η πρώτη εμπλέκει ένα μεγαλύτερο πλαίσιο ανθρώπων και από τις δύο πλευρές και έναν ευρύτερο κατάλογο ενδιαφερόντων που εξαπλώνονται πέρα από αυτά των σημερινών κυβερνήσεων.

Η ανοιχτή διπλωματία βασίζεται στην λογική πως **η εικόνα και η φήμη μιας χώρας συνιστούν δημόσια αγαθά**, τα οποία μπορούν να δημιουργήσουν ή όχι ένα καθοριστικό περιβάλλον για προσωπικές συνδιαλλαγές. Η ενασχόληση με συγκεκριμένα θέματα θα τροφοδοτήσει την γενική εικόνα της χώρας και θα την διοχετεύσει σε διάφορες κατευθύνσεις θετικές και αρνητικές. Για παράδειγμα, η φήμη της Νορβηγίας αναφορικά με την ενασχόλησή της με την διεθνή μεσολάβηση θα βοηθήσει να πεισθούν οι διαφορετικές φατρίες στην Σρι Λάνκα ότι είναι ένας ειλικρινής διαμεσολαβητής, κάτι που με τη σειρά του θα προσθέσει στη υπάρχουσα φήμη για την προαγωγή της ειρήνης (**Niche Diplomacy**).

²⁹ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 67-68

Υπάρχει μια ιεραρχία αντίκτυπων που η ανοιχτή διπλωματία μπορεί να πετύχει³¹:

- ✦ Την **αύξηση της εξουκείωσης των ανθρώπων με μία χώρα** (να τους κάνει να την σκέφτονται, να ανανεώνουν τις εικόνες τους, να μεταστρέφουν τις αρνητικές γνώμες).
- ✦ Την **αύξηση της εκτίμησης των ανθρώπων για μία χώρα** (δημιουργία θετικών αντιλήψεων και υποδοχής των ζητημάτων παγκόσμιας εμβέλειας από την ίδια οπτική γωνία).
- ✦ Την **ενασχόληση των ανθρώπων με μία χώρα** (ενδυνάμωση δεσμών – από την εκπαιδευτική αναμόρφωση στην επιστημονική συνεργασία, ενθάρρυνση των ανθρώπων να την βλέπουν ως ελκυστικό προορισμό για τουρισμό, σπουδές και εξ αποστάσεως μάθηση, να αγοράζουν τα προϊόντα της, να κατανοούν και να ευθυγραμμίζονται με τις αξίες της).
- ✦ Τον **επηρεασμό των ανθρώπων** (ενθάρρυνση των επενδύσεων από εταιρείες, ενθάρρυνση των ακροατηρίων να υποστηρίζουν τις θέσεις μιας χώρας ή και τις πολιτικές ώστε να την προτιμούν ως εταίρο).

Για να επιτύχουν τους ανωτέρω στόχους, οι κυβερνήσεις πρέπει να αντιλαμβάνονται πως η ανοιχτή διπλωματία **δεν μπορεί να είναι μια μονοδιάστατη διαδικασία διανομής μηνυμάτων**. Οι σφαίρες στις οποίες διεξάγεται και συγκεντρώνει τις προσπάθειες της η ανοιχτή διπλωματία είναι: η πολιτική / στρατιωτική, η οικονομική και η κοινωνική / πολιτισμική. Αυτές παίζουν διαφορετικό ρόλο και έχουν διαφορετικό βάρος σε διαφορετικές στιγμές και υπό συγκεκριμένα πλαίσια. Για παράδειγμα, σε μια ανεπτυγμένη χώρα όπως είναι η Σιγκαπούρη τα οικονομικά μηνύματα έχουν μεγάλη σημασία, στο Πακιστάν θα έχουν προτεραιότητα τα πολιτικά, σε χώρες Ευρωπαϊκές όπως είναι η Γερμανία και η Γαλλία σε όλες τις σφαίρες δίνεται ίδια έμφαση. Όμως, τα γεγονότα, όπως αυτό της 11^{ης} Σεπτεμβρίου στις ΗΠΑ, μπορούν προφανώς να αλλάξουν τις προτεραιότητες των κρατών και η πολιτική / στρατιωτική σφαίρα να αναδειχθεί το επίκεντρο στην ατζέντα των χωρών.

³⁰ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 60-70

Σε καθεμιά από τις προαναφερθείσες σφαίρες, μπορούμε να διακρίνουμε τρεις διαστάσεις των δραστηριοτήτων της ανοιχτής διπλωματίας:

- ✦ Την **αντίδραση στα νέα γεγονότα** καθώς συμβαίνουν με τρόπο που συμφωνεί με τους στρατηγικούς της στόχους.
- ✦ Την **δημιουργία μιας ατζέντας ειδήσεων** μέσω δραστηριοτήτων και συμβάντων που είναι σχεδιασμένα να ενισχύουν κεντρικά μηνύματα και να επηρεάζουν αντιλήψεις.
- ✦ Την **δημιουργία μακροπρόθεσμων σχέσεων** με ξένα ακροατήρια για την εξασφάλιση αναγνώρισης των αξιών και των πλεονεκτημάτων μιας χώρας και αντίστοιχα μιας άλλης.

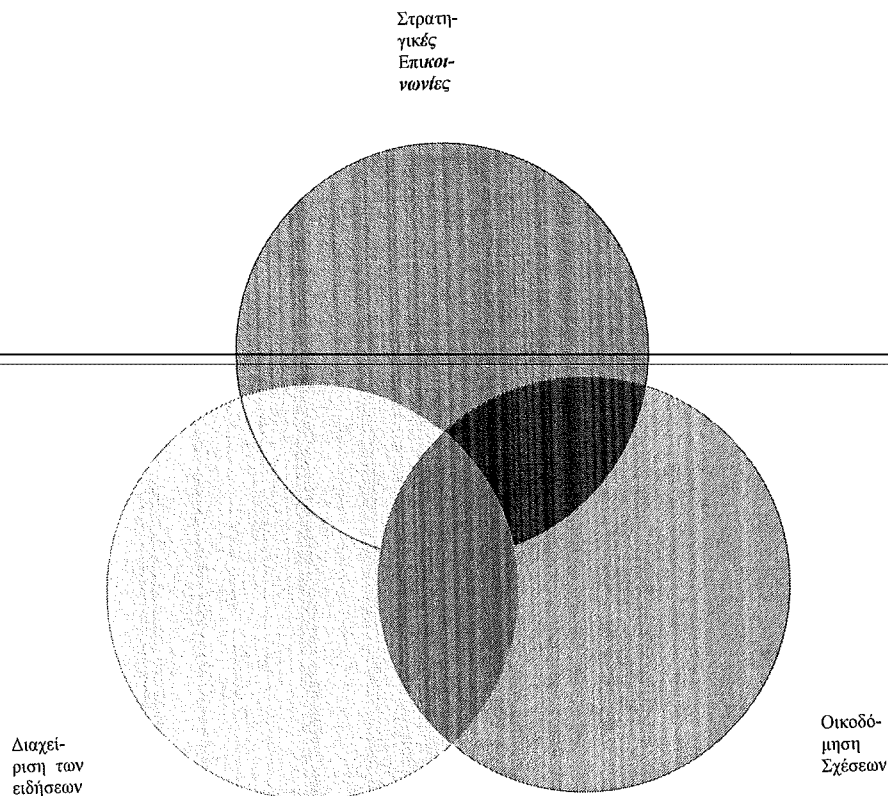
Καθεμιά από αυτές τις διαστάσεις λειτουργεί με διαφορετικό χρονοδιάγραμμα. Η πρώτη διάσταση λαμβάνει χώρα σε ώρες και μέρες, η δεύτερη σχεδιάζεται για βδομάδες και μήνες, ενώ η οικοδόμηση σχέσεων μπορεί να χρειαστεί χρόνια πριν παράγει αποτέλεσμα. Οι διαστάσεις, επίσης, απαιτούν διαφορετικές επιδεξιότητες και οργανωσιακές κουλτούρες. Η διαχείριση των ειδήσεων χρειάζεται να είναι εύκαμπτη, να παράγει άμεσες αντιδράσεις και να είναι συνδεδεμένη με τον κυβερνητικό μηχανισμό. Οι προληπτικές επικοινωνίες απαιτούν ιδιαίτερα εξειδικευμένες και αναπτυγμένες επικοινωνιακές ικανότητες, στρατηγικό σχεδιασμό, γερούς προϋπολογισμούς και πόρους και φυσικά, την πείρα για την οργάνωση γεγονότων που αιχμαλωτίζουν την φαντασία. Η δημιουργία σχέσεων εξαρτάται από την απόκτηση υψηλών επιπέδων εμπιστοσύνης, την καλλιέργεια ουδέτερου και ασφαλούς περιβάλλοντος και συχνά μπορεί να είναι προτιμότερο να γίνεται σε κάποια απόσταση από την κυβέρνηση.

Οι περισσότερες χώρες διαθέτουν μια διαφορετική σύνθεση θεσμών για την διεύθυνση των στρατηγικών της ανοιχτής διπλωματίας. Κάποιοι είναι κυβερνητικοί, άλλοι είναι ανεξάρτητοι. Καθένας έχει την δική του αποστολή και προτεραιότητες.

³¹ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος

Διάγραμμα I

Οι τρεις διαστάσεις της Ανοιχτής Διπλωματίας

α. Διαχείριση των Ειδήσεων

Η πρώτη διάσταση είναι η **διαχείριση των επικοινωνιών σε καθημερινά ζητήματα**, αντανακλώντας την αυξανόμενη ανάγκη για ευθυγράμμιση των επικοινωνιών με την παραδοσιακή διπλωματία³². Η τελευταία περιγράφεται από τον Αμερικανό διπλωμάτη **Christopher Ross**, ο οποίος επανήλθε μετά την συνταξιοδότηση του για

2002, σελ. 63-64

³² Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 63

να οργανώσει την ανοιχτή διπλωματία με τον Μουσουλμανικό κόσμο³³: 'Αντίλαμβάνομαι την ανοιχτή διπλωματία ως το δημόσιο πρόσωπο της παραδοσιακής διπλωματίας. Η παραδοσιακή διπλωματία επιζητά την προώθηση των συμφερόντων των ΗΠΑ μέσω ιδιωτικών ανταλλαγών με ξένες κυβερνήσεις. Η ανοιχτή διπλωματία επιδιώκει την υποστήριξη της παραδοσιακής διπλωματίας απευθυνόμενη σε μη κυβερνητικά ακροατήρια, εκτός από τα κυβερνητικά μαζικά ή της ελίτ. Εργάζεται πολύ στενά σε συνεργασία και παράλληλα με τις προσπάθειες της παραδοσιακής διπλωματίας'. Αυτό υποδηλώνει πως οι πρεσβείες πρέπει να σχεδιάζουν στρατηγικές ανοιχτής διπλωματίας για όλα τα βασικά ζητήματα τα οποία αντιμετωπίζουν και να εξερευνούν τις επικοινωνιακές σκοπιές όλων των δραστηριοτήτων τους.

Αυτή η δουλειά είναι ιδιαίτερα περίπλοκη εξαιτίας του γεγονότος ότι είναι πολύ δύσκολο να απομονώσεις διαφορετικές ειδήσεις για διαφορετικά ακροατήρια, ξένα και εσωτερικά. Παρόλο που τα περισσότερα τηλεοπτικά, ραδιοφωνικά και έντυπα Μέσα συνεχίζουν να δημιουργούνται λαμβάνοντας υπόψη τα τοπικά και εθνικά ακροατήρια, τα δίκτυα των ξένων ανταποκριτών τους θα εξασφαλίζουν την μεταφορά των μηνυμάτων από τη μια περιοχή στην άλλη. Όπως το έθεσε ο Γραμματέας των Εξωτερικών Colin Powell³⁴: 'Κατά την διάρκεια της Καταιγίδας της Ερήμου πραγματικά βλέπαμε αυτό το φαινόμενο, τουλάχιστον κατά την κρίση μου, για πρώτη φορά. Συνήθιζα να λέω σε όλα τα μέλη του προσωπικού μου, 'Να θυμάστε πως όταν είμαστε στον αέρα στην τηλεόραση, επικοινωνώντας αυτομάτως με όλο τον κόσμο, μιλάμε σε πέντε ακροατήρια. Το ένα είναι **οι δημοσιογράφοι** που θέτουν τα ερωτήματα – σημαντικό ακροατήριο. Το δεύτερο κοινό, **ο Αμερικανικός λαός** που παρακολουθεί. Το τρίτο κοινό, **170 πρωτεύουσες** που μπορεί να έχουν κάποιο ενδιαφέρον για το θέμα. Τέταρτον, μιλάτε **στον εχθρό** σας. Ήταν μια μοναδική περίπτωση να γνωρίζεις ότι ο εχθρός σου έπαιρνε την καθαρότερη ένδειξη των προθέσεων σου παρακολουθώντας εσένα στην τηλεόραση την ίδια στιγμή που δίνεις το μήνυμα. Και πέμπτον, μιλούσες **στα στρατεύματα**'.

Παραδόξως, οι εσωτερικές ειδήσεις, όπως είναι η νίκη του Le Pen στις Γαλλικές εκλογές, η διαδοχή στην Προεδρία του ΠΑΣΟΚ στην Ελλάδα, είναι συχνά το ίδιο

³³ Ross C. 'Public Diplomacy Comes of Age', The Washington Quarterly, Volume 25, No 2, σελ. 75-83, Spring 2002

³⁴ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 63

σημαντικές με αυτές της εξωτερικής πολιτικής, αναφορικά με τις επιπτώσεις τους σε άλλους. Οι εσωτερικές ειδήσεις μπορεί να είναι αναμενόμενα γεγονότα, όπως για παράδειγμα η Βρετανική Επιθεώρηση Εγκληματικότητας που επιφέρει πολλά αρνητικά πρωτοσέλιδα για την συγκεκριμένη χώρα παγκοσμίως, αλλά και η ανακοίνωση της έναρξης της φαλαινοθηρικής περιόδου στην Νορβηγία έχει εξίσου αρνητικό αντίκτυπο διεθνώς. Οι διπλωμάτες της κάθε χώρας θα απαντήσουν στις ερωτήσεις σχετικά με ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, αλλά δεν θα σχολιάσουν ζητήματα εσωτερικά δίνοντας την σκυτάλη στα ενδιαφερόμενα κυβερνητικά τμήματα³⁵. Τα τελευταία, όμως, δεν δύναται να αντιληφθούν τις διεθνείς προεκτάσεις των αποφάσεων τους.

β. Στρατηγικές Επικοινωνίες

Οι κυβερνήσεις παραδοσιακά υπήρξαν αποτελεσματικές στην επικοινωνία των θέσεων τους σε συγκεκριμένα ζητήματα, αλλά λιγότερο αποτελεσματικές στην διαχείριση των αντιλήψεων περί της χώρας τους εν γένει³⁶. Ένας από τους λόγους που εξηγούν αυτό είναι το γεγονός ότι διαφορετικοί θεσμοί είναι υπεύθυνοι για την αντιμετώπιση των πολιτικών, εμπορικών, τουριστικών, επενδυτικών και πολιτιστικών σχέσεων. Αλλά σε πολλά ζητήματα, είναι η ολότητα των μηνυμάτων που οι άνθρωποι παίρνουν για μία χώρα που θα καθορίσει τον τρόπο που θα σχετιστούν με αυτήν. Αυτή είναι η δεύτερη διάσταση της ανοιχτής διπλωματίας, τα **στρατηγικά μηνύματα** που προάγουμε για μια χώρα.

Ο Sir Michael Butler, πρώην αντιπρόσωπος του ΗΒ στην ΕΕ, υποστηρίζει πως οι αντιλήψεις για την χώρα γενικά θα διαμορφώσουν το διπλωματικό περιβάλλον. Εάν για παράδειγμα, μια κυβέρνηση θεωρείται εγωκεντρική, αντιδραστική και μη συνεργάσιμη, αυτό εμποδίζει την προώθηση των απόψεων της. Σε αυτή την περίπτωση, χρειάζεται πολύ δουλειά και αρκετό χρόνο για να αντιστραφεί το αρνητικό κλίμα εις βάρος της, καθώς οποιαδήποτε απόπειρα στις επικοινωνίες θα γίνει αποδεκτή με καχυποψία. Έτσι εξηγείται και εν μέρει το γεγονός ότι οι Άραβες

³⁵ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 63

³⁶ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 63

είναι καχύποπτοι απέναντι στις ΗΠΑ, αφού οι όποιες προσπάθειες επικοινωνίας γίνονται υπό την σκιά βομβαρδισμών ή επιβολής κυρώσεων.

Στον οικονομικό χώρο, η δύναμη των εθνικών αντιλήψεων είναι ακόμα πιο ξεκάθαρη. Καθώς τα προϊόντα, τα επενδυτικά περιβάλλοντα και οι τουριστικοί προορισμοί γίνονται ολοένα και πιο παρόμοιοι, γίνεται όλο και πιο δύσκολο να διαφοροποιηθείς με όρους ποιότητας απλώς. Η αναφορά και η σύνδεση με μια βαθύτερη έννοια της ταυτότητας, για παράδειγμα, μπορεί να βοηθήσει τις εταιρείες να ξεχωρίσουν και να επιβιώσουν από τον έντονο ανταγωνισμό. Την δεκαετία του 1990, η Γερμανική AEG πραγματοποίησε μια ευρεία εκστρατεία στο HB που βασίστηκε στην προσπάθεια σύνδεσης της ποιότητας των προϊόντων με την γερμανική εγγύηση υψηλών και εξειδικευμένων κατασκευών. Η Γερμανική προέλευση της επιχείρησης προσέδωσε αντίστοιχα και στα αγαθά την εθνική εικόνα που εξέφραζε υψηλή ποιότητα.

Η στρατηγική επικοινωνία είναι διαφορετική από την οικοδόμηση σχέσεων³⁷. Είναι ένας συνδυασμός δραστηριοτήτων παρόμοιες με αυτές των πολιτικών εκστρατειών: ο καθορισμός συγκεκριμένων στρατηγικών μηνυμάτων και ο σχεδιασμός μιας σειράς δραστηριοτήτων για ορισμένο χρονικό διάστημα, άνω του έτους, για την ενίσχυσή τους.

Είναι σημαντικό για όλους τους οργανισμούς ανοιχτής διπλωματίας να έχουν επικεντρωμένο το ενδιαφέρον τους στην ολότητα των μηνυμάτων που διοχετεύονται σχετικά με μία χώρα και την αίσθηση για τους πιθανούς τρόπους και τις δυνατότητες συνεργασίας μεταξύ τους.

Ο Chris Powell, ο πρόεδρος της διαφημιστικής εταιρείας BMP DDB Needham, υποστηρίζει πως τα μηνύματα πρέπει να είναι το δυνατόν απλά, κατανοητά και λίγα σε αριθμό. Οι άνθρωποι εκτίθενται σε πολυάριθμα μηνύματα καθημερινώς. Πιθανόν, θυμούνται ελάχιστα από όσα εκλαμβάνουν. Ο τρόπος για να πετύχουν το σκοπό τους

³⁷ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 63

τα μηνύματα είναι η χρησιμοποίηση φαντασίας κατά την δημιουργία τους και η επανάληψη τους³⁸.

γ. Οικοδόμηση Σχέσεων

Η τρίτη διάσταση της ανοιχτής διπλωματίας είναι και **η πιο μακροπρόθεσμη**. Αφορά στην **ανάπτυξη διαρκών σχέσεων με πρόσωπα – κλειδιά** μέσω υποτροφιών, ανταλλαγών, εκπαίδευσης, σεμιναρίων, συνεδρίων, στην δημιουργία πραγματικών και εικονικών δικτύων και τέλος, στην πρόσβαση σε κανάλια ενημέρωσης³⁹. Αυτό διαφέρει από την συνηθισμένη διπλωματική πρακτική των επαφών διπλωματών και ανθρώπων του εξωτερικού. Είναι η προσπάθεια οικοδόμησης σχέσεων μεταξύ ομοτέχνων⁴⁰, δηλαδή μεταξύ πολιτικών, ειδικών συμβούλων, επιχειρησιακών στελεχών, ακαδημαϊκών, πολιτισμικών παραγόντων, φιλοσόφων. Αυτό μπορεί να λάβει χώρα στα πλαίσια και των τριών σφαιρών της ανοιχτής διπλωματίας και στοχεύει στην **δημιουργία κοινής ανάλυσης ζητημάτων και την παρουσία μιας καθαρότερης εικόνας των κινήτρων και των παραγόντων που επηρεάζουν τις ανθρώπινες πράξεις**. Είναι σημαντικό όχι μόνο να δημιουργούνται σχέσεις, αλλά να αποκομίζουν οι άνθρωποι θετικές εμπειρίες μέσω αυτών και τέλος, να υπάρχει συνέχεια τους στο διηνεκές. Η οικοδόμηση σχέσεων διαφέρει ιδιαίτερα από την προώθηση μηνυμάτων, επειδή αφορά στην γνήσια ανταλλαγή και σημαίνει πως οι άνθρωποι λαμβάνουν μια όσο το δυνατόν πληρέστερη και σφαιρική εικόνα μιας χώρας.

Παραδοσιακά, η οικοδόμηση σχέσεων έχει αντιμετωπισθεί ως μια διαδικασία που πρέπει να διεξαχθεί άμεσα σε διαπροσωπικό επίπεδο. Τα πιο αποτελεσματικά εργαλεία οικοδόμησης ανθεκτικών και μακροπρόθεσμων σχέσεων, θεωρούνται οι υποτροφίες, οι επισκέψεις και άλλα προγράμματα ανταλλαγών που απαιτούν περίπλοκο σχεδιασμό, διοίκηση και υψηλό κόστος επένδυσης.

³⁸ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 63

³⁹ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 64

⁴⁰ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 64

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα εφαρμογής της ανωτέρω στρατηγικής είναι τα **Αμερικάνικο σχέδιο Fulbright**⁴¹. Η επιτυχία αυτού του προγράμματος γίνεται φανερή από το γεγονός και μόνο ότι περισσότερο από διακόσιοι νυν και πρώην αρχηγοί κρατών έχουν συμμετάσχει σε αυτό. Μόνο το 2002, δαπανήθηκαν 237 εκατομμύρια δολάρια για 25 χιλιάδες ανταλλαγές και ο αριθμός των εθελοντών έφτασε τις ογδόντα χιλιάδες.

Καθώς, όμως, οι κοινωνίες γίνονται όλο και πιο ανοικτές και πλουραλιστικές, ιδιαίτερα στις μεγάλες μεταβατικές οικονομίες όπου το ακροατήριο αποτελείται από αρκετά εκατομμύρια ανθρώπους, ο παραδοσιακός τρόπος οικοδόμησης σχέσεων δεν είναι και τόσο πιθανόν να έχει αντίκτυπο στις μεγάλες μάζες ανθρώπων που θεωρούνται απαραίτητες για την διαμόρφωση και τον επηρεασμό των απόψεων και των επιλογών των ακροατηρίων.

Το ερώτημα που δημιουργείται είναι εύλογο. Σε ποιο βαθμό θα επιτρέψουν οι νέες τεχνολογίες της πληροφορίας και της πληροφόρησης, την διεύρυνση της διαδικασίας οικοδόμησης σχέσεων, έτσι ώστε να περιλαμβάνει μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες. Στην Ινδία, για παράδειγμα, το Βρετανικό Συμβούλιο⁴² διαθέτει ένα ακροατήριο επτά εκατομμυρίων ανθρώπων ηλικίας είκοσι με τριανταπέντε ετών, το 90% των οποίων κατοικεί σε εικοσιπέντε πόλεις, που το προφίλ τους υποθέτει πως σε διαφορετικά στάδια της εκπαιδευτικής και εργασιακής τους πορείας θα μπορούσαν να τύχουν αποδέκτες των πληροφοριακών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών του Βρετανικού Συμβουλίου. Προς το παρόν, το Συμβούλιο λειτουργεί σε έντεκα πόλεις και παρέχει υπηρεσίες σε 120 χιλιάδες μέλη και επισκέπτες των βιβλιοθηκών και των κέντρων πληροφόρησης.

Μάλιστα, για το εγγύς μέλλον, το Βρετανικό Συμβούλιο, σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει νέες προσεγγίσεις στη διαδικτυακή και εξ αποστάσεως μάθηση, όπως και μια βιβλιοθήκη στο διαδίκτυο για την επέκταση των υπηρεσιών του σε περισσότερους χρήστες. Η ποιότητα της ενασχόλησης με αυτό το ευρύτερο

⁴¹ Για μια περισσότερο αναλυτική περιγραφή των δραστηριοτήτων και των προγραμμάτων ανοιχτής διπλωματίας των ΗΠΑ, <http://www.publicdiplomacy.org/9.htm>

⁴² <http://www.britishcouncil.org/india.htm>, www.bcindia.org/, www.britishcouncil.org.in

ακροατήριο δεν θα είναι της ίδιας τάξεως όπως αυτή που επιτυγχάνεται μέσω παραδοσιακών και ακριβών διαπροσωπικών προγραμμάτων, τα οποία θα συνεχίζουν να διαδραματίζουν αυξημένο ρόλο στην Ινδία. Μολαταύτα, το Συμβούλιο πιστεύει πως με την αύξηση του αριθμού των ανθρώπων, που έρχονται σε τακτική επαφή με αυτό είτε κατά πρόσωπο είτε μέσω του Διαδικτύου, έστω και σε 300 χιλιάδες τα τελευταία τρία χρόνια, θα δημιουργηθεί η απαραίτητη μάζα για την επιρροή νοοτροπιών και επιλογών ανάμεσα στα ευρύτερα ακροατήρια σε πόλεις κλειδιά.

iii. Εργαλεία Ανοιχτής Διπλωματίας των ΗΠΑ

Στα μέσα της δεκαετίας του 1990, μετά την πτώση του τείχους του Βερολίνου, οι ΗΠΑ εγκατέλειψαν πολλά από τα εργαλεία της ανοιχτής διπλωματίας που τους είχαν βοηθήσει να κερδίσουν τον Ψυχρό Πόλεμο. Η χρηματοδότηση για την USIA (US Information Agency) είχε επανειλημμένα **περικοπεί** εξαιτίας της εσωτερικής αντιπαράθεσης μεταξύ των πιο απομονωτιστών, εκείνων που δεν αποδέχονταν την χρήση της διπλωματίας αυτής και των υπερασπιστών της. Για παράδειγμα, μεταξύ του 1980 και 1990, η επάνδρωση των προγραμμάτων ανοιχτής διπλωματίας έπεσε κατά 35% και η αντίστοιχη χρηματοδότηση κατά 26%⁴³.

Η αλήθεια είναι ότι οι Αμερικανοί είναι σχετικά διστακτικοί αναφορικά με την κυβερνητική διεύθυνση της πληροφορίας. Ίσως, σε αυτό να οφείλεται το γεγονός ότι δεν υπάρχει στις ΗΠΑ το αντίστοιχο του Υπουργείου Πληροφόρησης, όπως συνηθίζεται σε αρκετά άλλα κράτη. Το 1999, η USIA καταργήθηκε από ξεχωριστός θεσμός και οι περισσότερες από τις λειτουργίες της απορροφήθηκαν από το Υπουργείο Εξωτερικών, ενώ παράλληλα συγχωνεύθηκαν οι σταθμοί Voice of America και Radio Free Europe. Αντιστοίχως, οι Βρετανοί έκαναν περικοπές στον προϋπολογισμό του BBC World Service και οι Γερμανοί έκλεισαν ορισμένα παραρτήματα του Ινστιτούτου Goethe⁴⁴.

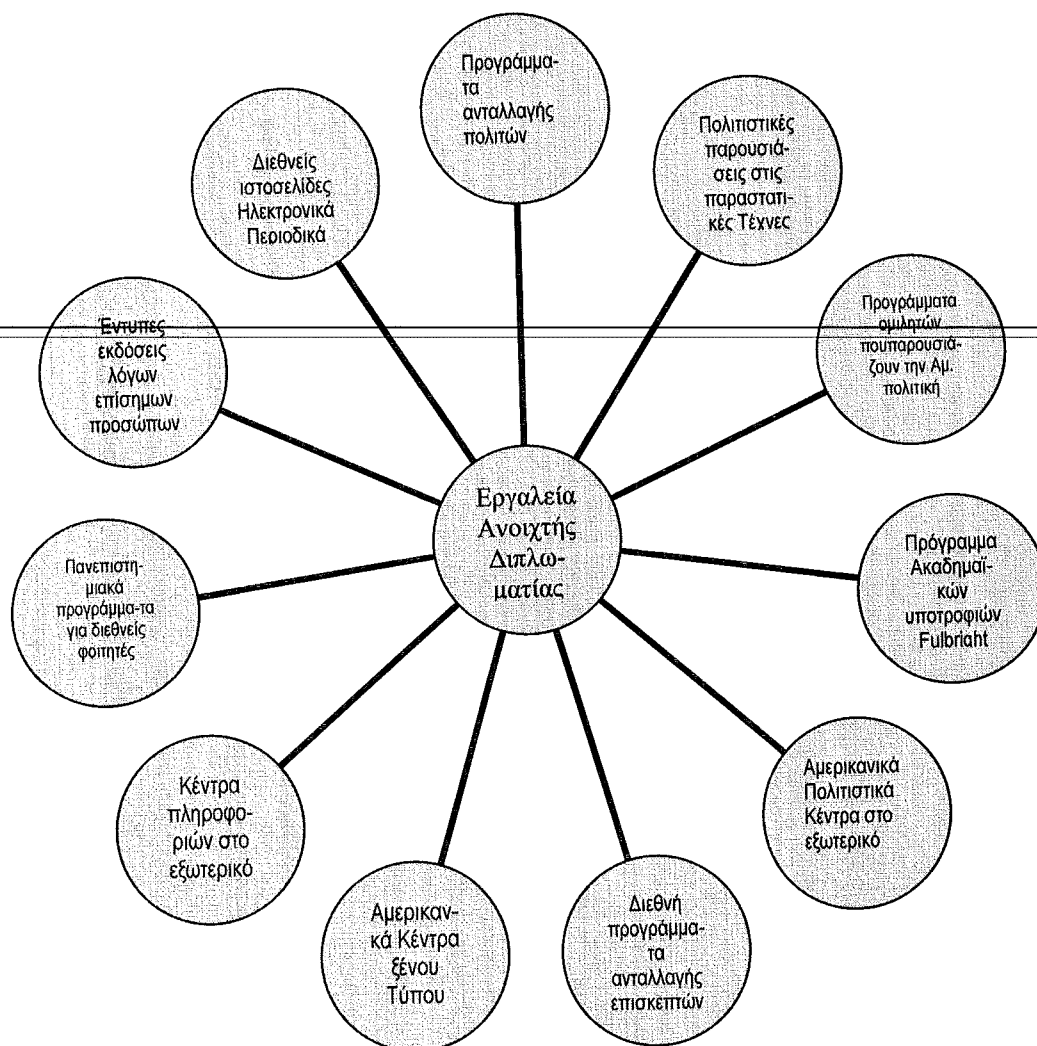
⁴³ Για μια περισσότερη αναλυτική περιγραφή των δραστηριοτήτων και των προγραμμάτων ανοιχτής διπλωματίας των ΗΠΑ, <http://www.publicdiplomacy.org/9.htm>

⁴⁴ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 60

Όταν οι ΗΠΑ δέχτηκαν στις **11 Σεπτεμβρίου του 2001** το τραγικών συνεπειών τρομοκρατικό χτύπημα, άρχισε να γίνεται πιο εμφανής η σπουδαιότητα αντίκρουσης του αντιαμερικανισμού με λόγια εκτός από στρατιωτικές ενέργειες και την χρήση όπλων. Όποτε, **επανήλθε στο προσκήνιο** η συζήτηση για την ανάπτυξη και προσαρμογή της ανοιχτής διπλωματίας στα σύγχρονα δεδομένα και τις αντίστοιχες ανάγκες της Αμερικανικής πολιτικής.

Διάγραμμα II

Τα εργαλεία της Αμερικανικής Ανοιχτής Διπλωματίας

α. Οικονομικές Πηγές

Σήμερα, το Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών ξοδεύει περίπου **600 εκατομμύρια δολάρια** σε προγράμματα ανοιχτής διπλωματίας παγκοσμίως και το Broadcasting Board of Governors άλλα **450 εκατομμύρια δολάρια**⁴⁵. Επιπρόσθετα, η Middle East Partnership Initiative προτίθεται να δαπανήσει **100 εκατομμύρια δολάρια** για την

⁴⁵ Για μια περισσότερο αναλυτική περιγραφή των δραστηριοτήτων και των προγραμμάτων ανοιχτής διπλωματίας των ΗΠΑ, <http://www.publicdiplomacy.org/9.htm>

ανάπτυξη των οικονομικών, πολιτικών και εκπαιδευτικών ευκαιριών και την ενίσχυση των γυναικών.

β. Δραστηριότητες και Προγράμματα Ανοιχτής Διπλωματίας

Στα πλαίσια του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών και υπό την καθοδήγηση και προετοιμασία του USIA, τα βασικά εργαλεία της Αμερικανικής ανοιχτής διπλωματίας μπορούν να διαχωριστούν σε τρεις επιμέρους κατηγορίες ανάλογα με τον σκοπό και τα μέσα που χρησιμοποιούν. Αυτές τιτλοφορούνται ως **Δραστηριότητες Πληροφόρησης, Εκπαιδευτικές και Πολιτισμικές Ανταλλαγές και Διεθνείς Εκπομπές**. Οι δραστηριότητες πληροφόρησης περιλαμβάνουν την διασύνδεση όλων των Αμερικανικών πρεσβειών και την ταχύτητα μετάδοσης και μεταφορά μέσω δορυφόρων, καλωδίων και μικροκυμάτων επίσημων εγγράφων, παρουσιάσεων και ομιλιών αξιωματούχων. Επίσης, περιέχουν την διεξαγωγή ομιλιών από ειδικούς ομιλητές και εξειδικευμένους επαγγελματίες στα πλαίσια του Υπουργείου, την αποστολή τους σε θεσμούς του εξωτερικού με την ιδιότητα των συμβούλων, την πραγματοποίηση προγραμμάτων τηλεδιάσκεψης, την λειτουργία γραφείων τύπου στο εξωτερικό, την διατήρηση κέντρων πληροφόρησης και δανεισμού βιβλίων σε αρκετές χώρες, τις δημοσιεύσεις και τις χρήσεις των ηλεκτρονικών μέσων.

Αναφορικά με τις εκπαιδευτικές και πολιτισμικές ανταλλαγές, πραγματοποιούνται προγράμματα διδασκαλίας των Αγγλικών, ακαδημαϊκές ανταλλαγές, ανταλλαγές πολιτών, επισκέψεις στις ΗΠΑ διεθνών επισκεπτών που βοηθούν στην καλύτερη κατανόηση της χώρας, το Fulbright πρόγραμμα για ανταλλαγές φοιτητών, καθηγητών, τα προγράμματα προώθησης των δημοκρατικών θεσμών στις υπό μετάβαση χώρες ανά τον κόσμο, την προβολή και προώθηση των Αμερικανικών παραστατικών και οπτικών τεχνών.

Τέλος, σχετικά με τα διεθνή μέσα, όπως αναφέραμε και σε άλλο σημείο, λειτουργεί το Voice of America⁴⁶, το κυβερνητικό διεθνές ραδιόφωνο που εκπέμπει σε δεκάδες διαφορετικές γλώσσες και έχει ενενήντα εκατομμύρια ακροατές παγκοσμίως, το παγκόσμιο δορυφορικό κανάλι WORLDNET, που παρουσιάζει τις Αμερικανικές

προοπτικές στα εσωτερικά και διεθνή ζητήματα, εξηγεί τις πολιτικές των ΗΠΑ και μεταδίδει εικόνες της Αμερικανικής ζωής, κουλτούρας, επιστημονικής προόδου κ.λ.π. Εκτός από το προαναφερθέν ραδιόφωνο, υπάρχουν επίσης, το Radio Marti που μαζί με το TV Marti εκπέμπουν στην Κούβα, το Radio Free Europe/Radio Liberty που μεταδίδει στην πρώην ΕΣΣΔ και την Κεντρική Ευρώπη στα υπό πολιτική και οικονομική μετάβαση κράτη της περιοχής, το Radio Free Asia που μεταδίδει σε επτά γλώσσες και απευθύνεται σε Ασιάτες χρήστες που δεν διαθέτουν ελεύθερη και ευρεία πρόσβαση στα ΜΜΕ. Τέλος, το Radio Sawa⁴⁷ που μεταδίδει στα Αραβικά στην περιοχή της Μέσης Ανατολής ('sawa' σημαίνει 'μαζί' στα Αραβικά - together in Arabic). Το ραδιόφωνο αυτό, αποτελεί υπηρεσία των Αμερικανικών Διεθνών Εκπομπών, διοικείται και χρηματοδοτείται από το BBG (Broadcasting Board of Governors). Μία από τις βασικές αρχές λειτουργίας του σταθμού αυτού είναι ότι τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα των ΗΠΑ εξυπηρετούνται καλύτερα με την άμεση επικοινωνία στα Αραβικά με τους λαούς της Μέσης Ανατολής.

Το Γραφείο Ψηφιακής Διπλωματίας του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών υποστήριξε την έρευνα της Αμερικανικής Συμβουλευτικής Επιτροπής για θέματα Ανοιχτής Διπλωματίας για την εξέταση τριών καινοτόμων διπλωματικών τακτικών που φιλοδοξούν να εμπλουτίσουν και να επεκτείνουν την επιρροή του Υπουργείου. Αυτές οι τρεις αντιλήψεις, οι οποίες χρησιμοποιούν νέα Μέσα και προσαρμόζονται σε συνθήκες περιορισμένων πηγών είναι:

- ✦ **Τα Σημεία Αμερικανικής Παρουσίας - American Presence Posts**, τα οποία χρησιμοποιούν έναν μόνο Αμερικανό υπάλληλο σε μια σημαντική περιοχή για την **προώθηση των στόχων του εμπορίου και της Ανοιχτής Διπλωματίας**. Τα Σημεία Αμερικανικής Παρουσίας (APP) λειτουργούν γύρω από τον αυτόν τον μοναδικό υπάλληλο εξωτερικών υπηρεσιών που είναι διορισμένος σε μια μεγάλη πόλη ή μια σημαντική περιοχή, όπως προαναφέρθηκε. Αυτό το κομμάτι της Νέας Διπλωματίας χρειάζεται σημαντικές εξαγωγές πηγών και αφοσίωση. Η ιδέα γεννήθηκε το 1997 από έναν πρώην Αμερικανό πρέσβη στην Γαλλία, τον Felix Rohatyn για τους σκοπούς της διαχείρισης προξενικών

⁴⁶ <http://www.voa.gov/>

⁴⁷ Radio Sawa, <http://www.radiosawa.com>

υπηρεσιών και την προώθηση του Αμερικανικού εμπορίου και της ανοιχτής διπλωματίας. Αυτή τα στιγμή υπάρχουν πέντε τέτοια Σημεία στην Γαλλία (στις πόλεις Bordeaux, Lille, Lyon, Rennes, και Toulouse), ένα στην Τουρκία (στη Σμύρνη) και ένα στον Καναδά (στην πόλη Winnipeg). Με αυτό τον τρόπο επιδιώκεται η εκπροσώπηση της Αμερικανικής φωνής στο εξωτερικό.

✦ **Οι Αμερικανικές Γωνίες - American Corners**, οι οποίες παρέχουν υπηρεσίες ανοιχτής διπλωματίας, δίδως να διαθέτουν Αμερικανικό προσωπικό. Μεταξύ άλλων διαθέτουν βιβλιοθήκη, φόρουμ συζητήσεων, πρόσβαση στο Διαδίκτυο για τον τοπικό πληθυσμό της χώρας φιλοξενίας. Υποστηρίζονται από την τοπική ή εθνική κυβέρνηση της χώρας η οποία διαθέτει τις κτιριακές εγκαταστάσεις και το προσωπικό (οπότε δεν τίθεται και θέμα ασφάλειας Αμερικανών υπηκόων - υπαλλήλων), αλλά η Αμερικανική κυβέρνηση χρηματοδοτεί τον εξοπλισμό και τα υλικά που χρησιμοποιούνται. Η εύκολη δημόσια πρόσβαση επιτυγχάνεται με την χρήση τοπικών φορέων, όπως είναι οι βιβλιοθήκες, τα πανεπιστήμια, τα Εμπορικά Επιμελητήρια για την φιλοξενία των Γωνιών αυτών. Παράλληλα με τα κέντρα πρόσβασης στο Διαδίκτυο λειτουργούν και κέντρα εκπαίδευσης, όπως για παράδειγμα στο Chelyabinsk της Ρωσίας. Τα κέντρα επίσης, χρησιμοποιούνται και ως πλατφόρμες που παρέχουν φόρουμ για Αμερικανούς ομιλητές, προγράμματα εκπαιδευτικής συμβουλευτικής και άλλα εκμάθησης Αγγλικών. Είναι ιδιαίτερα γνωστά ως μέρη που συγκεντρώνουν ανθρώπινο υλικό που επιθυμεί να συμμετάσχει στα Προγράμματα Ανταλλαγής της Αμερικανικής κυβέρνησης. Οι Αμερικανικές Γωνίες στην Ρωσία έχουν εξελιχθεί σε μη κερδοσκοπικό οργανισμό και διεκδικούν ιδιωτικής χρηματοδότησης για την επέκταση της εμβέλειας τους και την υλοποίηση των στόχων τους.

✦ **Τα Εικονικά Προξενεία - Virtual Consulates**, τα οποία χρησιμοποιούν την δύναμη του Διαδικτύου για να επικοινωνήσουν με τοπικά ακροατήρια και Αμερικανούς, και μπορούν να χειριστούν μέχρι και πενήντα τις εκατό του φυσικού φόρτου εργασίας των προξενείων με λιγότερους πόρους και σε λιγότερο χρόνο. Ο εμπνευστής του προγράμματος αυτού, ο Tom Niblock – πρώην Γενικός στο Αμερικανικό Προξενείο του Yekaterinburg της Ρωσίας

στόχευε στην διοχέτευση συναφών και ευαίσθητων χρονικά πληροφοριών σε ακροατήρια σε κύριες πόλεις και απομακρυσμένες περιοχές όπου οι ΗΠΑ δεν είχαν φυσική παρουσία. Το Εικονικό Προξενείο προσφέρει πληροφορίες στα Αγγλικά που μπορούν να βοηθήσουν Αμερικανούς επιχειρηματίες να κατανοήσουν την περιοχή για εμπορικούς σκοπούς. Επίσης, παρέχει τις δυνατότητες για πραγματοποίηση συνδέσμων, συμμαχιών και συνεργασιών μεταξύ Αμερικανών και πολιτών της χώρας φιλοξενίας, δημιουργώντας κατά αυτόν τον τρόπο άμεση διπλωματία. Το Εικονικό Προξενείο είναι το πιο εύκαμπτο και εύστροφο εργαλείο της προαναφερθείσας νέας διπλωματίας. ~~Το εγχείρημα είναι πρωταρχικά~~ εύχρηστο στις χώρες εκείνες που διαθέτουν σημαντική πρόσβαση στο Διαδίκτυο και βασική γνώση χρήσης των ηλεκτρονικών υπολογιστών και πλοήγησης στο Διαδίκτυο.

Στον σύγχρονο κόσμο, ένα εύρος σημαντικών ξένων πολιτών – δημοσιογράφοι, φοιτητές, επιχειρηματίες – διαμορφώνει τις σχέσεις μεταξύ των εθνών μέσω της επιρροής του στην κοινή γνώμη. Παράλληλα, με όλο και αυξανόμενους αριθμούς, όπου και να βρισκόμαστε ή να κατοικούμε, αποκτούμε πληροφορίες μέσω του Διαδικτύου, της τηλεόρασης και άλλων Μέσων Μαζικής Επικοινωνίας. Οι πολίτες σε όλες τις χώρες δεν είναι πλέον αναγκασμένοι να βασίζονται στις εθνικές κυβερνήσεις για πληροφορίες. Τις δυνατότητες που διαγράφει το νέο αυτό περιβάλλον προσπαθούν να εκμεταλλευθούν στο έπακρο οι ιθύνοντες της Αμερικανικής ηγεσίας με στόχο τον επηρεασμό και την ενημέρωση ξένων ακροατηρίων στους χώρους εργασίας, εκπαίδευσης και διαμονής τους. Μέσω της χρήσης των νέων τεχνολογιών και της ενσωμάτωσής τους σε καινοτόμα μέσα άσκησης επιρροής οι ΗΠΑ ευελπιστούν να διευρύνουν τα πλαίσια και τα όρια της Διπλωματίας τους.

Ο πρώην Πρόεδρος των ΗΠΑ Clinton μέσω προεδρικής οδηγίας καθιέρωσε τη **Κεντρική Ομάδα Διεθνούς Ανοιχτής Πληροφορίας** για την εφαρμογή πιο προσεχτικής και αναπτυγμένης διεθνούς στρατηγικής στον τομέα αυτό. Η ομάδα αυτή αποτελείται από υπαλλήλους των CIA, FBI, και των Υπουργείων Εξωτερικών, Εμπορίου, Δικαιοσύνης, Αμύνης, Οικονομικών και η αποστολή της είναι η **αντιμετώπιση της εχθρικής προπαγάνδας** για την πρόληψη και τον μετριασμό κρίσεων και την **επιρροή ξένων ακροατηρίων** με τρόπους που συνάδουν με την

επίτευξη των σκοπών της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής. Σύμφωνα με αυτή την οδηγία η ομάδα θα ελέγχει όλες της διεθνείς στρατιωτικές πληροφορίες για να επηρεάζει τα συναισθήματα, τα κίνητρα, την λογική και την συμπεριφορά ξένων κυβερνήσεων, οργανισμών, ομάδων και ατόμων. Σύμφωνα με τον πρώην Πρόεδρο ο σκοπός του όλου εγχειρήματος είναι **η αύξηση της Αμερικανικής ασφάλειας, η ενδυνάμωση της Αμερικανικής οικονομικής ευφορίας και η προαγωγή της δημοκρατίας στο εξωτερικό.**

Αυτός ο φορέας φαίνεται να απορροφά πολλές από τις δραστηριότητες και τα πεδία ενδιαφέροντος του ~~USIA (United State's Information Agency)~~ το οποίο και παραμερίστηκε ιδιαίτερα. Οι επικριτές του τονίζουν τον κίνδυνο που ενέχουν η χρήση από τους Αμερικανούς στα πλαίσια της νέας διπλωματίας των ψυχολογικών και άλλων μεθόδων εις βάρος των ξένων αλλά και του Αμερικανικού ακροατηρίου. Οι υποστηρικτές πάλι αυτής της διπλωματίας και του εν λόγω φορέα, θέτουν το εξής δίλημμα. Αν πρέπει να διαλέξουμε μεταξύ δύο τρόπων διεξαγωγής και διαχείρισης μιας κρίσης και ενός πολέμου, η ανοιχτή διπλωματία είναι σαφώς προτιμότερη από την χρήση όπλων. Όπως η πρώην υφυπουργός Εξωτερικών για θέματα Ανοιχτής Διπλωματίας δήλωσε στο CNN Worldview: 'Αυτή είναι μια ευκαιρία για εμάς να συνδέσουμε τα εργαλεία της παραδοσιακής διπλωματίας με αυτά της ανοιχτής διπλωματίας και να μιλήσουμε στα ξένα ακροατήρια αναφορικά με την Αμερικανική εξωτερική πολιτική και την δημοκρατία με νέους τρόπους προσαρμοσμένους στον σύγχρονο καλωδιωμένο κόσμο'.

γ. Οι προσπάθειες Πολιτιστικής Διπλωματίας της Αμερικανικής κυβέρνησης.

Γενικές Αρχές.

Παρατηρώντας την δράση των κυβερνήσεων των ΗΠΑ τα τελευταία τουλάχιστον χρόνια μπορούμε να παρατηρήσουμε και να εξάγουμε τα εξής σημαντικά συμπεράσματα αναφορικά με τις απόπειρες πολιτιστικής διπλωματίας. Πρώτον, η χρηματοδότηση και το ενδιαφέρον της επίσημης ηγεσίας για την ανάπτυξη και προώθηση συναφών προγραμμάτων **εντείνεται ιδιαίτερα σε περιόδους εξωτερικών απειλών και κρίσεων**. Για παράδειγμα, η ναζιστική απειλή έδωσε την πρώτη ώθηση για την ενασχόληση με τέτοιου είδους προγράμματα στην λατινική Αμερική και αργότερα η σοβιετική απειλή κατά την διάρκεια του ψυχρού πολέμου είχε ως αποτέλεσμα την ένταση των δραστηριοτήτων πολιτιστικής διπλωματίας.

Οι προκλήσεις στην όλη διαδικασία είναι ακόμα περισσότερες και πιο πολύπλοκες στις μέρες μας καθώς δεν ζούμε σε έναν διπολικό κόσμο δύο αντίπαλων στρατοπέδων, αλλά υπάρχουν πολλά κέντρα διεθνούς δύναμης και επιρροής. Παράλληλα, τα φαινόμενα της παγκοσμιοποίησης και της ταχύτατα αυξανόμενης τεχνολογικής αλλαγής διαγράφουν νέες συνθήκες για την διπλωματία.

Η νέα απειλή για την Αμερικανική ασφάλεια από την διεθνή τρομοκρατία που τέθηκε μετά το χτύπημα στις 11 Σεπτεμβρίου του 2001, ενδέχεται να έχει βαθιές συνέπειες αναφορικά με την φύση και την κατεύθυνση της Αμερικανικής πολιτιστικής διπλωματίας. Η μακρά διαμάχη με την πρώην Σοβιετική Ένωση καθόρισε την Αμερικανική πολιτική σε αυτό τον τομέα για περισσότερο από σαράντα χρόνια. Νέες ανησυχίες σχετικά με την παγκόσμια τρομοκρατία δύναται να διαμορφώσουν την διπλωματία της εποχής μας. Μπορεί μάλιστα, να αποτελέσουν τους πρωταρχικούς παράγοντες διαμόρφωσης της Αμερικανικής πολιτιστικής διπλωματίας των αρχών του 21^{ου} αιώνα. Ένα από τα ζητήματα στα οποία θα δοθεί προτεραιότητα είναι η οικοδόμηση πολιτισμικής κατανόησης στην Μέση Ανατολή, και πιο συγκεκριμένα στο μεταπολεμικό Ιράκ και το Αφγανιστάν.

Στον Αμερικανικό κόσμο της πολιτιστικής διπλωματίας συχνά **η γραμμή που χωρίζει την προπαγανδιστική πλευρά των μονόδρομων προγραμμάτων πληροφορίας των ΗΠΑ και την πολιτιστική διπλωματία που δίνει έμφαση στην αμφίδρομη οικοδόμηση πολιτισμικής κατανόησης, υπήρξε ιδιαίτερα λεπτή** με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Και οι δύο πλευρές της Αμερικανικής πολιτιστικής διπλωματίας υφίστανται εδώ και εβδομήντα σχεδόν χρόνια και κατά καιρούς υπήρξε ένταση μεταξύ των υποστηρικτών των δύο τύπων προγραμμάτων. Μολαταύτα, και οι δύο αυτοί τύποι πολιτιστικής διπλωματίας είναι πιθανόν να συνεχιστούν. Επιπρόσθετα, το νέο γραφείο του Λευκού Οίκου για τις Παγκόσμιες Επικοινωνίες είναι σχεδιασμένο να συμβουλευεί για τις στρατηγικές κατευθύνσεις και τα θέματα που οι κυβερνητικοί φορείς χρησιμοποιούν για να επικοινωνήσουν με άλλα έθνη.

Ένα άλλο στοιχείο που γίνεται αντιληπτό είναι ότι **η διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής και η αντίστοιχη της εσωτερικής είναι αδιάσπαστα συνδεδεμένες**. Η δημιουργία του Εθνικού Κληροδοτήματος για τις Τέχνες και το Εθνικό Κληροδότημα για τις Ανθρωπιστικές Σπουδές ήταν σημαντικά επηρεασμένες από τα ενδιαφέροντα της εξωτερικής πολιτικής.

Τα προγράμματα της πολιτιστικής διπλωματίας είναι συχνά πιο ισχυρά αν διαθέτουν μια σταθερή θεσμική βάση, είναι εδραιωμένα νομοθετικά και όταν έχουν υποστήριξη από τις υψηλές θέσεις της ομοσπονδιακής κυβέρνησης. Για παράδειγμα, ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στα προγράμματα πολιτιστικών ανταλλαγών αλλά και σε αυτά των τεχνολογιών της πληροφορίας κατά την προεδρία του Reagan. Τα προγράμματα πολιτιστικής διπλωματίας έτυχαν **έντονης υποστήριξης** κατά την διάρκεια της προεδρίας των Eisenhower και αργότερα του Clinton.

Τα προγράμματα πολιτιστικής διπλωματίας μπορούν επίσης να ευνοηθούν από την δημιουργία ενός πολιτικού θεσμού που ενδιαφέρεται για αυτά, για παράδειγμα η προώθηση του Προγράμματος Υποτροφιών Fulbright και άλλα στοιχεία του Αμερικανικού ακαδημαϊκού και πολιτιστικού κόσμου ιδίως κατά την ψυχροπολεμική περίοδο.

Υπήρξαν εποχές που τα προγράμματα πολιτιστικής διπλωματίας στις ΗΠΑ γνώρισαν σημαντικές περικοπές, εποχές που γνώρισαν μεγάλη ανάπτυξη και επιτάχυνση, όπως

και εποχές στις οποίες δέχτηκαν δριμύτατες επιθέσεις. Παρά τις όποιες δυσκολίες και τα εμπόδια έχουν καταφέρει να επιβιώσουν και να αποτελούν ένα μόνιμο στοιχείο της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής.

Τέλος, ορισμένοι από τους ουσιαστικούς στόχους της πολιτιστικής διπλωματίας φαίνεται να είναι όπως η εκτίμηση των τεχνών. Δεν είναι εύκολο να μετρηθούν. Αυτό είναι φανερό κυρίως στο κομμάτι εκείνο της Αμερικανικής πολιτιστικής διπλωματίας που ασχολείται με την υιοθέτηση και προαγωγή κοινής και πολιτισμικής κατανόησης. Πάντα θα υπάρχουν διαφωνίες σχετικά με το πόσο σημαντικά είναι αυτά τα προγράμματα και ποιες επιπτώσεις έχουν στον κόσμο.

Ενότητα III

ι. Παγκόσμιες αλλαγές που επηρεάζουν την Ανοιχτή Διπλωματία

Η άσκηση ανοιχτής διπλωματίας από τους επαγγελματίες συμπεριλαμβανομένων και των πρεσβευτών έχει αλλάξει συνταρακτικά με την εξάπλωση των τεχνολογιών της επικοινωνίας και την εξίσου αξιοθαύμαστη αύξηση και ανάπτυξη στην παγκόσμια κινητικότητα. Μερικές δεκαετίες πριν, για παράδειγμα, ομάδες υπαλλήλων των ξένων υπηρεσιών των ΗΠΑ ταξίδευαν οδικώς σε απομακρυσμένες περιοχές της λατινικής Αμερικής για να προβάλουν ταινίες σε απομονωμένους θεατές. Εκείνος ο κόσμος σήμερα φαίνεται απίστευτα απόμακρος και κανείς δεν θα μπορούσε να φανταστεί την αντίθεση με το σημερινό παγκόσμιο περιβάλλον.

Κατά πρώτον και ίσως κυρίως, ο αριθμός και οι προσχωρήσεις των δρώντων στην ανοιχτή διπλωματία έχει ανθίσει. Οι κυβερνήσεις πλέον δεν είναι οι μόνοι παράγοντες στην παγκόσμια σκηνή της ανοιχτής διπλωματίας. Μη κυβερνητικοί οργανισμοί (ΜΚΟ-NGOs)⁴⁸ και όλο και πιο συχνά άτομα αναζητούν και κυνηγούν τους στόχους τους σε δημόσια φόρα ανά τον κόσμο, συνήθως με επιδεξιότητα και επιτυχία. Ακόμα και μεταξύ κυβερνήσεων οι επίσημοι φορείς δεν είναι οι μόνοι που ασχολούνται με θέματα ανοιχτής διπλωματίας. Πολλοί παρατηρητές έχουν σημειώσει την σπειροειδή αύξηση σε αριθμό των τοπικών κρατικών και ομοσπονδιακών πρακτορείων που διευθύνουν διεθνείς δραστηριότητες και έχουν συχνά παρουσία στο εξωτερικό.

Υπάρχουν τρεις βασικοί μετασχηματισμοί τους οποίους υφίσταται το κράτος αναφορικά με τους πρωταρχικούς του ρόλους, δηλαδή την προστασία των πολιτών από εξωτερικούς κινδύνους, την εκπροσώπηση στην πολιτική κοινότητα και την παραγωγή ευημερίας. Κάθε ρόλος αλλάζει:

- ✚ Στην **ασφάλεια**, η διεθνής τάξη έχει μετακινηθεί από την ασφάλεια των κρατών στην ασφάλεια των λαών. Οι σύγχρονες απειλές δεν έχουν να κάνουν τόσο με τις διακρατικές αντιπαραθέσεις μεταξύ συγκρουόμενων δυνάμεων, αλλά με υπερεθνικές προκλήσεις της καθημερινής ασφάλειας,

⁴⁸ Mathews J. S. 'Power Shift', Foreign Affairs, Volume 76, No 1, January – February 1997, σελ. 50-6

όπως είναι το διεθνές έγκλημα, η ρύπανση, οι λιμοί, και άλλα φαινόμενα που απαιτούν πολυμερείς λύσεις.

- ✦ Στην **πολιτική**, η κρατική κυριαρχία δέχεται προκλήσεις από την δύναμη των πολιτών. Παντού οι κυβερνήσεις όλο και περισσότερο καλούνται να αντιδράσουν και να προσαρμοστούν στην παγκόσμια εξάπλωση της δημοκρατίας και την άνοδο πολιτών που διεκδικούν και έχουν προοπτικές οργάνωσης εκτός των συνόρων.
- ✦ Στην **οικονομία**, ο πλούτος δημιουργείται λιγότερο από φυσικά κεφάλαια και πόρους, περισσότερο δε από τις συνεισφορές της γνώσης και των δεξιοτήτων. Στη σημερινή εποχή, ~~οι επιχειρήσεις χτίζουν την δύναμη τους~~ όντας ανοιχτές και ευάλωτες στους πελάτες και εργαζόμενους τους.

Η τεχνολογία των επικοινωνιών έχει επίσης αλλάξει, πολλαπλασιάζοντας και διαρκώς επεκτείνοντας την έκτασή της. Οι παίκτες έχουν αλλάξει, είναι περισσότεροι σε αριθμό με **μεγαλύτερη κινητικότητα** και **ιδιαίτερη επιδεξιότητα**. Τα μέσα έχουν αλλάξει με **πολλαπλά κανάλια** και **καταταμησμένα ακροατήρια**. Δεν είναι έτσι διόλου εκπληκτικό ότι οι προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι κυβερνητικοί επαγγελματίες της ανοιχτής διπλωματίας έχουν επίσης, αλλάξει.

Στον σύγχρονο πολύπλευρο κόσμο το να είσαι ισχυρός δεν είναι συχνά αρκετό. Η στρατιωτική δύναμη έχει λίγη σημασία στην αντιμετώπιση των διασυνοριακών απειλών εάν δεν μπορείς να συνεργαστείς με άλλα κράτη. Επομένως, τα κράτη πρέπει να βασίζονται στην **δύναμη της έλξης** παρά στην δύναμη του εξαναγκασμού, στην επικοινωνία τους με άλλα κράτη. Με την εξάπλωση της δημοκρατίας, η ικανότητα μιας κυβέρνησης να υπερισχύσει έναντι μιας άλλης, θα εξαρτάται εν μέρει στο πως αυτές γίνονται αντιληπτές από τους πληθυσμούς που υπηρετούν. Στα πλαίσια αυτής της παγκόσμιας μάχης για επιρροή, η **διεθνής φήμη μιας χώρας** είναι ένα από τα σημαντικά της κεφάλαια, προσόντα. Οι **αξίες**, οι **πολιτικοί θεσμοί**, η **δημιουργικότητα**, τα **ΜΜΕ** και ο **τρόπος ζωής** σε μια χώρα, μπορούν να έχουν θετική συμβολή στην πραγματοποίηση των στόχων της εξωτερικής της πολιτικής.

ii. Αποστολή και πρόκληση για την Διπλωματία

Καθώς ο κόσμος αλλάζει, ο τρόπος που οι χώρες διεξάγουν τις μεταξύ τους σχέσεις στην αναδύομενη Κοινωνία της Πληροφορίας αλλάζει, επίσης. Ο πλανήτης μας έχει μετατραπεί σε γιγαντιαίο χωριό στο οποίο η απόσταση δεν μετριέται πλέον με χιλιόμετρα αλλά με την ταχύτητα bandwidth capacity. Ο αριθμός των ανθρώπων που θα χρησιμοποιούν το Διαδίκτυο μέχρι το 2005 αναμένεται να φτάσει τα 350 εκατομμύρια.

Η παγκοσμιοποίηση είναι μη αναστρέψιμη. Όπως τονίσθηκε και νωρίτερα, εδώ και δεκαετίες έχει γίνει φανερό ότι οι δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης θα οδηγήσουν σε μια κατάσταση όπου τα έθνη γίνονται όλο και πιο πολύ οικονομικά συνδεδεμένα. Ο ρόλος των διπλωματών κάθε έθνους πρόκειται να αλλάξει από την παραδοσιακή διπλωματία των διεθνών πολιτικών προς την κατεύθυνση της διπλωματίας κρατών, διεθνών θεσμών, μη κυβερνητικών οργανισμών και άλλων διεθνών δρώντων.

Η διπλωματία είναι η τέχνη της προώθησης των εθνικών συμφερόντων μέσω μόνιμων διμερών και πολυμερών διαπραγματεύσεων και μια συνεχή ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ εθνών και λαών. Ο στόχος της είναι η μεταβολή στάσεων και συμπεριφορών για την προαγωγή της συνεργασίας. Είναι η άσκηση της διακριτικής πειθούς.

Σε αντίθεση με ορισμένες απαισιόδοξες απόψεις, στον σημερινό κόσμο της πληροφορίας, η διπλωματία έχει κάθε δυνατότητα να κάνει τον πολιτικό και επαγγελματικό της ρόλο πιο έντονο. Είμαστε μάρτυρες αυτού που αποκαλείται ως ‘ανοιχτή διπλωματία’, η οποία χαρακτηρίζεται από την στενή συσχέτιση κρατικής και μη κυβερνητικής διπλωματίας. Αυτή νέα διπλωματία αναλαμβάνει περισσότερη σπουδαιότητα καθώς η επανάσταση της πληροφορίας προάγει εξελίξεις δίχως προηγούμενο και προσφέρει νέες ευέλικτες δυνατότητες για διασυνδέσεις διαφόρων οντοτήτων του σύγχρονου κόσμου, όπως είναι οι επιχειρήσεις, οι δρώντες της κοινωνίας των πολιτών και τα ΜΜΕ.

Ενότητα IV

ι. Τάσεις στα ΜΜΕ

Δύο αντιθετικές και συνάμα ιδιάζουσες τάσεις κυριαρχούν στα παγκόσμια μέσα και την επικοινωνία. Από την μία, η ταχύτατη **επιχειρησιακή συγκέντρωση και εμπορευματοποίηση των βιομηχανιών των μέσων**. Παράδειγμα αυτής της τάσης υπήρξε το 1995, η συγχώνευση της Disney με την Capital Cities/ABC⁴⁹, της Time Warner με την Turner Broadcasting⁵⁰, όπως επίσης η εξαγορά του CBS από την Westinghouse. Η προαναφερθείσα τάση οδηγεί σταδιακά στην **συγκέντρωση της παγκόσμιας επικοινωνίας σε πέντε δέκα κολοσσούς διαχείρισης των μέσων**⁵¹. Ο θεωρητικός Habermas⁵² εξέφρασε μεταξύ άλλων την άποψη πως το φαινόμενο αυτό προκαλεί μια έντονη πρόκληση στην κοινωνική ικανότητα να παράγει μια δημοκρατική πολιτική κουλτούρα και μια δημόσια σφαίρα. Για τους περισσότερους, ίσως, θεωρητικούς της πολιτικής δημοκρατίας, η συγκέντρωση μέσων και επικοινωνίας σε λίγους κυρίαρχους και ως ένα βαθμό ανεξέλεγκτους ιδιοκτήτες, αποτελεί καταστροφή. Το εντεινόμενο φαινόμενο της διεθνοποίησης της παραγωγής και του κεφαλαίου στο χώρο των ΜΜΕ ενισχύεται από το πρωτοφανές κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών, όπως και από την εμφάνιση και ανάπτυξη των νέων μέσων, των ηλεκτρονικών μέσων (videotext, internet, multimedia, ψηφιακή τεχνολογία, οπτικές ίνες, ISDN, δορυφορικές επικοινωνίες, δορυφορική τηλεόραση κ.α.) και την σύγκλιση των τηλεπικοινωνιών με την πληροφορική⁵³.

Από την άλλη, όμως, οι νέες αυτές τεχνολογίες δημιουργούν ένα **νέο πλαίσιο ελέγχου των επικοινωνιών και της πληροφόρησης**. Αποτελούμε μάρτυρες ενός νέου τεχνο-οικονομικού παραδείγματος, ίσως πιο συγκλονιστικού και από την εφεύρεση της τυπογραφίας από τον Γουτεμβέργιο, που χαρακτηρίζεται από την ‘πληροφοριακή έκρηξη’ και τις ‘συνθήκες παγκοσμιοποίησης’⁵⁴. Στην κοινωνία της

⁴⁹ Λεάνδρος Ν. ‘Πολιτική Οικονομία των Μέσων’, Καστανιώτης, Αθήνα, 2000, σελ. 48

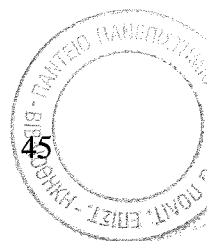
⁵⁰ Λεάνδρος Ν. ‘Πολιτική Οικονομία των Μέσων’, Καστανιώτης, Αθήνα, 2000, σελ. 46

⁵¹ McChesney R. ‘Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times’, University of Illinois Press, Urbana and Chicago, 1999

⁵² Habermas J. ‘The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of a Bourgeois Society’, Policy Press, Cambridge, 1989

⁵³ Λεάνδρος Ν. ‘Πολιτική Οικονομία των Μέσων’, Καστανιώτης, Αθήνα, 2000, σελ. 104

⁵⁴ Λεάνδρος Ν. ‘Πολιτική Οικονομία των Μέσων’, Καστανιώτης, Αθήνα, 2000, σελ. 147

πληροφορίας που διαμορφώνεται, η γνώση και η χρήση αυτής αναδεικνύονται σε παράγοντες ισχύς και πλούτου για τα έθνη⁵⁵ και όχι μόνο. Ο λεγόμενος κυβερνοχώρος (cyberspace), σύμφωνα με αρκετούς μελετητές εγκαινιάζει μια 'εποχή επικοινωνίας των πολλών με τους πολλούς'⁵⁶ και η φύση της ίδιας της τεχνολογίας έχει αποκαλύψει ένα χώρο πιο μεγάλης δημοκρατικής πιθανότητας⁵⁷. Εξαιτίας αυτού του εκδημοκρατισμού της τεχνολογίας, όπως ο Thomas Friedman, αναφέρει στο βιβλίο του 'The Lexus and the olive tree'⁵⁸, η διάχυση της πληροφορίας στις κοινωνίες, είτε είναι δημοκρατικές είτε είναι αυταρχικές δημιουργεί περαιτέρω εμπόδια στις εκάστοτε κυβερνήσεις για τον έλεγχό της. Οι όποιες απόπειρες διαστρέβλωσης των πληροφοριών έχουν άμεσο αντίκτυπο και πλήττουν την αξιοπιστία των κυβερνήσεων⁵⁹.

Το σημαντικό χαρακτηριστικό της επανάστασης στην τεχνολογία της πληροφορίας και του Διαδικτύου είναι η ικανότητα της δραματικής μείωσης του κόστους παράλληλα με την ταυτόχρονη αύξηση της ταχύτητας με την οποία η πληροφορία μπορεί να διανεμηθεί. Ενώ η υψηλής ταχύτητας επικοινωνία ήταν από καιρό διαθέσιμη σε κυβερνήσεις και υψηλούς επιχειρηματικούς κύκλους, πλέον δεν αποτελεί μόνο προνόμιο των λίγων αλλά επεκτείνεται σε πολλά τμήματα της κοινωνίας.

Ο αιώνας της πληροφορίας είναι κάτι περισσότερο από την τεχνολογία διανομής της βροχής των πληροφοριών και δημιουργεί την ανάγκη για περισσότερες πληροφορίες στα άτομα και τους οργανισμούς. Επιφέρει κοινωνικές, πολιτισμικές, ψυχολογικές και νομικές αλλαγές στον τρόπο που ζούμε, επικοινωνούμε, αλληλοσχετιζόμαστε και εργαζόμαστε. Δημιουργείται, έτσι, μέσα στο νέο περιβάλλον αλλαγής, ένα αίτημα επαναπροσδιορισμού για επιχειρήσεις, επαγγέλματα, επαγγελματίες.

⁵⁵ Λεάνδρος Ν. 'Πολιτική Οικονομία των Μέσων', Καστανιώτης, Αθήνα, 2000, σελ 150

⁵⁶ Kapor M. 'Building the open road', MA: Electronic Frontier Foundation, Cambridge, 1992

⁵⁷ Kapor M. 'Building the open road', MA: Electronic Frontier Foundation, Cambridge, 1992

⁵⁸ Friedman T. L. 'The Lexus and the olive tree', Farrar, Strauss, Giroux, New York, 2000

⁵⁹ Mathews J. S. 'Power Shift', Foreign Affairs, Volume 76, No 1, σελ. 50-66, January – February 1997

a. Πληροφοριακή τεχνολογία

Έχει η Microsoft εξωτερική πολιτική; Αυτή την ερώτηση απηύθυνε ο αρθρογράφος Thomas Friedman στους Times της Νέας Υόρκης μερικά χρόνια πριν και κατέληξε με την φράση ‘η αμερικανική εξωτερική πολιτική θα διαμορφωθεί σε σημαντικό βαθμό από αποφάσεις που λαμβάνονται στην Ουάσινγκτον – Ρέντμοντ, Ουάσινγκτον’⁶⁰. Γράφοντας στο Foreign Affairs στο άρθρο ‘Αμέρικα’, ο καθηγητής του Χάρβαρντ Joseph Nye και ο υπουργός Williams Owens δηλώνουν ότι η πλεονεκτική θέση της Αμερικανικής πληροφοριακής τεχνολογίας μπορεί να είναι ένας ~~πολλαπλασιαστής~~ ισχύος για την Αμερικανική διπλωματία⁶¹. Λίγοι μπορούν να αμφισβητήσουν το γεγονός ότι η τεχνολογία αλλάζει την διπλωματία. Απούσας μιας συμφωνίας αναφορικά με τη σημασία της αλλαγής, η πρόκληση είναι να πάμε πέρα από της συνδετικότητα και να περιγράψουμε τα μέσα με τα οποία η τεχνολογία μπορεί να αλλάξει την διπλωματία. Είναι τα πάντα απλά πιο γρήγορα, αλλά κατά τα άλλα απλά τα ίδια; Ή μήπως η λέξη ταχύτερος κατά παράγοντες του εκατό ή του χίλια ή περισσότερο συνιστούν ουσιαστική αλλαγή;

Υπάρχουν δύο συμπληρωματικές τεχνολογίες που εξηγούν κυρίως τις αλλαγές που παρακολουθούμε ή των οποίων είμαστε μάρτυρες: οι **υπολογιστές** και οι **ηλεκτρονικές επικοινωνίες**. Το 1965 ο Gordon Moore ο συνιδρυτής της INTEL προέβλεψε ότι η ισχύς των υπολογιστών θα διπλασιαζόταν κάθε δεκαοχτώ μήνες. Ο Νόμος του Moore έχει διατηρηθεί για περισσότερα από τριάντα χρόνια και θα συνεχίσει να ωθεί προς τα κάτω τις τιμές των υπολογιστών για τουλάχιστον μία ακόμα δεκαετία. Οι σημερινοί προσωπικοί υπολογιστές που πωλούνται για λιγότερα από χίλια δολάρια, λειτουργούν δέκα φορές πιο γρήγορα από έναν IBM υπολογιστή του 1970 που πωλούνταν για περίπου πέντε εκατομμύρια δολάρια. Μέχρι το 2010 οι τιμές θα κυμαίνονται σε λιγότερο από εκατό δολάρια.

⁶⁰ Friedman T. L. ‘Foreign Policy 3.1’, New York Times, October 8, 1993

⁶¹ Nye J. S. Jr. & Owens W. A. ‘America’s Information Edge’, Foreign Affairs, March/April 1996, σελ.

Το κόστος των τηλεπικοινωνιών δεν έχει μειωθεί τόσο δραματικά, παρόλο που η μείωση επισπεύδεται εξαιτίας των οπτικών καλωδίων από ίνες, των δορυφόρων, της ψηφιοποίησης και της απορύθμισης.

Το 1915 ένα τρύλεπτο τηλεφώνημα από Νέα Υόρκη στο Σαν Φραντζίσκο, κόστιζε περισσότερο από είκοσι δολάρια που ισούνταν με ενενήντα ώρες εργασίας για έναν μέσο μισθωτό⁶². Σήμερα, δύο λεπτά εργασίας πληρώνουν για το ίδιο τηλεφώνημα. Όταν τα κινητά εισήχθησαν το 1984, η MOTOROLA πουλούσε ένα εργαλείο για περισσότερο από τέσσερις χιλιάδες δολάρια. Σήμερα τα κινητά δωρίζονται ως αντάλλαγμα για την υπογραφή ενός συμβολαίου κινητής τηλεφωνίας.

Όταν αυτές οι δύο τεχνολογίες, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και οι τηλεπικοινωνίες συγκλίνουν για να αποτελέσουν **δίκτυα σύνδεσης**, οι δυνατότητες για νέες εφαρμογές πολλαπλασιάζονται. Καμία δεν είναι τόσο εμφανή όσο το **Διαδίκτυο**, του οποίου οι χρήστες ήδη πλησιάζουν τα εκατό εκατομμύρια σε αριθμό. Μέχρι το 2005 αναμένεται πως ο αριθμός αυτός θα ξεπερνά τα επτακόσια εκατομμύρια⁶³. Είναι δύσκολο να υπερβάλουμε, αλλά αδύνατο να κατανοήσουμε πόσο αυτό θα αλλάξει τον κόσμο.

Πίνακας II

Αριθμός χρηστών του διαδικτύου κατά το έτος 2002

<u>Παγκοσμίως</u>	605.60 εκ.
<u>Αφρική</u>	6.31 εκ.
<u>Ασία/Ειρηνικός</u>	187.24 εκ.
<u>Ευρώπη</u>	190.91 εκ.
<u>Μέση Ανατολή</u>	5.12 εκ.
<u>Καναδάς/ΗΠΑ</u>	182.67 εκ.
<u>Λατινική Αμερική</u>	33.35 εκ.

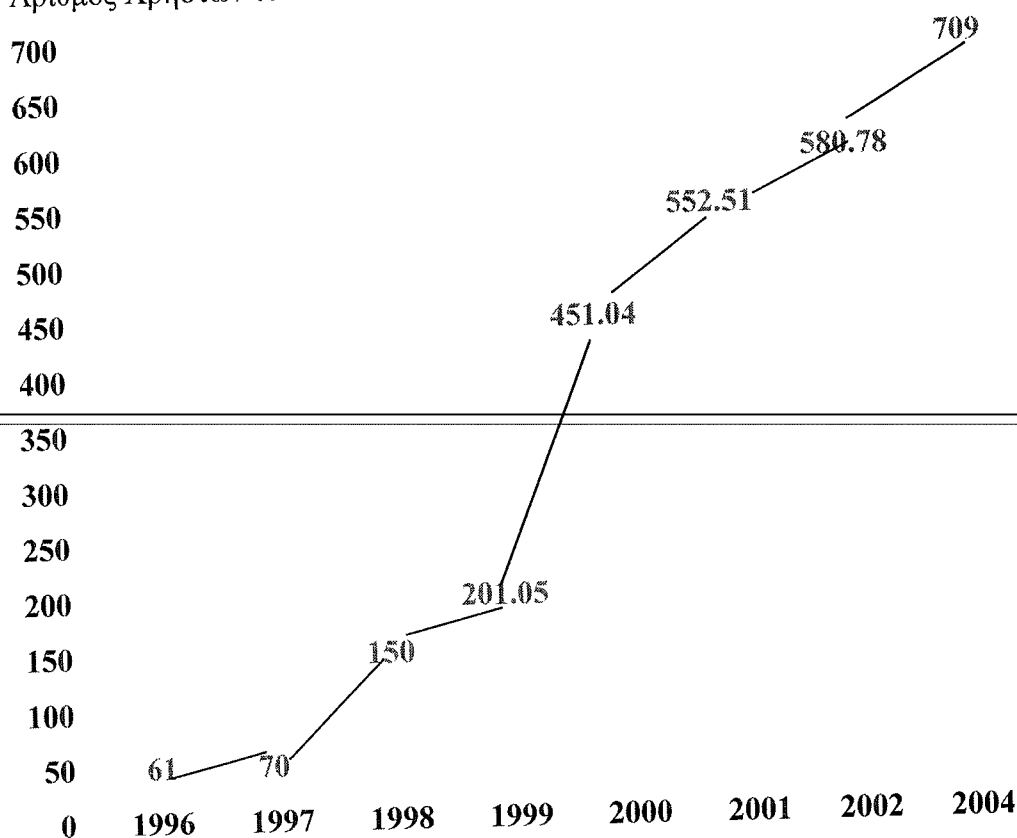
Πηγή Nua Ltd

⁶² Cox W. M. & Alm R. 'Time Well Spent: The Declining Real Cost of Living in America', 1997 Annual Report of the Dallas Federal Reserve Bank, σελ. 18

⁶³ www.nua.ie/surveys Διάγραμμα III

Διάγραμμα III

Αριθμός Χρηστών του Διαδικτύου ανά συγκεκριμένα έτη

Πηγή Nua Ltd

Συμπληρωματικά με τις εξαπλωθείσες αλλαγές στο παγκόσμιο εμπόριο που συνιστούν την παγκοσμιοποίηση, η τηλεϊατρική αποτελεί επανάσταση στις εφαρμογές της ιατρικής. Συγχρόνως, η εξ αποστάσεως μάθηση θα δώσει νέα ώθηση στην αύξηση της ένταξης στην ανώτερη εκπαίδευση. Από την άλλη, ακόμα και η ίδια η φύση του πολέμου μετασχηματίζεται από τις νέες τεχνολογίες. Επίσης, η σύγκλιση της τηλεόρασης με την τεχνολογία της πληροφορίας βρίσκεται καθοδόν καθώς οι αναμεταδότες ξεκινούν να εκπέμπουν ψηφιακά σήματα. Η υπόσχεση των νέων τεχνολογιών της πληροφορίας, όπως ο Frances Cairncross γράφει στο 'The death of distance', είναι 'η άφιξη της κατανόησης, η καλλιέργεια της ανοχής και εν τέλει η προαγωγή της παγκόσμιας ειρήνης'⁶⁴.

⁶⁴ Cairncross F. 'The death of distance', Harvard Business School Press, Boston, 1997, σελ. xvi

Τι άλλο θα προσφέρει η τεχνολογία που θα ανασχηματίσει τον τρόπο διεξαγωγής της διπλωματίας; Συνεργαζόμενα λογισμικά όπως το Lotus Notes και το GroupWise χρησιμοποιούνται ευρέως από επιχειρήσεις για την συρρίκνωση της απόστασης μεταξύ διαφόρων περιοχών. Η **τηλεδιάσκεψη**, καθώς η τεχνολογία βελτιώνεται και το κόστος ελαττώνεται, θα μετατραπεί σε ουσιαστικό εργαλείο για την λήψη αποφάσεων μεταξύ απομακρυσμένων περιοχών. Οι δορυφόροι που περιστρέφονται κοντά στη γη υπόσχονται αντίστοιχες υπηρεσίες, ξεκινώντας με την τηλεφωνία που προσφέρεται από τα τέλη του 1998 μέσω ενός δικτύου από εξήντα έξι δορυφόρους. Η US WEST αρχίζει να προσφέρει ποικίλες ψηφιακές συνδρομητικές γραμμές που παρέχουν γρήγορες συνδέσεις στο Διαδίκτυο και τηλεοπτικά προγράμματα⁶⁵.

Μηχανές αναζήτησης όπως το Alta Vista και το Lycos γίνονται όλο και πιο αποτελεσματικές στον εντοπισμό υλικού στον κυβερνοχώρο⁶⁶. Παράγοντες, μερικές φορές γνωστοί ως knowbots, υπόσχονται να είναι ακόμα καλύτεροι στον εντοπισμό και την συγκέντρωση πληροφοριών. Οι προσωπικοί ψηφιακοί βοηθοί υποκαθιστούν τους γραμματέες με την συμπληρωματικότητα κινητών τηλεφώνων και palmtops για ανθρώπους που πρέπει να διευθύνουν τις δουλειές τους εκτός των γραφείων τους. Πραγματικά, με την εγκατάλειψη των 'καλωδιωμένων' γραφείων, οι εργάτες της γνώσης μπορούν να ελαχιστοποιούν την απόσταση και να βρίσκονται πιο κοντά στους πελάτες τους.

Οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές μπορούν να αναγνωρίζουν όχι μόνο τον τρόπο γραφής αλλά και τις προφορικές εντολές. Αν και ακόμα ημιτελή αρκετά προγράμματα κερδίζουν της προσοχής μας με τις ικανότητές τους να δέχονται υπαγόρευση. Οι μεταφράσεις στον ηλεκτρονικό υπολογιστή μπορούν να γίνουν από μια ποικιλία προσιτών οικονομικών εμπορικών προγραμμάτων. Παρά την απουσία των ιδιαίτερων ικανοτήτων των μεταφραστών ανθρώπων, αποτελούν εργαλεία ανίχνευσης υλικού με χαμηλό κόστος, το οποίο διαφορετικά δεν θα εντοπιζόταν.

Εάν η διπλωματία ασχολείται εν μέρει με την γεωγραφία, οι νέες τεχνολογίες παρέχουν τα μέσα για περισσότερη ακρίβεια. Οι ηλεκτρονικές ετικέτες αναγνώρισης εμφανίζονται παντού, από τα κατοικίδια μέχρι τους φορητούς υπολογιστές, από τα

⁶⁵ Mills M. 'Undersea Cables Carry Growing Rivers of Data', Washington Post, March 9, 1998

αυτοκίνητα μέχρι τα πάνινα παπούτσια. Το σύστημα δορυφόρων **GPS** μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να εντοπίσει την θέση ανθρώπων και πραγμάτων. Οι κατασκοπευτικοί δορυφόροι λέγεται πως μπορούν να παρέχουν αποτελέσματα τόσο λεπτομερή όσο μερικά εκατοστά. Μέσω της **εικονικής πραγματικότητας**, τρισδιάστατα τοπία μπορούν να μεταφερθούν στις αίθουσες διαβουλεύσεων, όπως έγινε κατά την διάρκεια των διαπραγματεύσεων για τις συμφωνίες του Dayton.

Υποστηριζόμενο από τριάντα παροχείς τηλεπικοινωνιών το Project Oxygen παρέχει σύνδεση στο Διαδίκτυο για εκατό εβδομήντα πέντε χώρες μέσω υπογείων οπτικών ινών. Μια σχετικά πρόσφατη καινοτομία των τεχνολογιών θα επιτρέψει σε όλη την σημερινή διαδικτυακή κυκλοφορία να διεξάγεται σε μία μόνο ίνα αυτομάτως⁶⁷. Η βιομηχανία βρίσκεται καθοδόν στον στόχο της να κατασκευάσει chips με ένα δισεκατομμύριο τρανζίστορ μέχρι το 2010.

Περισσότερα και ταχύτερα δεν σημαίνει αναγκαστικά και καλύτερα. Από DABRA μέχρι τη XEROX, από το Berkeley μέχρι το MIT, οι ερευνητές εξετάζουν τον τρόπο με τον οποίο οι πληροφορίες μπορούν να ανασυρθούν και να προβληθούν για να γίνουν περισσότερο προσβάσιμες στους διαμορφωτές αποφάσεων. Οι λύσεις περιλαμβάνουν εκθέσεις με 'cone trees' και 'perspective walls'⁶⁸. Η διοίκηση του Clinton είχε χρηματοδοτήσει την ανάπτυξη του Διαδικτύου II σε ταχύτητες πολύ μεγαλύτερες από τον Διαδίκτυο της εποχής. Ο εικονικός κόσμος του Neil Stephenson⁶⁹, μπορεί να μην είναι ακόμα προφανής, παρόλο που η φαντασία με την πραγματικότητα συγκλίνουν, ενώ θεσμοί όπως το MIT διεξάγουν έρευνα σε ηλεκτρονικές συσκευές που καλούνται 'body nets', καθώς η εικονική πραγματικότητα εξελίσσεται και ηλεκτρονικές μικροκάμερες αναδύονται από τα αμερικανικά εργαστήρια⁷⁰.

⁶⁶ Moisy C. 'Myths of the Global Information Village', Foreign Policy, σελ. 80-90, Summer 1997

⁶⁷ Mills M. 'Undersea Cables Carry Growing Rivers of Data', Washington Post, March 9, 1998

⁶⁸ 'Solutions to Technologists', The 5 List Will Drive Technology in Next Century, Washington Post, December 21, 1997

⁶⁹ Stephenson N. 'Snow Crash', Bantam, New York, 1992

⁷⁰ Dertouzos M. 'What will be: How the New World of Information will change our lives', HarperEdge, New York, 1997

Ο συγγραφέας Mark Helprin περιγράφει τον κόσμο που μπορεί να προέλθει από την σύγκλιση των νέων τεχνολογιών⁷¹. ‘Ως ταξιδιώτης προς την Ινδονησία στον επόμενο αιώνα’, γράφει ‘θα φέρεις μαζί σου ένα λεπτό δερμάτινο πορτφόλιο με συνδέσμους, που σου παρέχουν πρόσβαση σε ότι δημοσιεύθηκε ποτέ – από ένα κείμενο του Μάρκου Αυρήλιου μέχρι την τελευταία έρευνα πάνω στην επιτάχυνση των μορίων της σκόνης. Η ανάγνωσή σου μπορεί να διακοπεί από την εμφάνιση ενός φίλου στην οθόνη σου, μια ματιά στον καιρό στην Τζακάρτα κ.λ.π.’ Πολλοί αναγνώστες θα μείνουν έκπληκτοι εάν έχει δίκιο. Η γενιά της Nintendo θα απογοητευθεί εάν συμβεί το αντίθετο.

Η τεχνολογία της πληροφορίας αλλάζει τις ζωές μας, την κοινωνία, τους θεσμούς, την κουλτούρα μας. Παρόλα αυτά παραμένουν πολλές σταθερές, συμπεριλαμβανομένου του χρόνου και των ανθρώπινων σχέσεων. Οι παραδοσιακοί που επιμένουν πως η διπλωματία δεν χρειάζεται να αλλάξει, κάνουν λάθος. Όπως επίσης, και όσοι υποστηρίζουν ακριβώς το αντίθετο. Η ανακάλυψη της τομής που τιμά το παρελθόν και σέβεται το μέλλον, αποτελεί μια πραγματική πρόκληση.

⁷¹ Helprin M. ‘The Acceleration of Tranquility’, Forbes, ASAP, December 2, 1996

Οι σύγχρονες διπλωματικές πρακτικές ακονίστηκαν σε μια περίοδο όπου ο αμερικανικός Τύπος γινόταν αντιληπτός ως μέσο εξάπλωσης της κυβερνητικής εκδοχής των διεθνών ειδήσεων. Οι μεταδόσεις του Edward Murrow από το Λονδίνο κατά την διάρκεια του β' παγκοσμίου πολέμου, υποστήριζαν την αμερικανική διεξαγωγή του πολέμου. Όλα αυτά άλλαξαν τρεις δεκαετίες αργότερα, όταν οι ανταποκρίσεις του Walter Cronkite, υποδήλωναν πως η αμερικανική πολιτική ήταν λανθασμένη στο Βιετνάμ. Η αμερικανική κοινή γνώμη αντιλήφθηκε ότι η κυβέρνηση και τα ΜΜΕ είχαν δύο αντιφατικές εκδοχές της αλήθειας και ως συνέπεια η εμπιστοσύνη στους ανωτέρω θεσμούς επλήγη.

Καθώς όλο και περισσότεροι άνθρωποι βασίζονται πλέον στην τηλεόραση για την κατανόηση του κόσμου, οι δυνάμεις της αγοράς οδηγούν όσους έψαχναν για μαζικά ακροατήρια να μειώσουν την διεθνή κάλυψή τους. Για παράδειγμα, ο πρώην διευθυντής της Agence France-Presse Claude Moisy, αναφέρει πως η διεθνή κάλυψη στα CBS, NBC ΚΑΙ ABC έπεσε από σαράντα τις εκατό ως ποσοστό των συνολικών ειδήσεων την δεκαετία του 1970, σε λιγότερο του δεκαπέντε τις εκατό το 1995⁷². Αντανακλώντας την ίδια τάση, η αναλογία των εξώφυλλων του περιοδικού Time σε θέματα διεθνών σχέσεων υπέστη σημαντική πτώση, από εικοσιένα τις εκατό σε έξι τις εκατό τα τελευταία είκοσι χρόνια.

Το κενό που δημιουργήθηκε αναφορικά με την διεθνή κάλυψη, έσπευσε να συμπληρώσει το καλωδιακό ειδησεογραφικό δίκτυο του Ted Turner, CNN (Cable News Network). Εκπέμποντας από την Βαγδάτη κατά την διάρκεια του πολέμου στον Κόλπο, υπήρξε η καθοριστική στιγμή μετά την οποία η έκφραση 'CNN effect' καθιερώθηκε στο λεξιλόγιό μας. Καθώς ορισμένοι σχολιαστές άρχισαν να υποθέτουν ότι τα Μέσα κατασκεύαζαν την αμερικανική εξωτερική πολιτική, οι διαμορφωτές πολιτικών ένιωσαν τον αντίκτυπο. Η Madeleine Albright είπε στην Επιτροπή Εξωτερικών Υποθέσεων στην Γερουσία, ότι 'η ικανότητα της τηλεόρασης να φέρνει

γραφικές εικόνες πόνου και εχθροπραξιών στα σπίτια μας, έχει αυξήσει την πίεση για άμεση εμπλοκή σε περιοχές διεθνών κρίσεων και άμεση αποδέσμευση όταν τα γεγονότα δεν εξελίσσονται κατ' ευχήν⁷³.

Παραταύτα, η επιρροή του CNN είναι λιγότερο δυνατή από ότι ορισμένοι σχολιαστές είχαν υποθέσει. Παρά το γεγονός ότι τα Μέσα μπορούν να αποτελέσουν δύναμη στην διαμόρφωση αποφάσεων, ο ρόλος των Μέσων είναι μηδαμινός όταν η πολιτική είναι σαφώς διαμορφωμένη, υπαγορευμένη και υποστηριγμένη. Ο Warren Strobel, ανταποκριτής των Washington Times στον Λευκό Οίκο, στο Foreign Policy, σημειώνοντας 'την τάση της γραφειοκρατίας της εξωτερικής πολιτικής να περιφρονεί τις ειδήσεις των Μέσων', κατέληξε στο ότι 'τα Μέσα δεν κατευθύνουν αποφάσεις πολιτικής παρόλο που 'οι τηλεοπτικές εικόνες αθώων που υποφέρουν, μπορεί να αποτελέσει παράγοντα ενεργοποίησης πολιτικών'⁷⁴. 'Τα Μέσα', όπως υποστηρίζει 'παίρνουν παράδειγμα από την κυβέρνηση, το Κογκρέσο και τους διάφορους οργανισμούς ανακούφισης'. Ο δημοσιογράφος του BBC Nik Gowing, σε μια μελέτη για την Επιτροπή Πρόληψης Βίας, αναφέρει ότι οι διαμορφωτές αποφάσεων όχι μόνο δεν αντιδρούν αυθόρμητα στις εικόνες των Μέσων, αλλά 'αντιμετωπίζουν ό,τι διαβάσουν και παρακολουθήσουν με σχετική προσοχή, αν όχι σκεπτικισμό'. Τέλος, αναφέρει πως ο ρόλος των Μέσων στην αποτροπή συγκρούσεων είναι 'διφορούμενος, ασαφής και συχνά παρερμηνευμένος'⁷⁵.

Ο πολιτικός επιστήμονας, Jonathan Mermin, απαντώντας στο δημόσιο συναίσθημα και την ενημερωμένη γνώμη, όπως αυτή του George Kennan, πως η αμερικανική πολιτική 'ελέγχεται από αντανakλαστικά δημοσίου συναισθήματος και ειδικότερα όσα προκαλούνται από την βιομηχανία της εμπορικής τηλεόρασης'⁷⁶, βρήκε ελλιπή δικαιολόγηση για αυτό το συμπέρασμα. **Εάν η τηλεόραση ενέπνευσε τους Αμερικανούς να επέμβουν στην Σομαλία, αυτό έγινε κάτω από την επιρροή κυβερνητικών παραγόντων, που έκαναν σημαντικές προσπάθειες**

⁷² Moisy C. 'Myths of the Global Information Village', Foreign Policy, σελ. 80-90, Summer 1997, σελ. 82

⁷³ Neuman J. 'Lights, Camera, War: Is Media Technology Driving International Politics?', St Martin's Press, New York, 1996, σελ. 14

⁷⁴ Strobel W. P. 'Late-Breaking Foreign Policy: The News Media's Influence on Peace Operations', U. S. Institute of Peace Press, Washington, 1997, σελ. 162

⁷⁵ Gowing N. 'Media Coverage: Help or Hindrance in Conflict Prevention?', Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict, May 1997, σελ. 2

δημοσιοποίησης και γνωστοποίησης των γεγονότων στην πολύπαθη περιοχή ώστε να γίνει προφανές πως πρόκειται για κρίση και να ενθαρρυνθεί η αμερικανική απάντηση⁷⁷. Οι ακαδημαϊκοί Steven Livingston και Tod Eachus, συμφωνούν πως η αμερικανική απόφαση επέμβασης στην Σομαλία, 'ήταν το αποτέλεσμα διπλωματικών και γραφειοκρατικών χειρισμών, με την κάλυψη των γεγονότων να ακολουθεί ως απάντηση σε αυτές τις αποφάσεις.⁷⁸

Η ομοφωνία αναφορικά με την έρευνα είναι σαφής: η επιρροή του CNN έχει υπερτονισθεί. Ο Livingston κατέληξε στο ότι τα διάφορα αποτελέσματα και επιρροές των Μέσων είναι συχνά τόσο αδιαφοροποίητες, που η καθαρότητα υποφέρει. Μας προειδοποιεί να αναγνωρίσουμε ότι 'οι διαφορετικοί στόχοι εξωτερικής πολιτικής, θα παρουσιάσουν διαφορετικούς τύπους και επίπεδα ευαισθητοποίησης σε διαφορετικά είδη ΜΜΕ.' Οι διαμορφωτές πολιτικής πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα Μέσα, δίχως να υποτάσσονται στον ρόλο τους. Τα Μέσα από την άλλη, δεν μπορεί να είναι καθαρά εργαλεία εξωτερικής πολιτικής, αλλά διαδραστικά στοιχεία σε μια σύνθετη διαδικασία.

Εάν είναι δίκαιο να συνάγουμε ότι η επιρροή του CNN έχει υπερεκτιμηθεί, είναι εξίσου δίκαιο να συμπεράνουμε ότι ο εξειδικευμένος παγκόσμιος αντίκτυπος του και η έλξη του μπορεί να αποτελέσει μοντέλο για το μέλλον. Η παγκοσμιοποίηση θα οδηγήσει πιθανόν σε μεγαλύτερη συγκέντρωση της ιδιοκτησίας των ΜΜΕ όπου οι αποφάσεις των αρχισυντακτών θα επηρεάζονται από την παγκόσμια αγορά. Τα παραδείγματα είναι αρκετά, από την απόκτηση του ABC από την Disney, στον έλεγχο των Μέσων του Rupert Murdoch από το Χονγκ Κονγκ και την Αυστραλία μέχρι το Λος Άντζελες και το Λονδίνο.

Παρατάυτα, τα εξειδικευμένα Μέσα μπορούν τώρα να εισηχθούν στην παγκόσμια αρένα μέσω του Διαδικτύου, με πολύ μικρότερο κόστος από ότι στο παρελθόν. Η τιμή της εισαγωγής είναι εκπληκτικά χαμηλή από ότι η δημοσίευση και η τηλεοπτική προβολή. Με μέτριες τεχνολογικές γνώσεις, σχεδόν καθένας μπορεί να έχει παρουσία

⁷⁶ Kennan G. F. 'Somalia, Through a Glass Darkly', New York Times, September 30, 1993

⁷⁷ Mermin J. 'Television News and American Intervention in Somalia: The Myth of a Media-Driven Foreign Policy', Political Science Quarterly, Volume 112, No 3, 1997, σελ. 386

⁷⁸ Livingston S. & Eachus T. 'Humanitarian Crises and U.S. Foreign Policy: Somalia and the CNN Effect Reconsidered', Political Communication, Volume 12, 1995, σελ. 413

στο Διαδίκτυο. Ενώ είναι λογικό να αναμένουμε πως μια χούφτα διεθνών επιχειρήσεων θα ελέγχει τα βασικά ΜΜΕ, τα εξειδικευμένα Μέσα θα συνεχίσουν την ταχύτατη επέκτασή τους⁷⁹. Εκτός από τις σποραδικές καλύψεις πολέμων και καταστροφών, ο κόσμος που απεικονίζεται από το NBC, ABC και CBS, μπορεί να φέρει μικρή ομοιότητα με την διεθνή κάλυψη ειδήσεων από τα αναδυόμενα Μέσα.

Η τεχνολογία, συμπεριλαμβανομένης και της σύγκλισης τηλεόρασης και ηλεκτρονικών υπολογιστών, θα επισπεύσουν την εξειδίκευση των Μέσων. Οι ιστοσελίδες που παρέχουν ακουστικό και οπτικό υλικό θα μετατραπούν στη μελλοντική πρωταρχική πηγή ειδήσεων και πληροφοριών. Το MSNBC Online ήδη φιλοξενεί τριακόσιους χιλιάδες χρήστες καθημερινά. Σύμφωνα με το Κέντρο Ερευνών Pew, τριάντα έξι εκατομμύρια Αμερικανών παρακολουθούν τις ειδήσεις στο Διαδίκτυο τουλάχιστον μία φορά την εβδομάδα, τριπλασιάζοντας τον αριθμό τους σε δύο χρόνια⁸⁰. Από την άλλη, το ακροατήριο της καλωδιακής τηλεόρασης όσων αφορά τις ειδήσεις, συρρικνώνεται, με το CNN να διεκδικεί τηλεθεατές σε τριακόσια είκοσι ένα χιλιάδες νοικοκυριά μόνο. Καθώς το κόστος του εύρους και της ταχύτητας μετάδοσης συνεχίζει να πέφτει, οι θεατές ανά τον κόσμο θα επιλέγουν μέσα από εκατοντάδες χιλιάδες websites. Καθώς το καθένα θα είναι εξίσου προσβάσιμο σε μερικά χρόνια τα κριτήρια επιλογής θα είναι η τεχνολογική αρτιότητα, το περιεχόμενο και η εμπιστοσύνη. Σε αντίθεση με την τηλεόραση και το ραδιόφωνο, η ένταση του σήματος δεν θα παίζει κανέναν ρόλο.

Οι καταναλωτές των νέων Μέσων, αναζητώντας πιο εξειδικευμένη γνώση, θα μοιράζονται όλο και λιγότερα μεταξύ τους. Καθώς οι απόψεις τους θα είναι διασπασμένες, για τις κυβερνήσεις θα είναι πιο δύσκολο να αναπτύσσουν ένα consensus – ομοφωνία για την πολιτική. Από την άλλη, οι αυταρχικές κυβερνήσεις και τα καθεστώτα θα δυσκολεύονται ακόμα πιο πολύ για να χειριστούν το κοινό.

Στις μελλοντικές τεχνολογίες περιλαμβάνονται τα μεγάλου ύψους μπαλόνια, οι πτυσσόμενες κεραίες και ένα παγκόσμιο δίκτυο ψηφιακού ραδιοφώνου. Ο διεθνής σταθμός SKY σχεδίαζε να εκτοξεύσει διακόσια πενήντα υψηλής τεχνολογίας μπαλόνια, που θα αιωρούνταν δεκατρία μίλια πάνω από την γη, για να εκπέμπουν

⁷⁹ Λεάνδρος Ν. 'Πολιτική Οικονομία των Μέσων', Καστανιώτης, Αθήνα, 2000

τηλεφωνικές συνδιαλέξεις, το διαδίκτυο και μαγνητοσκοπημένες εικόνες⁸¹. Μπορεί, επίσης, στο μέλλον να δούμε ηλεκτρονικές πλατφόρμες (HALE High Altitude Long Endurance) που θα αιωρούνται πάνω από πόλεις για να εκπέμπουν σήματα. Το πιο άμεσο, ίσως, σχέδιο είναι η εκτόξευση ενός δορυφόρου σε τροχιά πάνω από την Αφρική, που θα παρέχει πρόσβαση σε εβδομήντα πέντε κανάλια ψηφιακής τεχνολογίας πληροφοριών, ειδήσεων και μουσικής.

Ποιο είναι το μέλλον του ραδιοφώνου χαμηλής εκπομπής; Ο ρόλος του σήμερα παραμένει ουσιώδης στην επικοινωνία με μαζικά ακροατήρια στην Ασία και την Αφρική και με χώρες υπό κρίση. Καθώς οι νέες τεχνολογίες μειώνουν το κόστος τους, οι επόμενες γενεές θα αυξήσουν την χρήση των νέων αυτών Μέσων. Πραγματικά, όσο αναπτύσσεται το Διαδίκτυο και εξαπλώνονται οι άμεσοι δορυφόροι εκπομπής, οι κυβερνήσεις θα έχουν περισσότερα κανάλια για διεθνή επικοινωνία από ότι άλλοτε. Επομένως, οι στόχοι και τα ακροατήρια του ραδιοφώνου πρέπει να επανακαθορισθούν.

Από την άλλη, με την εξάπλωση των καναλιών, η διεθνή κάλυψη των ειδήσεων μπορεί να γνωρίσει μία αναγέννηση. Οι κυβερνήσεις θα έχουν έναν περιορισμένο αλλά σημαντικό ρόλο, επικοινωνώντας όπου η αγορά δεν έχει διεισδύσει ή σε αντικείμενα τα οποία δεν παρακολουθεί η αγορά. Για την ενημέρωση και την παραγωγή συζήτησης, οι κυβερνήσεις είναι υποχρεωμένες να προχωρήσουν πέρα από μεθόδους που συχνά υποκαθιστούν την πληροφορία. Ένας ενημερωμένος πολίτης δεν χρειάζεται μόνο επικεφαλίδες αλλά και περιεχόμενο. Καθώς συρρικνώνεται το κόστος της διεθνούς επικοινωνίας, η αξία της καινοτομίας και της φαντασίας θα αυξάνεται παράλληλα.

⁸⁰ Reuters 'Internet Use for News Triples in Two Years', June 8, 1998

ii. Παγκοσμιοποίηση

Η παγκοσμιοποίηση είναι η αυξανόμενη ολοκλήρωση των παγκόσμιων οικονομιών μέσω του εμπορίου, των κεφαλαίων, των μεταφορών και της πληροφοριακής τεχνολογίας. Προσδιορισμένη από τον οικονομικό αρθρογράφο Robert Samuelson ως 'η παγκόσμια σύγκλιση προσφοράς και ζήτησης' αποτελεί αντικείμενο συχνών σχολιασμών από τον οικονομικό Τύπο⁸². Αλλά, οι συνέπειες όσο βαθιές και αν είναι για τις διάφορες οικονομίες, παραμένουν σε μεγάλο βαθμό ανεκτίμητες από το κοινό και την παραδοσιακή διπλωματία.

Η ροή αγαθών, κεφαλαίου και ατόμων κατά μήκος των συνόρων απεικονίζει μια συνέχιση των τάσεων που αναπτύχθηκαν στα τέλη του 19^{ου} αιώνα. Τότε, όπως και τώρα, το εμπόριο, η μετανάστευση και οι ροές κεφαλαίων επιταχύνθηκαν από την τεχνολογία. Τότε, όπως και τώρα, οι κυβερνήσεις μπορούσαν να διευκολύνουν όχι όμως να ελέγξουν τις ανταλλαγές. Αναγνωρίζοντας τους περιορισμούς που θέτει η παγκοσμιοποίηση στις κυβερνήσεις, ο Erik Peterson, Διευθυντής Σπουδών του CSIS, γράφει 'το γεγονός ότι η παγκόσμια οικονομική και κεφαλαιουχική ολοκλήρωση αλλάζει ουσιαστικά τον κατάλογο των δικαιωμάτων και των επιλογών που είναι διαθέσιμες στους διαμορφωτές πολιτικής, νέες προσεγγίσεις στην διαχείριση αυτής της υπό διαμόρφωση εξίσωσης πρέπει να υπολογισθούν προσεχτικά. Ο ρόλος της εμπορικής διπλωματίας, συμπληρωματικά με την προώθηση του εμπορίου, είναι η εξίσωση του χώρου διεξαγωγής του παιχνιδιού, της διαπραγμάτευσης διεθνών συμφωνιών και της παρακολούθησης της συμμόρφωσης'⁸³.

Η παγκοσμιοποίηση περιλαμβάνει ή επηρεάζεται από διαφορετικά είδη ανταλλαγών μεταξύ των εθνών: ανθρώπων (εργατικού δυναμικού, μετανάστευσης, τουρισμού), εμπορίου (αγαθών, υπηρεσιών), χρηματιστικών ροών (τραπεζικών, επενδύσεων) και γνώσεως (πληροφοριών, εκπαίδευσης, ψυχαγωγίας).

Ενώ υπάρχουν πολλές διαφορές μεταξύ του τέλους του 19^{ου} και του 20^{ου} αιώνα, η μεγαλύτερη είναι ο ρόλος της πληροφορίας, της εκπαίδευσης και της ψυχαγωγίας

⁸¹ Mills M. 'Haig Floats A High-Tech Trial Balloon', The Washington Post, April 13, 1998

⁸² Samuelson R. J. 'Globalization on the March', The Washington Post, October 15, 1997

⁸³ Peterson E. 'Surrendering to Markets', The Washington Quarterly, Autumn 1995, σελ. 112

στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας. Εκτιμάται πως περισσότερο του πενήντα τις εκατό του ΑΕΠ στις βασικές OECD οικονομίες βασίζεται στην γνώση⁸⁴. Η κύρια πηγή πλούτου στις ΗΠΑ έχει μετασχηματισθεί από τις κατασκευές στις υπηρεσίες. Οι οικονομίες του Τρίτου Κόσμου, επίσης, οδηγούνται από την πληροφοριακή επανάσταση, είτε είναι με την κατασκευή disk drive στην νοτιο-ανατολική Ασία, είτε με την παραγωγή άλλων εξαρτημάτων των ηλεκτρονικών υπολογιστών. Ο εργάτης της γνώσης, όπως χαρακτηρίστηκε σαράντα χρόνια πριν από τον γκουρού του Management, Peter Drucker, είναι το κλειδί στην διαδικασία της παγκόσμιας ευημερίας.

Η αμερικανική οικονομική πρωτοκαθεδρία στην εποχή της πληροφορίας είναι μια λειτουργία των μεγάλων πανεπιστημίων της, των τηλεπικοινωνιών, των βιομηχανιών ηλεκτρονικών υπολογιστών, του τομέα των Μέσων και της ψυχαγωγίας. Το Αμερικανικό Υπουργείο Εμπορίου αναφέρει, για παράδειγμα σε μια έκθεση, ότι στις τεχνολογίες της πληροφορίας οφείλεται περισσότερο από ένα τέταρτο της οικονομικής ανάπτυξης τα τελευταία πέντε χρόνια⁸⁵. Καθώς η Αμερικανική βιομηχανία έχει εγκαταλείψει τις άγονες διοικητικές ιεραρχίες και έχει ενθαρρύνει την προσωπική καινοτομία σε ομαδικά περιβάλλοντα, η παραγωγή έχει φτάσει στα ύψη. Εξαιτίας των νέων τεχνολογιών και της απελευθέρωσης των εμπορικών καθεστώτων, έχει πραγματοποιηθεί μια αναγέννηση του εμπορίου και της μετανάστευσης, μια έκρηξη στις ροές κεφαλαίων και άνευ προηγουμένου ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ χωρών. Ενώ οι οικονομολόγοι δεν έχουν επαρκή μέσα μέτρησης των πληροφοριακών ροών και του πνευματικού κεφαλαίου, είναι αδιαμφισβήτητο ότι αυτές οι ροές θα οδηγήσουν την παγκόσμια οικονομία και τον αιώνα που διανύουμε.

Αυτοκίνητα, ηλεκτρονικοί υπολογιστές και άλλα βιομηχανικά προϊόντα συγκεντρώνονται από κομμάτια που κατασκευάζονται σε άλλες χώρες, που συστήνουν το λεγόμενο 'παγκόσμιο δίκτυο'. Το 2000 οι δυτικο-Ευρωπαϊκές εταιρείες είχαν τον έλεγχο του δεκατέσσερα τις εκατό της Αμερικανικής βιομηχανικής

⁸⁴ Stevens C. 'The Knowledge – Driven Economy', The OECD Observer, June/July 1996, σελ. 6

⁸⁵ 'The Emerging Digital Economy', Department of Commerce, 1998,
<http://www.ecommerce.gov/emerging.htm>

παραγωγής, ενώ οι Αμερικανικές εταιρείες το δεκαέξι τις εκατό της δυτικο-Ευρωπαϊκής παραγωγής.

Το εξήντα επτά τις εκατό των πωλήσεων ύψους δεκαοχτώ δισεκατομμυρίων δολαρίων της Coca-Cola προέρχεται από 199 άλλες χώρες εκτός των ΗΠΑ. Τα μισά από τα πέντε δισεκατομμύρια δολάρια έσοδα του Αμερικανικού κινηματογράφου προέρχονται από πωλήσεις στο εξωτερικό. Τέλος, οι ξένοι φοιτητές συνεισφέρουν επτά δισεκατομμύρια δολάρια ετησίως στην Αμερικανική οικονομία.

Ο Peter Schwartz και ο Peter Leyden, γράφουν ότι 'παρακολουθούμε την έναρξη μιας παγκόσμιας οικονομικής άνθισης σε τέτοιο βαθμό δίχως προηγούμενο'. Υποστηρίζουν πως η παγκόσμια δικτυωμένη οικονομία, που οδηγείται από τις καινοτομίες στην πληροφοριακή τεχνολογία, θα συνεχίσει την άνθισή της για τουλάχιστον δύο ακόμα δεκαετίες⁸⁶.

Στην τρίτομη ανάλυσή του περί του Αιώνα της Πληροφορίας, ο κοινωνιολόγος του Berkeley πανεπιστημίου Manuel Castells, γράφει: 'Το σημείο εκκίνησής μου, και δεν είμαι μόνος σε αυτή την υπόθεση, είναι ότι στο τέλος του 20^{ου} αιώνα, διανύουμε ένα από εκείνα τα σπάνια διαλείμματα στην ιστορία. Ένα διάλειμμα που χαρακτηρίζεται από τον μετασχηματισμό του υλικού πολιτισμού μας από τα έργα ενός νέου τεχνολογικού παραδείγματος οργανωμένου γύρω από τις τεχνολογίες της πληροφορίας'⁸⁷.

Η παγκοσμιοποίηση, επίσης, συνεισφέρει στην δημιουργία νέων οικονομικών προβλημάτων. Γίναμε μάρτυρες της οικονομικής κρίσης που άρχισε από την νοτιο-ανατολική Ασία. Η Νότια Κορέα, η ενδέκατη μεγαλύτερη οικονομία, γνώρισε μεγάλη πτώση. Η τέταρτη μεγαλύτερη σε πληθυσμό χώρα, η Ινδονησία, γνώρισε μια πιο κάθετη πτώση. Η Ιαπωνία αντιμετώπισε, επίσης, συστολή στην οικονομία της. Η Κίνα, τέλος, αδυνατεί να διατηρήσει σταθερή την ισοτιμία του νομίσματος της με τις επακόλουθες αποσταθεροποιητικές συνέπειες για την οικονομία της. Όλοι οι οικονομολόγοι και διαμορφωτές πολιτικών πιστεύουν πως σε όλες τις παρόμοιες

⁸⁶ Schwartz P. & Leyden P. 'The Long Boom: A History of the Future, 1980-2020', Wired, July 1997, σελ. 116

⁸⁷ Castells M. 'The Rise of the Network Society', Blackwell Publishers, Oxford, 1996, σελ. 29

περιπτώσεις αυτό που χρειάζεται περισσότερο από όλα είναι η έγκαιρη και έγκυρη πληροφόρηση.

Εάν η παγκόσμια οικονομική άνθιση έχει ωθηθεί κυρίως από την τεχνολογία, ορισμένοι θα μπορούσαν να συνάγουν ότι ο ρόλος της κυβέρνησης είναι περιθωριακός. Όμως, οι τεχνολογίες, όπως η τηλεπικοινωνίες, οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές και το Διαδίκτυο δεν θα υπήρχαν εάν το κράτος είχε παίξει ουδέτερο ρόλο. Παράλληλα, με την χρηματοδότηση βασικής έρευνας και την δημιουργία ενός ανταγωνιστικού θεσμικού περιβάλλοντος, το κράτος στις ΗΠΑ υπήρξε ουσιαστικός παράγοντας υποστήριξης και τροφοδότησης της πληροφοριακής εποχής. Μέσω διεθνών θεσμών, όπως είναι η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, μπορεί να κάνει προσπάθειες ώστε να διορθώσει τις υπερβολές του συστήματος.

Σε μια ομιλία του στο Συμβούλιο Διεθνών Σχέσεων τον Σεπτέμβριο του 1998, ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Clinton περιέγραψε την ταλαντευόμενη παγκόσμια οικονομία ως ‘την μεγαλύτερη οικονομική πρόκληση που αντιμετώπισε ο κόσμος σε μισό αιώνα’⁸⁸. Μια ουσιαστική εικόνα για την αναδύομενη παγκόσμια οικονομία έγινε από τον Castells, ο οποίος δίνοντας έμφαση στο γεγονός ότι η έκταση της παγκόσμιας οικονομίας είναι άνιση, τόνισε ότι ‘τα κράτη πρέπει να ασχοληθούν με την υιοθέτηση αναπτυξιακών στρατηγικών εκ μέρους των οικονομικών τους συστατικών. Αυτό που γίνεται επιτακτικό, στην πληροφοριακή οικονομία’⁸⁹, γράφει ‘είναι η περίπλοκη διαπλοκή μεταξύ των ιστορικά ριζωμένων πολιτικών θεσμών και των ιδιαίτερα παγκοσμιοποιημένων οικονομικών παραγόντων’⁹⁰. Οι πολιτικοί θεσμοί που αγνοούν τις διεθνείς οικονομικές τάσεις, περιορίζουν την ανάπτυξη των νέων παγκόσμιων αγορών και εμποδίζουν την ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.

Η διπλωματία, όπως διεξάγεται από το Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών, το Υπουργείο Οικονομικών, το Υπουργείο Εμπορίου και άλλους ομοσπονδιακούς παράγοντες, έχει ένα κρίσιμο σταθεροποιητικό ρόλο σε αυτό το δυναμικό παγκόσμιο περιβάλλον. Όταν άλλα έθνη αρνούνται την πρόσβαση στην αγορά ή ανταγωνίζονται

⁸⁸ Πρόεδρος των ΗΠΑ Bill Clinton, Συμβούλιο Διεθνών Σχέσεων, Νέα Υόρκη, 14 Σεπτεμβρίου 1998

⁸⁹ Castells M. ‘The Rise of the Network Society’, Blackwell Publishers, Oxford, 1996, σελ. 90

⁹⁰ Castells M. ‘The Rise of the Network Society’, Blackwell Publishers, Oxford, 1996, σελ. 102

ανέντιμα, η διπλωματία πρέπει να φροντίζει για την διαφάνεια και την τήρηση των διεθνών συμφωνιών.

iii. Η γέννηση της παγκόσμιας κοινωνίας πολιτών

Το τέλος του Ψυχρού πολέμου επέφερε ιδιαίτερα σημαντικές επιπτώσεις και αλλαγές στο θεσμό του κράτους. Οι αρχές του Βεστφαλιακού συστήματος – εδαφικά καθορισμένα κράτη, μια μοναδική κοσμική αρχή διακυβέρνησης σε κάθε περιοχή και καμία άλλη αρχή υπεράνω των κρατών – που ίσχυαν από το 1648, κλονίζονται. Οι εθνικές κυβερνήσεις παύουν να είναι αυτόνομες στο ευρύτερο παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον και παρατηρείται μια **αναδιανομή της ισχύς και του πολιτικού, κοινωνικού ρόλου τους μεταξύ επιχειρήσεων, διεθνών οργανισμών και μη κυβερνητικών οργανισμών**. Στα πλαίσια της παγκοσμιοποίησης των αγορών και της διεθνοποίησης της πληροφορίας, πηγές πλούτου και απειλές, όπως είναι τα κεφάλαια, η πληροφορία από τη μία και η τρομοκρατία, το οργανωμένο έγκλημα και η ρύπανση του περιβάλλοντος από την άλλη, δεν γνωρίζουν σύνορα.

Ο πιο σημαντικός, ίσως, παράγοντας αλλαγής στην διαδικασία μετασχηματισμού του κράτους και της ανόδου των μη κυβερνητικών δρώντων, είναι **η πληροφοριακή και τηλεπικοινωνιακή επανάσταση** και οι επιπτώσεις αυτών στον ίδιο τον άνθρωπο, την κοινωνία, την πολιτική και την οικονομία. Με τη ταχύτητα που λαμβάνουν και μεταφέρουν πληροφορίες οι ηλεκτρονικοί υπολογιστές που είναι στο Διαδίκτυο, τα fax και τα κινητά τηλέφωνα δορυφορικών συνδέσεων, έχουν αλλάξει η έννοια της απόστασης και οι αντιλήψεις των ανθρώπων για την κοινότητα. Η διασύνδεση των ανθρώπων από διαφορετικές ιδιαίτερα απομακρυσμένες, πολλές φορές περιοχές, του πλανήτη έχει ως αποτέλεσμα να συνδέονται και να δημιουργούν ομάδες πίεσης και συμφερόντων άτομα με κοινά ενδιαφέροντα και ανησυχίες ανά τον κόσμο. Για παράδειγμα, στις τελευταίες κινητοποιήσεις κατά της παγκοσμιοποίησης που πραγματοποιήθηκαν σε πόλεις που φιλοξενούσαν συνόδους κορυφής της ΕΕ, έγινε φανερό η δύναμη του Διαδικτύου, μέσω του οποίου κατάφεραν άτομα με ίδιες απόψεις, να συναντηθούν, να ανταλλάξουν γνώμες, να κινητοποιηθούν και να οργανωθούν για να υποστηρίξουν μαζικά τον αγώνα τους.

Παράλληλα, έχει πληγεί το μονοπώλιο του κράτους στην συλλογή και διαχείριση των πληροφοριών, εξαιτίας της ευρέως προσβάσιμης και σχετικά φτηνής τεχνολογίας. Κατά αυτό τον τρόπο οι παράγοντες της εξουσίας ελέγχονται πληθαίνουν και στερούνται τον σεβασμό που άλλοτε εισέπρατταν εξαιτίας της κατοχής μεγάλου ποσοστού πληροφοριών.

Οι προαναφερθείσες τεχνολογίες έχουν την δυνατότητα να διαχωρίζουν την κοινωνία υπό νέα πλαίσια, ξεχωρίζοντας του απλούς ανθρώπους από τις ελίτ ανάλογα με τις οικονομικές και εκπαιδευτικές τους ικανότητες. Οι ελίτ αυτές δεν είναι μόνο οι οικονομικά εύρωστοι πληθυσμοί αλλά και ομάδες πολιτών με υπερεθνικά συμφέροντα και ταυτότητες και κοινά σημεία με αντίστοιχες οντότητες σε άλλες χώρες⁹¹.

Πάνω από όλα, οι τεχνολογίες της πληροφορίας διαλύουν τις ιεραρχίες, διανέμοντας την ισχύ μεταξύ περισσότερων ανθρώπων και ομάδων. Με την δραστική μείωση του κόστους επικοινωνίας, διαβούλευσης και συνεργασίας, ευνοούν τα αποκεντρωμένα δίκτυα. Σε ένα δίκτυο, άτομα ή ομάδες συνδέονται για κοινή, συλλογική δράση δίχως να χτίζουν μια φυσική ή τυπική θεσμική παρουσία. Τα δίκτυα δεν έχουν κανένα άτομο στην κορυφή και κανένα κέντρο. Αντί αυτού, διαθέτουν πολλαπλούς συνδέσμους όπου ομάδες ανθρώπων αλληλεπιδρούν για διαφορετικούς σκοπούς. Επιχειρήσεις, οργανισμοί πολιτών, εθνικές ομάδες και άλλοι έχουν υιοθετήσει το δικτυακό μοντέλο. Οι κυβερνήσεις, από την άλλη, είναι η πεμπτουσία των ιεραρχιών, προσηλωμένες σε έναν οργανωσιακό τύπο ασυμβίβαστο με όλα όσα προσφέρουν και πραγματοποιούν οι νέες τεχνολογίες.

Είναι ιδιαίτερα δύσκολο να υπολογίσουμε τον αριθμό των μη κυβερνητικών οργανισμών παγκοσμίως ή τον ρυθμό πολλαπλασιασμού τους. Εκτιμάται πως υπάρχουν περισσότεροι από τριάντα πέντε χιλιάδες σε αναπτυσσόμενες χώρες και δώδεκα χιλιάδες στην νότια Ασία⁹². Όμως, ο πραγματικός αριθμός τους ανέρχεται σε

⁹¹ Mathews J. S. 'Power Shift', Foreign Affairs, Volume 76, No 1, σελ. 50-66, January – February 1997, σελ. 52

⁹² Mathews J. S. 'Power Shift', Foreign Affairs, Volume 76, No 1, σελ. 50-66, January – February 1997, σελ.52

εκατομμύρια, από τον πιο μικρό μέχρι τον τεραστίων διαστάσεων μη κυβερνητικό οργανισμό ακτιβιστών, την Greenpeace.

Η κλίμακα εργασιών αυτών των οργανισμών ποικίλει όσο και τα ενδιαφέροντά τους. Γεννούν νέες ιδέες, παρέχουν συμβουλευτικές υπηρεσίες, διαμαρτύρονται, κινητοποιούν την δημόσια υποστήριξη, διενεργούν νομικές, πολιτικές, τεχνικές και επιστημονικές αναλύσεις, παρέχουν υπηρεσίες, διαμορφώνουν, εφαρμόζουν και επιβλέπουν εθνικές και διεθνείς δεσμεύσεις και αλλάζουν θεσμούς και πρακτικές.

Καθώς θα συνεχίζεται η επανάσταση στο χώρο της πληροφορικής και των τηλεπικοινωνιών η μη κυβερνητικοί οργανισμοί θα έχουν περισσότερες δυνατότητες ευρείας δραστηριότητας διεθνώς. Οι προσανατολισμοί τους, όπως αυτοί των υπερεθνικών δημοσίων υπαλλήλων και πολιτών μη εθνικών οντοτήτων όπως είναι η ΕΕ, ταιριάζουν περισσότερο από ότι οι κυβερνητικοί στα προβλήματα που απαιτούν υπερεθνικές λύσεις. Ένας κόσμος πιο ευπροσάρμοστος και στον οποίο η ισχύς είναι πιο διάχυτη θα μπορούσε να σημαίνει περισσότερη ειρήνη, δικαιοσύνη και δυνατότητα διαχείρισης των αλληλοσυνδεόμενων προβλημάτων της ανθρωπότητας. Σε αυτό τον κόσμο η διπλωματία διεξάγεται μεταξύ της παγκόσμιας κοινωνίας των πολιτών και των συμφερόντων της, όπως αυτά εκφράζονται από διαφορετικούς μη κυβερνητικούς οργανισμούς και οργανώσεις.

Ενότητα IV

ι. Η Αμερικανική Ανοιχτή Διπλωματία στον Αραβικό κόσμο

Μετά το τέλος των κύριων στρατιωτικών δραστηριοτήτων στο Ιράκ η ανοιχτή διπλωματία των ΗΠΑ διανύει μια νέα φάση. Όπως είχαμε όλοι ανά τον κόσμο αντιληφθεί μετά το χτύπημα της 11^{ης} Σεπτεμβρίου η ανοιχτή διπλωματία των ΗΠΑ είχε δημιουργήσει και με έντονο τρόπο υποστηρίζει την εικόνα του 'θύματος' ενός άδικου τρομοκρατικού χτυπήματος και το μήνυμα που σάρωσε την διεθνή επικοινωνιακή σκηνή ήταν η προτροπή για συνεργασία ως προς την αντιμετώπιση του ασύμμετρου κινδύνου της τρομοκρατίας ενάντια αθώων πολιτών. Μετά από τις πιο πρόσφατες εξελίξεις στο Ιράκ, την σύλληψη και την προσπάθεια διασυρμού του Saddam Hussein στα Μέσα, η εικόνα των ΗΠΑ αλλάζει ξανά. Από θύμα μετατρέπεται σε τιμωρό. Η ανοιχτή διπλωματία των ΗΠΑ μπαίνει σε μια νέα γεμάτη προκλήσεις φάση της ανοιχτής διπλωματίας στον Αραβικό και Μουσουλμανικό κόσμο.

Όπως έγινε φανερό από την ίδια την ιστορία και τις εξελίξεις μετά την 11-9, **η ανοιχτή διπλωματία των ΗΠΑ απέτυχε**. Ήταν αυτό το χτύπημα που αφύπνισε σχετικά με την σπουδαιότητα της ανοιχτής διπλωματίας. Όπως δήλωσε ο Henry Hyde, μέλος του Αμερικανικού Κογκρέσου, 'οι αντιλήψεις των ξένων ακροατηρίων έχουν εσωτερικές συνέπειες'⁹³. Ο Αμερικανός Πρόεδρος Bush, παράλληλα, δήλωσε την ίδια εποχή: 'πρέπει να κάνουμε καλύτερη δουλειά λέγοντας την ιστορία μας'⁹⁴. Μετά από το χτύπημα ακολούθησε εμφανή κινητοποίηση στο χώρο της ανοιχτής διπλωματίας, με συζητήσεις, εμφανίσεις σε Αραβικά Μέσα (στο Al Jazeera των Colin Powell, Donald Ramsfeld και Condoleezza Rice). Όλες οι απόψεις συγκλίνουν στο εξής: ο ρόλος της ανοιχτής διπλωματίας έπρεπε σε εκείνη την φάση να είναι η ενημέρωση του κόσμου για τις αξίες και τις πολιτικές των ΗΠΑ. Ακολούθησαν διαφημίσεις και ιστοσελίδες που έδειχναν την καθημερινότητα των Μουσουλμάνων στις ΗΠΑ, με έμφαση στις κοινές αξίες μεταξύ αυτών και των Αμερικανών.

⁹³ Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Islamic and Arab World', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003
<http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

Εντός ενός μηνός μετά το τρομοκρατικό χτύπημα στις ΗΠΑ, ένα πρώην στέλεχος της διαφήμισης με περισσότερο από σαράντα χρόνια εμπειρία, η Charlotte Beers διορίστηκε Υφυπουργός Δημοσίων Σχέσεων και Ανοιχτής Διπλωματίας του Αμερικανικού Υπουργείου Εξωτερικών⁹⁵. Επίσης, προωθήθηκε το νέο "Freedom Promotion Act of 2002," το οποίο ενίσχυσε τον ετήσιο προϋπολογισμό της ανοιχτής διπλωματίας με 497 εκατομμύρια δολάρια.

Η τροφοδοτημένη με χρήμα και επένδυση νέα ανοιχτή διπλωματία απέκτησε νέα γραφεία στους διάφορους θεσμούς που επικεντρώνονταν στην προαγωγή της. Παράλληλα, προωθήθηκε και η δημιουργία ραδιοφωνικών σταθμών και τηλεοπτικού δικτύου με Αραβικές γλώσσες, Farsi, Dari, Pashto⁹⁶. Συγχρόνως, όμως, επετεύχθη σύνδεση της Al Qaeda με το χτύπημα της 9-11 και δημοσιεύθηκαν φυλλάδια για το 'Δίκτυο της Τρομοκρατίας'⁹⁷.

Παρά τις όποιες επισταμένες και έντονες προσπάθειες των Αμερικανών **‘να κερδίσουν το μυαλό και τις καρδιές των Αράβων’**, το τελευταίο, μάλλον, απεδείχθη όνειρο θερινής νυκτός. Τον Φλεβάρη του 2003, λίγο πριν την παραίτησή της η Beers δήλωνε **‘...εκατομμύρια απλών ανθρώπων ...έχουν σε μεγάλο βαθμό διαστρεβλώσει και προσεχτικά καλλιεργήσει εικόνες για εμάς – εικόνες τόσο αρνητικές, τόσο περίεργες, τόσο εχθρικές, που μπορώ να σας διαβεβαιώσω πως μια νέα γενιά τρομοκρατών βρίσκεται υπό δημιουργία’**⁹⁸. Αμέσως μετά την πρόσφατη επέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράκ, ο αρνητισμός του Αραβικού κόσμου κατά των Αμερικανών ενδυναμώθηκε και εξαπλώθηκε σε όλο τον Μουσουλμανικό Κόσμο, σύμφωνα με μελέτες του Pew Charitable Trust⁹⁹.

Οι μελέτες του Pew Research Centre, του German Marshall Fund, του Chicago Council on Foreign Relations και του πανεπιστημίου του Michigan επέδειξαν

⁹⁴ President George W. Bush, Press Conference, The White House, October 11th, 2001

⁹⁵ Beers C. 'American Public Diplomacy and Islam', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://foreign.senate.gov/hearings/hrg030227a.html>

⁹⁶ <http://www.sawa.com>

⁹⁷ U.S. Dept of State, 'The Network of Terrorism', <http://www.usinfo.state.gov/products/pubs/terrornet>

⁹⁸ Beers C. 'American Public Diplomacy and Islam', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://foreign.senate.gov/hearings/hrg030227a.html>

⁹⁹ The Pew Research Center for People and the Press 'Views of a Changing World 2003: War with Iraq Further Divides Global Politics', June 3, 2003, <http://people-press.org/reports/display.php3?ReportID=185>

σημαντική πτώση της παγκόσμιας υποστήριξης για τις ΗΠΑ¹⁰⁰, ακόμα και μεταξύ παραδοσιακών τους. Ο Economist στις 2 Ιανουαρίου 2003 σημείωσε παρόμοια ευρήματα σε μια αναφορά σχετικά με τις Αμερικανικές αξίες. Εντωμεταξύ, στις περιοχές όπου πραγματοποιήθηκαν οι πιο έντονες προσπάθειες ανοιχτής διπλωματίας, η αρνητική εικόνα των ΗΠΑ ήταν πιο έντονη. Στο Πακιστάν, ένα σημαντικό σύμμαχο των ΗΠΑ κατά την στρατιωτική επέμβαση των τελευταίων στο Αφγανιστάν, η υποστήριξη φαίνεται να έπεσε κατά 22 μονάδες¹⁰¹. Ορισμένοι μάλιστα πιστεύουν πως η τελευταία νίκη του Ισλαμικού κόμματος στο Πακιστάν οφειλόταν στα αντι-Αμερικανικά αισθήματα. Στην Αίγυπτο, σύμμαχο των ΗΠΑ, μόνο το έξι τις εκατό των ερωτηθέντων σε μια πρόσφατη δημοσκόπηση τάχθηκαν υπέρ της Αμερικανικής πολιτικής¹⁰².

Οι δύο βασικές, ίσως, αιτίες στις οποίες οφείλεται η αποτυχία της Αμερικανικής ανοιχτής διπλωματίας είναι **η αξιοπιστία και η κουλτούρα**¹⁰³. Αναφορικά με το πρώτο ζήτημα, πρέπει να τονισθεί πως η ασυνέχεια ή καλύτερα η ασυμφωνία της Αμερικανικής ανοιχτής διπλωματίας με τις ενέργειες της εξωτερικής πολιτικής έπληξε την όποια εμπιστοσύνη των παραγόντων στην Μέση Ανατολή απέναντι στις ΗΠΑ. Η αντιφατικότητα διακηρύξεων, επικοινωνιακών πολιτικών και στρατηγικών από την μία, και αντίστοιχων επί της ουσίας ενεργειών και πράξεων δημιουργεί βαθύ ρήγμα στην αξιοπιστία της υπερδύναμης έναντι του Αραβικού - Μουσουλμανικού και σε τελευταία ανάλυση έναντι όλου του κόσμου αδιακρίτως.

Για παράδειγμα, οι Αμερικανοί αξιωματούχοι διακηρύττουν πως ο πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία δεν είναι πόλεμος ενάντια στο Ισλάμ. Μολαταύτα, πολλοί στον Αραβικό και Μουσουλμανικό κόσμο αντιλαμβάνονται πως αυτοί στους οποίους επικεντρώνεται αυτός ο πόλεμος είναι πρωταρχικά οι Μουσουλμανικές χώρες. Το

¹⁰⁰ Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Islamic and Arab World', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

¹⁰¹ Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Islamic and Arab World', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

¹⁰² Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Islamic and Arab World', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

¹⁰³ Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Islamic and Arab World', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

τελευταίο το βασίζουν, κυρίως, στην στάση των ΗΠΑ έναντι του Ιράκ και την χρήση βίας, σε αντίθεση με την στάση τους και την διπλωματία στην Βόρεια Κορέα, μία μη μουσουλμανική χώρα.

Παρομοίως, οι Αμερικανοί αξιωματούχοι αμφισβητούν την Ισλαμική ανοχή και επικρίνουν τις αντι-Αμερικανικές δηλώσεις Μουσουλμάνων θρησκευτικών ηγετών. Το ίδιο συμβαίνει και στον Μουσουλμανικό κόσμο, όπου πολλοί αμφισβητούν την Αμερικανική ανοχή όταν εξέχουσες θρησκευτικές προσωπικότητες εμπαίζουν το Ισλάμ. Ο ίδιος ο Αμερικανός Πρόεδρος έχει δημοσίως καταδικάσει αυτές τις δηλώσεις και ορισμένοι θρησκευτικοί ηγέτες έχουν απολογηθεί, όμως, το κακό έγινε. Αυτό που έμεινε στο μυαλό και τις καρδιές των Μουσουλμάνων ήταν η Αμερικανική έλλειψη θρησκευτικής ανοχής.

Η δεύτερη παράμετρος, **η κουλτούρα**, χρήζει βαθύτερης και εκτενούς ανάλυσης γιατί αγγίζει και πηγάζει από τις καρδιές και το μυαλό των Μουσουλμάνων και της Μέσης Ανατολής. Οι διαφορετικές πολιτισμικές προσεγγίσεις και οι αντίστοιχες επικοινωνιακές τακτικές, μπορούν σε διάφορες περιπτώσεις να επιφέρουν τα αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα¹⁰⁴.

Ο τρόπος επικοινωνίας του μηνύματος στον Αραβικό κόσμο υπήρξε μοναδικά Αμερικανικός, βασισμένος στις Αμερικανικές δημόσιες σχέσεις, τη διαφήμιση και το μάρκετινγκ. Τα ανωτέρω εργαλεία, μπορεί να έχουν υψηλό ποσοστό επιτυχίας στις ΗΠΑ ή ακόμα και στον ευρύτερο αγγλο-σαξονικό και δυτικό κόσμο, όμως, όπως καταδεικνύεται ακόμα και σήμερα, στέφεται με πλήρη αποτυχία στην Μέση Ανατολή.

Οι πολιτισμικές διαφορές στον τρόπο και την ουσία συχνά κάνουν τις εκστρατείες να αποτυγχάνουν, ειδικά σε ένα διεθνές, διαπολιτισμικό περιβάλλον. Η ανοιχτή διπλωματία φαίνεται να συνεπάγεται με κάτι περισσότερο από την απλή μετάφραση επίσημων μηνυμάτων σε μια νέα γλώσσα και την διάδοσή τους σε ένα συγκεκριμένο πληθυσμό.

Είναι εξίσου σημαντική η πολιτισμική μορφή και το περιεχόμενο των μηνυμάτων ανοιχτής διπλωματίας ενός έθνους να αντηχεί θετικά στην ξένη κοινή γνώμη. Εάν υπάρχει ασυμμετρία στα πολιτισμικά μοντέλα, η προσπάθεια ενός έθνους να βελτιώσει την ανοιχτή διπλωματία του μπορεί απρόσεχτα να μεγεθύνει τις πολιτισμικές διαφορές και να πολλαπλασιάζει τις παρεξηγήσεις. Κάποιος μπορεί να καταφέρει να αποξενώσει το ίδιο κοινό που προσπαθεί να πείσει. Αυτή είναι μια αποτυχία της ανοιχτής διπλωματίας.

Πρωταρχικά, θα αναφερθούμε στην Αμερικανική τάση υπερδιοχεύτευσης πληροφοριών με στόχο την επικοινωνία ενός μηνύματος¹⁰⁵. Αυτό το Αμερικανικό ‘σύνδρομο’ χρησιμοποιήθηκε εκτενώς στον Αραβικό κόσμο, ο οποίος, όμως δεν βασίζεται παραδοσιακά σε μονόδρομες επικοινωνιακές τακτικές, αλλά αναπτύσσει και καλλιεργεί αμφίδρομες επικοινωνίες που συνδέουν τους ανθρώπους. Για το λόγο αυτό, η τεράστια συρροή ιδιαίτερα επεξεργασμένων πληροφοριών δεν επέτυχε το στόχο της στην Μέση Ανατολή¹⁰⁶.

Στο ίδιο μήκος κύματος και στα ίδια πλαίσια η έντονη χρήση των ΜΜΕ και η εναπόθεση τόσων ελπίδων αναφορικά με την εξάπλωση του μηνύματος, αποδείχτηκε άδοξη και στέφθηκε με πλήρη αποτυχία. Ο Αραβικός κόσμος προτιμά και προάγει τα διαπροσωπικά κανάλια επικοινωνίας αντί της ‘μαζικής φέετας’¹⁰⁷. Τέλος, παρά τις όποιες επιδράσεις είχαν οι αυτόματες αναμεταδόσεις από τις περιοχές των κρίσεων και των αντίστοιχων επεμβάσεων στα δυτικά ακροατήρια, στους καθαυτούς χώρους και στις εν λόγω περιοχές, οι προσωπικές αφηγήσεις και άλλοτε οι φήμες ταξίδευαν με εκπληκτική ταχύτητα σχηματίζοντας ένα πιο γνώριμο δίκτυο αξιόπιστων πληροφοριών, έναντι των αντίστοιχων δορυφορικών δικτύων της Δύσης¹⁰⁸.

¹⁰⁴ Cohen R. ‘Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy’, United States Institute of Peace Press, Washington DC, 1991

¹⁰⁵ Blinken A. J. ‘Winning the War of Ideas’, The Washington Quarterly, Volume 25, No 2, σελ. 101-114, Spring 2002

¹⁰⁶ Zaharna R. S. ‘American Public Diplomacy and Islam’, Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

¹⁰⁷ Zaharna R. S. ‘Finding America’s Voice in the Middle East’, <http://www.fpiif.org/commentary/2002/0204usmideast.html>

¹⁰⁸ Zaharna R. S. ‘American Public Diplomacy and Islam’, Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

Αυτή ακριβώς η έμφαση στις διαπροσωπικές σχέσεις έναντι της μαζικής επικοινωνίας, οδήγησαν την διαφημιστική εκστρατεία των Αμερικανών σε αποτυχία. Οι Μουσουλμάνοι που απεικονίζονταν στα τηλεοπτικά διαφημιστικά σποτ αλλά και στις ιστοσελίδες δεν ήταν παρά ‘αλλοτριωμένοι’, πλήρως κοινωνικοποιημένοι και ενταγμένοι στην Αμερικανική κοινωνία Μουσουλμάνοι.

Η σύγχρονη Αμερικανική πρωτοβουλία ανοιχτής διπλωματίας, επίσης, προσπάθησε διακαώς να προάγει μια θετική εικόνα των Αμερικανών Μουσουλμάνων μέσω ειδικών ιστοσελίδων και διαφημίσεων¹⁰⁹. Το θέμα, όμως, είναι πως σήμερα πολλοί Μουσουλμάνοι των ΗΠΑ ζουν μέσα στο φόβο του εθνικού και θρησκευτικού στιγματισμού. Ορισμένοι φοβούνται να πετάξουν με αεροπλάνο ή να φορέσουν μαντίλα. Τα εγκλήματα μίσους και ο εθνικός στιγματισμός των Μουσουλμάνων έχει αυξηθεί δραματικά στις ΗΠΑ. Οι φόβοι τους εκφράζονται στους φίλους και συγγενείς στο εξωτερικό. Οι Αμερικανοί αξιωματούχοι εγκωμιάζουν τις αρετές της Αμερικανικής δημοκρατίας και δικαιοσύνης. Όμως, πολλοί στον Αραβικό κόσμο που έχουν οικογένεια στις ΗΠΑ είναι τρομοκρατημένοι από την αντίληψη ενός νέου συστήματος δικαιοσύνης μετά την 11^η Σεπτεμβρίου. Η ιδέα ότι κάποιος μπορεί να προσαχθεί, να κρατηθεί με μυστικότητα για ακαθόριστο χρονικό διάστημα και δίχως πρόσβαση σε δικηγόρο, είναι πραγματικά τρομαχτική. Οι Αμερικανοί αξιωματούχοι μιλούν διακαώς για την υποστήριξη τους προς το Ισραήλ στην σύγκρουση με τους Παλαιστίνιους. Λαμβανομένης υπόψη της μακροχρόνιας συμμαχίας μεταξύ Ισραήλ και ΗΠΑ, όπως και του στενού οικογενειακών δεσμών μεταξύ πολλών ανθρώπων στις δύο χώρες, η ταύτιση και ευθυγράμμιση πολλών Αμερικανών με το Ισραήλ δεν φαίνεται παράλογη. Για τους ίδιους λόγους, πολλοί στον Αραβικό και Μουσουλμανικό κόσμο ευθυγραμμίζονται με τους Παλαιστίνιους. Όπως, επίσης, οι Αμερικανοί εμφανίζονται να αντιδρούν άμεσα και με συναισθηματισμό στις ειδήσεις των θανάτων Ισραηλινών – και εμφανίζουν έλλειψη ευαισθησίας στις ειδήσεις θανάτων Παλαιστίνιων – πολλοί στον Αραβικό και Μουσουλμανικό κόσμο ανταποκρίνονται άμεσα και συναισθηματικά στις ειδήσεις θανάτων Παλαιστίνιων – και αντίστοιχα εμφανίζουν έλλειψη ευαισθησίας στις ειδήσεις θανάτων Ισραηλινών. Η χρήση όπλων Αμερικανικής κατασκευής από τους Ισραηλινούς δημιουργεί άλλη

¹⁰⁹ U.S. Department of State, ‘Muslim Life in America’ (website)
<http://usinfo.state.gov/products/pubs/muslimlife/>

μια διασύνδεση μεταξύ της Αμερικανικής εικόνας με τον θάνατο και την καταστροφή του Παλαιστινιακού λαού, με τον οποίο πολλοί Αραβικοί και Μουσουλμανικοί λαοί συμπάσχουν.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να επισημάνουμε κάτι ιδιαίτερα σημαντικό σχετικά με την Αμερικανική πολιτική. Η Αμερικανική πολιτική στην σύγκρουση μεταξύ Ισραήλ και Παλαιστινίων δεν είναι μια αφηρημένη πραγματικότητα η οποία περιορίζεται μόνο εντός των ορίων της σφαίρας των Αμερικανικών αξιών. Οι εικόνες των νεκρών Παλαιστινίων από σφαίρες Αμερικανικής προέλευσης στα χέρια των Ισραηλινών μιλούν πιο δυνατά από ότι οι Αμερικανικές αξίες στο ‘μυαλό και τις καρδιές’ των Αράβων και των Μουσουλμάνων. Οπότε η επικέντρωση στην προώθηση των Αμερικανικών αξιών, δίχως να λαμβάνονται υπόψη οι αντιφάσεις μεταξύ αυτών και των πολιτικών, μπορεί να αποβεί αντιπαραγωγική στα πλαίσια της ανοιχτής διπλωματίας των ΗΠΑ.

Η διεθνής και διαπολιτισμική επικοινωνία βασίζεται στην βαθιά γνώση του άλλου και αυτό περιλαμβάνει την ιστορία, την θρησκεία, τις αρχές και τις αξίες του. Η άμεση και ευθύς, τυπική για τις ΗΠΑ, απόπειρα πειθούς των Μουσουλμάνων και η επικέντρωση σε γεγονότα και συμβάντα, δεν απέδωσε. Αντίθετα, τα αποτελεσματικά γλωσσικά ‘εργαλεία’ του Bin Laden σε κάθε διάγγελμα του βασίζονταν στις μεταφορές, τις αναλογίες και τις ρητορικές ερωτήσεις¹¹⁰, στοιχεία που κατακλύζουν το Κοράνι και οδήγησαν στην συσπείρωση ενάντια στον ‘Αμερικανικό εχθρό’.

Οι επίσημοι Αμερικανικοί παράγοντες επικεντρώθηκαν στην έντονη μαζική επικοινωνιακή πολιτική και την ενημέρωση του ‘άλλου’ για το ποιοι πραγματικά είναι οι Αμερικανοί. Σε αυτή τους την προσπάθεια, αδιαφορώντας για την Αραβική κουλτούρα και τις ιδιαιτερότητές της, πέτυχαν στην εξάπλωση του μηνύματος, δίχως όμως, να έχουν καμία δυνατότητα ελέγχου της μετάφρασης και ερμηνείας του από τους αποδέκτες.

Η Αμερικανική ανοιχτή διπλωματία φαίνεται να επικεντρώνεται πιο πολύ στο μήνυμα και την διαμόρφωση εικόνας παρά στην οικοδόμηση σχέσεων. Οι περισσότεροι

Αμερικανοί συνηθίζουν να αντιλαμβάνονται την επικοινωνία με όρους αποστολής μηνυμάτων. Η Αμερικανική ανοιχτή διπλωματία έχει επικεντρωθεί στην προώθηση του Αμερικανικού μηνύματος, δίχως να λαμβάνει υπόψη πως μπορεί να γίνεται αυτό αντιληπτό. Αυτό θεωρείται το πιο σημαντικό πρόβλημα της μονόδρομης επικοινωνίας και των μονολόγων.

Οι ΗΠΑ μπορούν να ενδυναμώσουν την επικοινωνία με τον Αραβικό και Μουσουλμανικό κόσμο επενδύοντας στην οικοδόμηση σχέσεων αντί να βασίζονται στα μηνύματα. Στον Αραβικό κόσμο, η επικοινωνία είναι πρωταρχικά η οικοδόμηση σχέσεων, η καλλιέργεια, η σταθεροποίηση και ο καθορισμός τους. Η R.S. Zaharna γράφει ‘Οι Αμερικανοί αξιωματούχοι συχνά παραπονιούνται ότι (οι Άραβες) πρέπει να καταναλώνουν ατελείωτες ώρες μερικές μέρες πίνοντας καφέ ή τσάι πριν αρχίσουν τις δουλειές τους. Αυτό δεν συμβαίνει επειδή στους Άραβες αρέσει ο καφές, αλλά επειδή οι σχέσεις αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο των περισσότερων δραστηριοτήτων’¹¹¹. Αντί να μιλούν οι Αμερικάνοι **στον** Αραβικό και Μουσουλμανικό κόσμο πρέπει να προσπαθήσουν να μιλήσουν **μαζί** του. **Η ανοιχτή διπλωματία των ΗΠΑ πρέπει να προσανατολισθεί στον διάλογο.**

Όπως επισημαίνει η R.S. Zaharna, η επίσημη Αμερικανική ηγεσία ‘προσπάθησε να επικοινωνήσει με ξένα ακροατήρια σαν αυτά να ήταν αποκομμένα από το Αμερικανικό κοινό’. Κατά την γνώμη της η διάκριση καθεαυτή στα δύο είδη ακροατηρίων - ξένο και εσωτερικό – είναι πλέον υποθετική. ‘Στο σημερινό παγκόσμιο και άμεσο επικοινωνιακό περιβάλλον, ένα έθνος δεν μπορεί πλέον να ξεχωρίζει μεταξύ εσωτερικού και ξένου ακροατηρίου. Ό,τι κάποιος ακούει, όλοι το ακούν’¹¹².

¹¹⁰ Zaharna R. S. ‘Osama Bin Laden’s Message to the Arab and Muslim World: ‘I Am Not the Enemy. America Is.’, Foreign Policy in Focus, <http://www.fpiif.org> (2-7-03)

¹¹¹ Zaharna R. S. ‘Asymmetry of Cultural Styles & the Unintended Consequences of Crisis Public Diplomacy’, Intercultural Communication and Diplomacy, Mediterranean Academy of Diplomacy, Malta, <http://www.diplomacy.edu/>

¹¹² Zaharna R. S. ‘American Public Diplomacy and the Islamic and Arab World’, Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>

Όταν αναφερόμαστε στην ανοιχτή διπλωματία των ΗΠΑ συχνά αναφερόμαστε στο Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών, τον Λευκό Οίκο και το Πεντάγωνο. Δεν πρέπει όμως, να παραβλέπουμε και τον ρόλο και την σημασία των νέων Μέσων. Στον σύγχρονο κόσμο της αυτόματης και παγκόσμιας επικοινωνίας ό,τι συμβαίνει σε μια χώρα ιδιαίτερα μεγάλης εμβέλειας όπως οι ΗΠΑ δεν είναι και τόσο εύκολο να διατηρηθεί μυστικό. Παράλληλα, βέβαια, ό,τι αποπειράται μια τέτοια χώρα να κάνει γνωστό μέσω των Μέσων, επιτυγχάνει γρήγορα το σκοπό της. Οπότε, τα νέα Μέσα μπορούν να αποβούν ευλογία και κατάρα παράλληλα. Κατά αυτό τον τρόπο ένα μήνυμα διαδίδεται άμεσα αλλά παράλληλα διαδίδονται και όλα τα εσωτερικά κακώς κείμενα και όσα αφορούν τους αποδέκτες του μηνύματος. Τέλος, δεν μπορεί εύκολα να καθορισθεί ο τρόπος που ένα μήνυμα εκλαμβάνεται από τους αποδέκτες του.

Αυτό που ακριβώς συνέβη, αναφορικά με το 'μήνυμα', είναι ότι **το ίδιο μήνυμα ερμηνεύθηκε και έγινε αντιληπτό διαφορετικά από την Αμερικανική και την Αραβική κοινή γνώμη.** Το αποτέλεσμα είναι να μεγεθύνονται οι παρεξηγήσεις και οι εντάσεις μεταξύ των διαφορετικών κόσμων. Όσο πιο έντονες γίνονταν οι προσπάθειες της Αμερικανικής ανοιχτής διπλωματίας, τόσο διευρυνόταν το χάσμα μεταξύ των δύο κόσμων.

Μετά την επίθεση των ΗΠΑ στο Ιράκ και την ακόλουθη κατοχή, τα Αμερικανικά στρατεύματα είναι πλέον 'το μέσο και το μήνυμα της Αμερικανικής ανοιχτής διπλωματίας στην περιοχή'¹¹³. Οι 'απελευθερωτές' έχουν μετατραπεί σε 'δυνάμεις κατοχής' με εμφανείς, για τους Ιρακινούς, αναλογίες με τα Ισραηλινά στρατεύματα κατοχής στην Παλαιστίνη, τις περιπολίες και τις άλλες καθημερινές εικόνες που ξύνουν πληγές και ξυπνούν συλλογικές μνήμες και αντιλήψεις.

¹¹³ Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Arab and Muslim Worlds: A strategic Communication Analysis', <http://www.fpif.org/papers/communication.html>

ii. Επικοινωνιακά εμπόδια στην Διεθνή Διπλωματία

Ο Cohen υποστηρίζει πως οι πολιτισμικές διαφορές έχουν σημαντικές επιδράσεις στις διπλωματικές επαφές και διαπραγματεύσεις. Η αδυναμία κατανόησης και εκτίμησης αυτών των διαφορών μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στις διαπραγματεύσεις. Στο βιβλίο του, 'Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy'¹¹⁴, ο Cohen εξερευνά το ρόλο των πολιτισμικών διαφορών στην διαμόρφωση του περιεχομένου, της διαδικασίας και του τρόπου διαπραγματεύσεων.

Η διπλωματική διαπραγμάτευση αποτελείται από μια διαδικασία επικοινωνίας μεταξύ κρατών που αναζητούν να επιτύχουν ένα κοινά αποδεκτό αποτέλεσμα σε κάποιο ζήτημα κοινού ενδιαφέροντος¹¹⁵. Αυτή η διαδικασία επικοινωνίας μπορεί να είναι βαθιά επηρεασμένη από διαφορετικά πολιτισμικά έθιμα, πρότυπα, έννοιες, υποθέσεις, ιδανικά και αντιλήψεις. Τα προβλήματα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας έχουν τύχει αυξανόμενου ενδιαφέροντος τα τελευταία χρόνια και ο Cohen στην προσέγγισή του προσπαθεί να συνδυάσει τα θεωρητικά πλαίσια βασικών θεωριών του τομέα με αναλύσεις ειδικών περιπτώσεων, ειδικότερα αναφορικά με διαπραγματεύσεις μεταξύ Δυτικών και μη Δυτικών κρατών.

Ο Cohen απορρίπτει την αντίληψη ότι έχει αναπτυχθεί μια διπλωματική κουλτούρα, η οποία μετατρέπει την εθνική κουλτούρα των διπλωματών άσχετη με τη λειτουργία και το ρόλο του. Αντιθέτως, θεωρεί πως οι πολιτισμικές διαφορές έχουν σημαντικές επιδράσεις. Θεωρητικές μελέτες δείχνουν πως ο πολιτισμός παίζει μεγάλο ρόλο στην διαμόρφωση του χαρακτήρα του ατόμου. Αυτή η καθοριστική επίδραση του πολιτισμού δεν μπορεί να αφαιρεθεί από την έκθεση του ατόμου σε άλλους πολιτισμούς.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο να γίνει περιληπτική ανάλυση της θεωρίας του Lorand Szalay's για την διαπολιτισμική επικοινωνία. Ο Szalay κάνει αρχικά

¹¹⁴ Cohen R. 'Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy', United States Institute of Peace Press, Washington DC, 1991

¹¹⁵ Cohen R. 'Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy', United States Institute of Peace Press, Washington DC, 1991

διαχωρισμό μεταξύ του μορφής και του περιεχομένου ενός μηνύματος. Η μορφή του μηνύματος εξυπηρετεί στην κωδικοποίηση του νοήματός του. Η κατανόηση ενός μηνύματος έχει να κάνει με το κατά πόσο ο αποδέκτης έχει την δυνατότητα να το αποκωδικοποιεί, έτσι ώστε η πρόθεση του αποδέκτη να ταιριάζει με το νόημα του αποστολέα. Ο Szalay γράφει, 'εξαιτίας του γεγονότος ότι ο κωδικοποιητής και ο αποκωδικοποιητής είναι δύο ξεχωριστά άτομα οι αντιδράσεις τους είναι πιθανόν να είναι παρόμοιες στο βαθμό που μοιράζονται κοινές εμπειρίες, οι οποίες έχουν το ίδιο πλαίσιο αναφοράς. Όσο πιο διαφορετικοί είναι τόσο λιγότερος ισομορφισμός θα υπάρχει μεταξύ κωδικοποιημένου και αποκωδικοποιημένου πλαισίου'¹¹⁶. Η πολιτισμική ομοιότητα παρέχει ένα κοινό πλαίσιο αναφοράς, ενώ τα άτομα από διαφορετικούς πολιτισμούς είναι πιο πιθανόν να έχουν διαφορετικές εμπειρίες και πλαίσια αναφοράς.

Add as Appendix

Ο Cohen έχει σχεδιάσει ένα μοντέλο στο οποίο αναγνωρίζει και ξεχωρίζει ορισμένες πολύ βασικές και πολύ γενικές διαφορές μεταξύ των πολιτισμών. Πρώτον, υπάρχει η αντίθεση μεταξύ πολιτισμών με ατομοκεντρικό ήθος και πολιτισμοί που δίνουν έμφαση στην αλληλεξάρτηση και την συλλογική ταυτότητα. Στους συλλογικούς πολιτισμούς, η επικοινωνία τείνει να είναι πολύ ευαίσθητη αναφορικά με τα συμφραζόμενα. Οι τύποι επικοινωνίας τονίζουν και δίνουν ιδιαίτερη βαρύτητα στην ευγένεια, στην οικοδόμηση σχέσεων, στην διακριτικότητα, ακόμα και στην μη ευθύτητα. Οι ατομοκεντρικοί πολιτισμοί διακρίνονται από έλλειψη έμφασης στα επικοινωνιακά συμφραζόμενα και τις προσωπικές σχέσεις. Η επικοινωνία είναι άμεση και σαφής, με λίγη υπομονή για ρητορική, υπαινιγμούς, ή περίπλοκες εθιμοτυπίες.

Μια άλλη αντίθεση υπάρχει μεταξύ πολιτισμών με πολυχρονικές και μονοχρονικές έννοιες του χρόνου. Οι μονοχρονικοί πολιτισμοί έχουν την τάση να οργανώνουν τον χρόνο. Δίνουν βαρύτητα σε προγράμματα και χρονοδιαγράμματα. Η βιασύνη είναι αρετή. Τέτοιοι πολιτισμοί είναι προσανατολισμένοι στο μέλλον, το παρελθόν είναι σημαντικό μόνο στο βαθμό που επηρεάζει τα παρόντα και τα μελλοντικά σχέδια. Οι πολυχρονικοί πολιτισμοί αντιλαμβάνονται τον χρόνο από μια άλλη σκοπιά, δίχως βιασύνη. Ο χρόνος κυλά σε μεγαλύτερους κύκλους, ανεξάρτητα από την ανθρώπινη

¹¹⁶ Cohen R. 'Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy', United States Institute of Peace Press, Washington DC, 1991, σελ. 20

θέληση. Η υπομονή και η σταθερότητα είναι αρετές. Οι πολυχρονικοί πολιτισμοί έχουν την τάση να διαθέτουν πιο πλούσια αίσθηση του παρελθόντος και τα γεγονότα του παρελθόντος συνεχίζουν να ζουν στο παρόν. Ο Cohen καλεί συλλογικούς, πολυχρονικούς πολιτισμούς, πολιτισμούς με υψηλή σύνθεση. Οπότε, οι ατομοκεντρικοί, μονοχρονικοί πολιτισμοί είναι αντίστοιχα χαμηλής σύνθεσης πολιτισμοί.

Ο Cohen εισηγείται υποθετικά πως τα παγκόσμια μοντέλα διαπραγμάτευσης απεικονίζουν ένα μονοχρονικό, ατομικιστικό πολιτισμό. Τα μοντέλα που έχουν εργαλειακή προσέγγιση της διαπραγμάτευσης, που δίνουν έμφαση στον διαχωρισμό των ανθρώπων από τα ζητήματα και που δίνουν προτεραιότητα στην παραγωγή αποτελεσματικών, πλεονεκτικών συνεπειών, μπορεί να φανούν ξένα στους πολιτισμούς που δίνουν πρωταρχική αξία στις ανθρώπινες σχέσεις και διαθέτουν μια λιγότερο επείγουσα αίσθηση του χρόνου. Δεν είναι όλα τα ζητήματα διαπραγματεύσιμα. Ποια ζητήματα προσφέρονται για διαπραγμάτευση και ποια όχι συχνά εξαρτώνται από πολιτισμικούς παράγοντες. Η εθνική υπερηφάνεια και η αναγκαιότητα ίσης μεταχείρισης δεν αποτελούν διαπραγματεύσιμα θέματα για τις περισσότερες χώρες. Συχνά η επιβεβαίωση του εθνικού αισθήματος ή καθεστώτος είναι απαραίτητο για την εμπλοκή ενός έθνους σε διαπραγματεύσεις. Οι συλλογικοί πολιτισμοί μπορεί να είναι ιδιαίτερα ευαίσθητοι στις προσβολές που πέφτουν στην αντίληψή τους.

Οι περισσότεροι πολιτισμοί θα ήταν ιδιαίτερα διστακτικοί στο να διαπραγματευθούν ζητήματα κυριαρχίας. Μολαταύτα, οι διαφορετικοί πολιτισμοί επικεντρώνουν την ανάγκη τους για κυριαρχία σε διαφορετικές περιοχές. Συχνά περασμένα γεγονότα καταλήγουν να συμβολίζουν την πληγωμένη εθνική υπερηφάνεια. Η συσχέτιση με τέτοια γεγονότα μπορεί να επιφέρει έντονη αντίσταση. Πολλών εθνών οι αντιλήψεις περί κυριαρχίας βρίσκονται στην διατήρηση των πολιτισμικών παραδόσεων. Τα κράτη που ήταν κάποτε υπό αποικιοκρατικό ζυγό είναι συχνά ευαίσθητα σε οτιδήποτε τους θυμίζει την αποικιοκρατία. Η παρουσία ξένου στρατού, για παράδειγμα, μπορεί να είναι ένα μη διαπραγματεύσιμο ζήτημα για αυτά τα κράτη. Τα Βορειο-Αμερικανικά και τα Βορειο-Ευρωπαϊκά έθνη έχουν την τάση να διαχειρίζονται τα ζητήματα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ως μη διαπραγματεύσιμα ζητήματα. Αρκετά από τα υπόλοιπα κράτη δεν αποδίδουν μεγάλη σημασία στα ζητήματα των

ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι λίστα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που κατατέθηκε στα Ηνωμένα Έθνη ενόψει της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων έχει χαρακτηριστεί ως δείγμα της ατομοκετρικής πολιτισμικής προκατάληψης της Δύσης. Ορισμένοι έχουν υποστηρίξει ότι τα ατομικά δικαιώματα είναι λιγότερο εφαρμόσιμα ή κατάλληλα στους συλλογικούς πολιτισμούς.

Τα στάδια της διαπραγμάτευσης

Ο Cohen εξερευνά τις επιπτώσεις των πολιτισμικών διαφορών στα τέσσερα στάδια της διαπραγματευτικής διαδικασίας. Οι φάσεις της διαδικασίας αυτής που αναγνωρίζει είναι η προπαρασκευαστική φάση και η έναρξη, η μέση και η τελική φάση των διαπραγματεύσεων. Ο Cohen σημειώνει πως οι ποικίλοι τρόποι με τους οποίους περιγράφεται και διαχωρίζεται η διαπραγματευτική διαδικασία φέρουν πολιτισμική φόρτιση. Οι διαχωρισμοί που κάνει δεν αναφέρονται στα καθαυτά στάδια αλλά γίνονται για χάρη ευκολίας.

Για μεγάλης αντίθεσης διαπραγματευτές, το προπαρασκευαστικό στάδιο επικεντρώνεται στην οικοδόμηση προσωπικών σχέσεων με την άλλη πλευρά. Συνηθισμένοι να λειτουργούν εντός ενός πλούσιου δικτύου αλληλοεξαρτώμενων σχέσεων, οι διαπραγματευτές ευρέως περιεχομένου ξεκινούν κάνοντας απόπειρες οικοδόμησης τέτοιου δικτύου με τον αντίπαλο. Οι πολιτισμοί χαμηλών συμφραζομένων βλέπουν τα θέματα διαχωρισμένα από τις προσωπικές σχέσεις και προτιμούν να λειτουργούν με σχετικά ανώνυμους τρόπους. Οι υψηλής σύνθεσης πολιτισμοί επίσης έχουν την τάση να παίρνουν μια μακροπρόθεσμη προοπτική, επικεντρωμένοι στην καλλιέργεια και την βελτίωση των σχέσεων των μερών. Οι πολιτισμοί χαμηλών συμφραζομένων αντίθετα, έχουν μια πιο βραχυπρόθεσμη έμφαση στο ζήτημα που απασχολεί τα μέρη.

Η διαφύλαξη της φήμης και της τιμής είναι σε γενικές γραμμές πιο σημαντική για τους πολιτισμούς υψηλού πλαισίου από ότι σε άλλους. Εξαιτίας αυτής της σπουδαιότητας για τους πρώτους πολιτισμούς, οι διαπραγματευτές γενικά προσπαθούν να ελαχιστοποιήσουν την αβεβαιότητα και να αποφύγουν κρίσεις, αντιπαλότητες και εκπλήξεις. Οι αναπάντεχες εκπλήξεις είναι πιθανόν να οδηγήσουν

στην μείωση της αξιοπιστίας κάποιου μέρους. Παρομοίως, κάποιος είναι πιθανόν να χάσει σε μια αντιπαράθεση με επακόλουθο την μείωση της αξιοπιστίας του. Οι πολιτισμοί χαμηλών συμφραζομένων ενδιαφέρονται λιγότερο με αυτά τα ζητήματα και έτσι είναι πιο ανοιχτοί στην αβεβαιότητα, τον ανταγωνισμό και την αντιπαράθεση. Η εναρκτήρια φάση των διαπραγματεύσεων μπορεί να γνωρίσει επιπλοκές εξαιτίας των διαφορών μεταξύ ιεραρχικών και συλλογικών πολιτισμών. Οι τελευταίοι υποθέτουν πως οι διαπραγματεύσεις θα ακολουθήσουν με την διαδοχική παρουσίαση των συμφερόντων των μερών και την ανάληψη αμοιβαίων πρωτοβουλιών. Οι διαπραγματευτές χαμηλών συμφραζομένων συνηθίζουν να ανοίγουν διαπραγματεύσεις με την υποβολή των θέσεων τους, υποθέτοντας πως η άλλη πλευρά θα ανταποκριθεί με την δήλωση των δικών της αντιτιθέμενων θέσεων. Οι διαπραγματευτές των άλλων πολιτισμών θεωρούν την διακήρυξη της εισαγωγικής θέσης επικίνδυνη και συγκρουσιακή. Οι εισαγωγικές τοποθετήσεις αποκαλύπτουν τα συμφέροντα των μερών. Όταν αυτή η δήλωση θέσεων δεν εναλλάσσεται δίνει στο επιφυλακτικό μέρος ένα πλεονέκτημα. Οι ιεραρχικοί πολιτισμοί μπορεί να αντιλαμβάνονται τη σχέση των δύο μερών ως σχέση κατώτερου προς τον ανώτερο και έτσι, να είναι 'ευχαριστημένοι με το να ζητούν μονομερείς παραχωρήσεις ως αντάλλαγμα για ένα υποτιθέμενο ηθικό χρέος ή ως χρέος προς το ισχυρότερο μέρος'¹¹⁷.

Οι πολιτισμοί επίσης διαφέρουν στην προτίμηση τους για συμφωνία σε ειδικές ή γενικές αρχές. Οι χαμηλών συμφραζομένων διαπραγματευτές είναι πιο πιθανόν να βασίζονται στην επαγωγική μέθοδο τεκμηριωμένων γεγονότων, η οποία επικεντρώνεται στην εξέταση των επικείμενων γεγονότων και την εξαγωγή δεξιοτεχνών συμπερασμάτων που να ταιριάζουν σε αυτά τα γεγονότα. Οι άλλοι διαπραγματευτές, μπορεί να προτιμούν την αφαιρετική μέθοδο εξαγωγής αξιωμάτων πειθούς, η οποία στοχεύει στην επίτευξη συμφωνίας σε γενικές αρχές και στην συνέχεια εφαρμόζει αυτές τις αρχές στην επικείμενη κατάσταση.

Διαφορετικοί πολιτισμοί μπορεί να έχουν διαφορετικές προσδοκίες σχετικά με το τι πρέπει να συμβεί κατά την διάρκεια της μεσαίας φάσης των διαπραγματεύσεων και αναφορικά με τον χρόνο μέσα στον οποίο πρέπει να διεξαχθεί αυτή η φάση.

¹¹⁷ Cohen R. 'Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy',

Πολιτισμοί, όπως είναι και ο Αμερικανικός αναμένουν πως η μεσαία φάση θα είναι μια περίοδος συναλλαγών, μια διαδικασία ‘παζαρέματος’ και παραχωρήσεων κατά την διάρκεια της οποίας τα μέρη σταδιακά συγκλίνουν σε μια κοινή θέση. Πολλοί άλλοι πολιτισμοί αντιλαμβάνονται αυτή την διαδικασία ‘παζαρέματος’ ως κατάλληλη για διαπραγματεύσεις αντιτίμων, αλλά ακατάλληλη για θέματα αρχών. Τα πρόσωπα υψηλού κύρους δεν μειώνουν τον εαυτό τους στην διαπραγμάτευση περί λεπτομερειών. Οι πολυχρονικοί πολιτισμοί είναι συχνά διατεθειμένοι να διαγράψουν εντελώς την μεσαία φάση. Οι μονοχρονικοί πολιτισμοί βιάζονται περισσότερο να φτάσουν στην επίτευξη μιας συμφωνίας. Οι ίδιοι πολιτισμοί βρίσκονται συχνά σε μειονεκτική θέση όταν διαπραγματεύονται με πολυχρονικούς πολιτισμούς, επειδή η μεγαλύτερη αίσθηση βιασύνης που διαθέτουν τους οδηγεί στην πραγματοποίηση μεγαλύτερων παραχωρήσεων με σκοπό να κλείσουν πιο σύντομα μια συμφωνία.

Οι διαφορετικές πολιτισμικές προσεγγίσεις της εξουσίας – δικαιοδοσίας μπορούν επίσης να περιπλέξουν την μεσαία φάση. Οι συλλογικοί πολιτισμοί συνηθίζουν να βασίζονται τις σχέσεις εξουσίας στο πατριαρχικό μοντέλο. Η εξουσία είναι συγκεντρωτική, ιεραρχική και τείνει να είναι απόλυτη. Οι ατομοκεντρικοί πολιτισμοί χαρακτηρίζονται από την διασπορά της εξουσίας και δικαιοδοσίας και την ενθάρρυνση αμφισβητήσεων, ακόμα και προκλήσεων προς την εξουσία. Το Αμερικανικό σύστημα κυβερνητικών ελέγχων και ισορροπιών είναι τυπικό των ατομοκεντρικών πολιτισμών. Πολλές φορές έχουν εγερθεί δυσκολίες καθώς οι διαπραγματευτές από τους συλλογικούς πολιτισμούς υπερεκτιμούν την εξουσία και την εσωτερική δικαιοδοσία του Αμερικανού Προέδρου, σύμφωνα με τον Cohen. Η Ιαπωνία αποτελεί εξαίρεση στην προηγούμενη κατηγοριοποίηση και ανάλυση περί εξουσίας, καθώς ενώ ανήκει στους συλλογικούς πολιτισμούς, σύμφωνα με την ταξινόμηση Cohen, η διαμόρφωση πολιτικών αποφάσεων βασίζεται στον κανόνα της ομοφωνίας.

Οι διαφορετικοί πολιτισμοί τάσσονται υπέρ διαφορετικών μέσων διαπραγμάτευσης και άσκησης πειθούς. Η έμφαση στις προσωπικές σχέσεις και την συλλογική αρμονία στους πολιτισμούς υψηλών συμφραζομένων, σημαίνει πως η πειθώ επικεντρώνεται στην καλλιέργεια στενών σχέσεων εμπιστοσύνης με την άλλη πλευρά. Αυτοί οι

πολιτισμοί αισθάνονται γενικά άβολα με τις εκδηλώσεις επιθετικότητας, τις αντιπαλότητες και τους ανταγωνιστικούς τρόπους αλληλόδρασης. Ο άλλος τύπος πολιτισμών θεωρεί τα γεγονότα και τα λογικά επιχειρήματα περισσότερο πειστικά και συνηθίζει να προάγει έναν πιο ευθύ, ευκρινή, ακόμα και επιθετικό τρόπο επικοινωνίας.

Οι χαμηλών πλαισίων πολιτισμοί προτιμούν την ευθεία επικοινωνία, ενώ οι άλλοι πολιτισμοί είναι γενικά πιο έμμεση, βασιζόμενοι στις δυνατές προσωπικές σχέσεις για την υποστήριξη της αμοιβαίας κατανόησης. Ο Cohen σημειώνει ότι 'ένα ιδιαίτερα έντονο χαρακτηριστικό των συλλογικών, υψηλών πλαισίων ομιλητών είναι η απέχθεια τους ως προς τον αρνητισμό ... μια άμεση αντιπαράθεση αποτελεί αντικείμενο αποφυγής'¹¹⁸. Όταν πιέζονται για μια ευθεία απάντηση, οι ανωτέρω διαπραγματευτές μπορεί να καταφύγουν σε εκφράσεις ευγενικής συμφωνίας, οι οποίες είναι δίχως ουσία. Στην μια άλλη περίπτωση μπορεί να προσφέρουν διφορούμενες απαντήσεις. Οι παρεξηγήσεις συχνά απορρέουν από την αντιμετώπιση αυτής της ευγένειας ως ουσιαστικής συμφωνίας. Η μη λεκτική επικοινωνία επίσης ποικίλει ευρέως από πολιτισμό σε πολιτισμό, όπως και η αποδοχή των συναισθημάτων εκδηλώσεων. Οι πολιτισμοί υψηλών συμφραζομένων χρησιμοποιούν και μπορεί να επηρεασθούν σημαντικά από συμβολικές χειρονομίες.

Όπως σημειώθηκε ανωτέρω, οι μονοχρονικοί πολιτισμοί, με την πεπερασμένη αίσθηση του επείγοντος μιας κατάστασης, έχουν την τάση να επισπεύδουν την τελική φάση των διαπραγματεύσεων. Πιο συγκεκριμένα, οι διαπραγματευτές πολιτισμών χαμηλών συμφραζομένων συνηθίζουν να παραβλέπουν την σπουδαιότητα της παρουσίασης εναλλακτικών τρόπων διατήρησης της αξιοπρέπειας και τους κύρους στην περίπτωση που εμπλέκονται διαπραγματευτές πολιτισμών υψηλών συμφραζομένων. Για να είναι μια πρόταση αποδεκτή για τους τελευταίους, δεν αρκεί να συνδέει τα υλικά συμφέροντα των μερών, αλλά επίσης να παρουσιάζεται με τέτοιο τρόπο που να διατηρεί το κύρος και το status κάθε πλευράς. Αυτοί οι διαπραγματευτές μπορεί να απορρίψουν ακόμα και μια υλική πρόταση που είναι υπέρ τους στην περίπτωση που η συμφωνία θα εμπεριείχε σημαντική απώλεια κύρους.

¹¹⁸ Cohen R. 'Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy', United States Institute of Peace Press, Washington DC, 1991, σελ. 113

Αντιθέτως, τα συμβολικά οφέλη μπορεί να βοηθήσουν ώστε μια ουσιαστικά δυσμενή πρόταση να γίνει εν τέλει αποδεκτή. Ένας τρόπος για την διατήρηση του κύρους είναι η απόδοση έμφασης στις άτυπες, άγραφες συμφωνίες, αφού αυτές μπορούν να αποκηρυχθούν εάν γίνουν πολύ δυσχερείς. Αυτό, όμως, λειτουργεί ενάντια στις προτιμήσεις των πολιτισμών χαμηλών πλαισίων για συγκεκριμένες, ευκρινείς, γραπτές συμφωνίες.

Ο Cohen ολοκληρώνει την μελέτη του με τις ακόλουθες γενικές προτάσεις που απευθύνονται στους διαπραγματευτές του δυτικού κόσμου στις περιπτώσεις που αντιμετωπίζουν διαπραγματευτές του μη δυτικού κόσμου. Τους καλεί, λοιπόν, να μελετήσουν την ιστορία και την γλώσσα του άλλου πολιτισμού. Στην συνέχεια, να καλλιεργήσουν μια θερμή προσωπική σχέση με την άλλη πλευρά των διαπραγματεύσεων, πριν ακόμα αρχίζουν οι διαπραγματεύσεις. Τους συμβουλεύει να μην υποθέτουν πως το άλλο μέρος αντιλαμβάνεται τα πράγματα με τον ίδιο τρόπο με αυτούς. Επίσης, τους καλεί να είναι προσεχτικοί και ευαίσθητοι στην μη λεκτική ή έμμεση επικοινωνία. Να προσέχουν και να σέβονται την σπουδαιότητα διατήρησης του κύρους των προσώπων και το σημαντικότερο, να προσαρμόζουν την διαπραγματευτική τους στρατηγική στις πολιτισμικές ανάγκες του αντιπάλου ξεκινώντας από τις βασικές αρχές και 'παζαρεύοντας' όποτε είναι απαραίτητο. Ο συμβιβασμός στο πρόσωπο ενός αδιάλλακτου διαπραγματευτή μπορεί απλώς να περιπλέξει την κατάσταση, εφόσον το πείσμα που συχνά επιδεικνύουν είναι συχνά επιτηδευμένο για να αποκαλύψει τις κρυφές προθέσεις της άλλης πλευράς. Οι διαπραγματευτές του δυτικού κόσμου πρέπει επιπλέον να καλλιεργήσουν την υπομονή τους. Τέλος, οι συμφωνίες πρέπει να παρουσιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να διατηρείται το κύρος και εικόνα των μερών εν γένει.

iii. Ανοιχτή Διπλωματία: ουσιαστική αλλά όχι αρκετή

Η Αμερικανική ανοιχτή διπλωματία θα πρέπει επίσης να είναι δημιουργική στην επιλογή των καναλιών επικοινωνίας ώστε να αγγίζουν τα επιθυμητά ακροατήρια. Τα ΜΜΕ μπορούν να αποδειχθούν δόκιμο μαχαίρι. Αναφορικά με την Αμερικανική εμπειρία, τα ΜΜΕ έχουν αποτελέσει ένα υψηλά αποτελεσματικό και αξιόπιστο για την επαφή με το κοινό. Στον Αραβικό κόσμο, όμως, οι περισσότεροι άνθρωποι μαθαίνουν τα νέα από τους γείτονες του και τους ανθρώπου που γνωρίσουν, παρά από ένα δορυφορικό δίκτυο ειδήσεων. Ύστερα από μακρά ιστορία κυβερνητικής λογοκρισίας και ελέγχου των ΜΜΕ, οι άνθρωποι είναι ιδιαίτερα εκλεπτυσμένοι στο να διαβάζουν ανάμεσα στις γραμμές και να αποκωδικοποιούν εκφράσεις προσώπου. Εάν οι ΗΠΑ στηρίζονται πρωταρχικά στα ΜΜΕ για να επικοινωνήσουν το μήνυμά τους, θα βρουν το μήνυμά τους παραποιημένο.

Τέλος, οι ΗΠΑ πρέπει να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αξιοπιστίας, κυρίως την αντιλαμβανόμενη ανακολουθία μεταξύ Αμερικανικών ιδανικών και Αμερικανικών πολιτικών. Εάν οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται για την ειρήνη στην Μέση Ανατολή, πρέπει ενεργά να εργαστούν για την αποκατάσταση την διαδικασία ειρήνευσης στην περιοχή. Εάν οι ΗΠΑ ενδιαφέρονται για τα ανθρώπινα δικαιώματα, και είναι ειλικρινείς στις προσπάθειες για την αντιμετώπιση και τον τερματισμό της βίας πρέπει να εργαστούν σκληρά για να εμποδίσουν όλες τις μορφές της.

Η ανοιχτή διπλωματία από μόνη της δεν μπορεί να αντιμετωπίσει επαρκώς το πρόβλημα αξιοπιστίας των ΗΠΑ και της εικόνας τους στην περιοχή. Για αυτό η Αμερικανική επίσημη ηγεσία θα έπρεπε να επανεκτιμήσει τις πολιτικές της χώρας της ώστε να αντανakλούν τα ιδεώδη που διάκεινται πως τους χαρακτηρίζουν. Η ανοιχτή διπλωματία από μόνη της δεν μπορεί να αποκαταστήσει τις αρνητικές επιρροές της Αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής απέναντι στους άλλους. Στην επικοινωνία μεταξύ των λαών, οι πράξεις είναι ακόμα πιο σημαντικές από τις λέξεις¹¹⁹.

Πώς μπορούμε να μιλήσουμε για στρατηγική ανοιχτής διπλωματίας και χρήση των νέων Μέσων για την Μέση Ανατολή, όταν οι αυθαιρεσίες της Αμερικανικής Υπερδύναμης στην περιοχή την μετατρέπουν σταδιακά σε Ηγεμόνα με τάσεις κυριαρχίας και φορέα ‘μονομερούς ιμπεριαλιστικής πολιτικής’¹²⁰, ο οποίος φροντίζει για την ασφάλεια των κρατών, την διατήρηση της ειρήνης και της οικονομικής σταθερότητας στον κόσμο επιλεκτικά¹²¹ και οργανώνει την νομιμοποίηση της ‘Νέας Ρώμης’¹²² μέσω του παγκοσμίου πολέμου κατά της τρομοκρατίας. Ποιο σκοπό θα εξυπηρετούσαν τα ένθερμα και συγκινησιακά λόγια κατανόησης και συμπαράστασης ενόψει της πολιτικής βίας, της τρομοκρατίας, της ανασφάλειας, του πολέμου.

Οποιαδήποτε επικοινωνιακή στρατηγική δεν δύναται να τελεσφορήσει και να συνεισφέρει ουσιαστικά στο στόχο της όταν έρχεται σε αντίφαση και αντιδιαστολή με τις πράξεις, τις πολιτικές και τις αποφάσεις της εξωτερικής πολιτικής της κάθε χώρας. Η αντιμετώπιση του Αραβικού και Μουσουλμανικού Κόσμου ως παραγόντων τρομοκρατίας και δυνητικών αποσταθεροποιητών του διεθνούς συστήματος ειρήνης και σταθερότητας, δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να δημιουργήσει σχέσεις ισοτιμίας και ελευθερίας μεταξύ Μέσης Ανατολής και Δύσης. Η ‘καρδιά και το μυαλό’ του ακροατηρίου τους δεν θα κερδισθούν ποτέ ελλείψει πραγματικού ενδιαφέροντος και στη βάση του εξαναγκασμού. Σε αυτήν την περίπτωση η ‘ανοιχτή διπλωματία’ δεν θα αποτελεί πυρήνα οικοδόμησης διαρκών σχέσεων φιλίας, πίστης και κατανόησης μεταξύ των λαών και των πολιτισμών, αλλά θα αποτελεί προπαγανδιστικό εργαλείο μονομερών πολιτικών που καλύπτονται από το πέπλο κενών διακοινώσεων και στηρίζονται από τις δυνατότητες των νέων Μέσων.

¹¹⁹ Andoni L. ‘Deeds Speak Louder than Words’, The Washington Quarterly, Volume 25, No 2, σελ. 85-100, Spring 2002

¹²⁰ Βλέπε σχετικό άρθρο για τις επιλογές - στόχους της υπερδύναμης από τον αρθρογράφο Schmit K. στην Γερμανική εφημερίδα Die Zeit, 12 Δεκεμβρίου 2001

¹²¹ Το ανωτέρω θα μπορούσε να καταδειχθεί από το γεγονός και μόνο πως σε πολυπαθούσες περιοχές όπως στην Κύπρο και το Κουρδιστάν δεν υπήρξε παρόμοια εμπλοκή των ΗΠΑ.

¹²² Γιαλλουρίδης Χ. ‘Nova Roma και ο κόσμος του 21^{ου} αιώνα’, Α΄ Παγκόσμια Συνάντηση Θρησκειών και Πολιτισμών, Πρακτικά ενός Συνεδρίου για την Ειρήνη, Μονή Κύκκου, Κύπρος 2002, σελ. 259-262

Εκτός, όμως, από τις πολιτικές της Δύσης, και κυρίως των ΗΠΑ, στην Μέση Ανατολή πρέπει να αλλάξει και η βαθιά ριζωμένη προκατάληψη του Αραβικού και Μουσουλμανικού Κόσμου προς αυτή¹²³. Η όποια αλλαγή και στροφή πολιτικής της Δύσης στην περιοχή θα έρθει αντιμέτωπη με την καχυποψία και τον αρνητισμό των τοπικών φορέων εξουσίας αλλά και των λαών τους, που αποτελεί φυσικό επακόλουθο του ρόλου και της δράσης των δυνατών στον εν λόγω χώρο. Σε αυτή την περίπτωση θα χρειαστεί οργανωμένη και προσεγμένη διεξαγωγή ανοιχτής διπλωματίας με στόχο το γκρέμισμα του τείχους της καχυποψίας, της εχθρότητας και την οικοδόμηση αξιοπιστίας, ανιδιοτελούς σχέσεως μεταξύ των πολιτισμών που θα βασίζεται στον διάλογο, την ανταλλαγή, την επικοινωνία, την συνεργασία, την συνεισφορά, την συνύπαρξη. Μόνο σε αυτά τα πλαίσια μπορεί να αγκυροβολήσει το πλοίο της παγκόσμιας δικαιοσύνης και συναίνεσης στις ‘καρδιές και το μυαλό’ όλης της ανθρωπότητας.

Ένα από τα ιδιαίτερα σημαντικά βήματα της στρατηγικής επικοινωνίας πρέπει να είναι προσανατολισμένο στην προσπάθεια αντίκρουσης της ιδέας της ‘σύγκρουσης των πολιτισμών’¹²⁴, δίνοντας έμφαση στην ύπαρξη συνέχειας μεταξύ των κοινωνιών στην Μέση Ανατολή, την Ευρώπη και την Αμερική και την προβολή της πιθανότητας πρόσφορου διαλόγου σε κοινά προβλήματα, ανησυχίες, ανάγκες. Αυτός ο στόχος απέχει από την εθνική αυτοπροβολή, η οποία θα ενίσχυε τις επικρατούσες δυναμικές των νοοτροπιών στην Δύση. Επίσης, απορρίπτει την ιδέα πως το ‘Ισλάμ’ και η ‘Δύση’ πρέπει να συνυπάρχουν – μια πολιτική που επικίνδυνα αναγνωρίζει την ύπαρξη διαφοροποιημένων πολιτισμών ως δρώντες¹²⁵.

Το 1992, ο Barber B. - Αμερικανός πολιτικός επιστήμονας και σύμβουλος του τότε Προέδρου Clinton B. – προειδοποίησε σχετικά με μια σύγκρουση μεταξύ δύο αντικρουόμενων και κοινά ενδυναμωμένων τάσεων στην παγκόσμια πολιτική, τις

¹²³ ‘Στον Μουσουλμανικό Κόσμο, η Δύση παρουσιάζεται ως εγωιστική, υλιστική και κυρίαρχη. Στη Δύση, αντίστοιχα, το Ισλάμ θεωρείται παράλογο, φανατικό και επεκτατικό.’ Απόσπασμα από την εισήγηση του Shah Mowahid στην Α΄ Παγκόσμια Συνάντηση Θρησκειών και Πολιτισμών, Κύπρος 2002. Περιέχεται στα Πρακτικά του Συνεδρίου υπό τον τίτλο ‘Ισλάμ και Δύση: Σύγκρουση ή Συνύπαρξη’, σελ. 137-140

¹²⁴ Huntington S. P. ‘The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order’, Simon & Schuster, New York, 1996

¹²⁵ Υφαντής Κ. ‘Το πολιτισμικό παράδειγμα στις μεταψυχροπολεμικές διεθνείς σχέσεις. Μια σύντομη μεθοδολογική κριτική’, Α΄ Παγκόσμια Συνάντηση Θρησκειών και Πολιτισμών, Πρακτικά ενός Συνεδρίου για την Ειρήνη, Μονή Κύκκου, Κύπρος 2002, σελ. 247-250

οποίες αποκάλεσε ‘Jihad’ και ‘McWorld’. Την ιδιαίτερη αυτή σύλληψη του παρουσίασε σε ένα άρθρο στην μηνιαία Atlantic. Σε αυτό επιτέθηκε ενάντια της ιδέας της ‘σύγκρουσης των πολιτισμών’, που πρόσφατα προωθήθηκε από τον ακαδημαϊκό του Harvard, Huntington S., και έδειξε πως τα προβλήματα προέρχονται από την σύγκρουση των αντιλήψεων των δύο εξίσου άκρων του φονταμενταλισμού και του ανελέητου καταναλωτικού καπιταλισμού. ‘Η πρώτη είναι...μία Jihad στο όνομα μιας εκατοντάδας στενά κατανοητών θρησκευτικών πίστεων, ενάντια κάθε είδους αλληλεξάρτησης, κάθε είδους τεχνητής κοινωνικής συνεργασίας και πολιτικής αμοιβαιότητας. Η δεύτερη επιβάλλεται σε εμάς από την εισβολή οικονομικών και οικολογικών δυνάμεων που απαιτούν σύγκλιση και ομοιομορφία και που υπνωτίζουν τον κόσμο με γρήγορη μουσική, γρήγορους υπολογιστές και fast food – με το MTV, την Macintosh και τα MacDonald’s να πιέζουν τα έθνη σε ένα εμπορικά ομογενοποιημένο παγκόσμιο δίκτυο, έναν **McΚόσμο** συνδεδεμένο από την τεχνολογία, την οικολογία, τις επικοινωνίες, το εμπόριο. Ο πλανήτης διαλύεται εσπευσμένα και συναρμολογείται διστακτικά την ίδια στιγμή.’¹²⁶ Οι ρίζες της καχυποψίας και της εχθρότητας βρίσκονται πιο βαθιά πέρα από τους καθημερινούς διπλωματικούς ελιγμούς και τις στρατιωτικές προετοιμασίες. Εντοπίζονται περισσότερο στις πολιτισμικές απαντήσεις προς την παγκοσμιοποίηση και τις δημογραφικές και πολιτικές αλλαγές. Μέχρις ότου ο επικίνδυνος μύθος της σύγκρουσης των πολιτισμών υπερνικηθεί, οι θετικές προσεγγίσεις στην περιοχή της Μέσης Ανατολής δεν μπορούν να έχουν τον δημόσιο αντίκτυπο που είναι απαραίτητος για την επιτυχία τους.

Επομένως, η βαθύτερη αποστολή της οικοδόμησης σχέσεων πρέπει να διεξαχθεί ανεξάρτητα από τις βραχυπρόθεσμες δυνατότητες των Υπουργείων των Εξωτερικών, σε απόσταση από αυτά. Δηλαδή, θα πρέπει να την χειριστούν ανεξάρτητες οντότητες και δρώντες, που επικεντρώνονται μακροπρόθεσμα στις κοινωνικές και πολιτισμικές τάσεις και στις σχέσεις μεταξύ ανθρώπων και οργανισμών.

Στις περισσότερες χώρες είναι αποδεκτό ότι οι πολιτισμικές σχέσεις είναι ουσιαστική τρίτη διάσταση στις διακρατικές σχέσεις. Τρίτη, γιατί συνοδεύει τις άλλες δύο, την πολιτική και το εμπόριο. Ο Γερουσιαστής Fulbright, ο οποίος έδωσε το όνομα του

¹²⁶ Barber M. ‘Ο Κόσμος των Mac κόντρα στους Τζιχάντ’, Καστανιώτης, Αθήνα, 1998, σελ.

στο Αμερικανικό πρόγραμμα ανταλλαγής, έγραφε το 1964: ‘ Η Εξωτερική Πολιτική δεν μπορεί να βασίζεται μόνο σε στρατιωτικούς ελιγμούς και διπλωματικές δραστηριότητες στον σημερινό κόσμο. Ο κόσμος μετά από μια γενιά θα επηρεάζεται περισσότερο από το πόσο καλά επικοινωνούμε τις αξίες της κοινωνίας μας σε άλλους παρά από την στρατιωτική και διπλωματική μας ανωτερότητα’. Οι Γάλλοι, οι πρωτοπόροι των πολιτιστικών σχέσεων, θεωρούν την παρουσίαση του πολιτισμού τους στο εξωτερικό ως ιερή αποστολή και διοχετεύουν το ήμισυ του προϋπολογισμού τους για τις εξωτερικές σχέσεις σε αυτό τον σκοπό.

Ο σκοπός της πολιτιστικής διπλωματίας είναι η επίτευξη κατανόησης και συνεργασίας μεταξύ των εθνών για το κοινό τους καλό. Οι πολιτιστικές σχέσεις εκτυλίσσονται ιδανικά με την συγκέντρωση εμπειριών μεταξύ δύο χωρών μέσω ελεύθερων ανταλλαγών παρά από την επιλεκτική μονομερή προώθηση, η οποία συνάδει με την προπαγάνδα. Οι πολιτισμικές σχέσεις διαγράφουν μια ειλικρινή εικόνα κάθε χώρας παρά μια ωραιοποιημένη εκδοχή της. Δεν κρύβουν εθνικά προβλήματα αλλά ούτε τα διαφημίζουν.

Οι κυβερνήσεις, ακόμα και στις δημοκρατικές χώρες, επιζητούν επιστροφές στις επενδύσεις ποσών στις πολιτισμικές σχέσεις σε όρους εθνικού πλεονεκτήματος. Όμως, το πραγματικό αντάλλαγμα ανήκει στους πολίτες μιας χώρας μέσω μακροπρόθεσμων σχέσεων με άλλους λαούς οι οποίες παράγουν και διαδίδουν την κατανόηση και ενθαρρύνουν την συνεργασία. Επειδή ακριβώς αυτές οι σχέσεις μπορούν να τελεσφορήσουν καλύτερα εάν δεν υπόκεινται σε πολιτικές, το έργο της πολιτιστικής διπλωματίας πραγματοποιείται καλύτερα από οργανισμούς που απολαμβάνουν κάποιο βαθμό ανεξαρτησίας από τους κρατικούς μηχανισμούς¹²⁷. Σήμερα, η αντίληψη του πολιτιστικού ακόλουθου ο οποίος με σθένος προσπαθεί να κερδίσει πόντους για τον πολιτικό του ηγέτη, είναι η απόλυτη αντίθεση της ουσιαστικής πολιτιστικής διπλωματίας και είναι πιθανόν ξεπερασμένη ακόμα και στις πρεσβείες των πιο αυταρχικών καθεστώτων.

¹²⁷ Τέτοιοι οργανισμοί είναι θεσμικά ανεξάρτητοι στην Βρετανία. Στις περισσότερες όμως χώρες αυτοί οι οργανισμοί υπόκεινται τυπικά σε κάποιο υπουργείο, συνήθως των εξωτερικών αλλά ενθαρρύνονται από την κυβέρνηση και τους πρέσβεις προς την κατεύθυνση της απόλαυσης σχετικής αυτονομίας και ανεξαρτησίας. Στην Γαλλία και την Γερμανία δε, παρατηρείται μίγμα και των δύο. Η πολιτιστική διπλωματία διαχέεται σε ένα εύρος θεσμών και υπουργείων αλλά το υπουργείο εξωτερικών ρυθμίζει το γενικό πρόγραμμα και την πολιτική.

Οι πολιτισμικές σχέσεις είναι η μεγαλύτερη ελπίδα που έχουμε για την μετάλλαξη των παραδοσιακών προκαταλήψεων σε στάσεις κατανόησης και συνεργασίας. Ο πολιτισμός διαθέτει το πλεονέκτημα να αποτελεί κτήμα που όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως μπορούν να μοιραστούν. Σήμερα μπορούμε περισσότερο από ποτέ να μιλήσουμε για έναν 'παγκόσμιο πολιτισμό'. Προσβάσιμος επί τη βάση της από κοινού ανθρωπότητας. Δεν υπάρχει φυσικά καμιά πανάκεια στα κακώς κείμενα του πλανήτη μας, αλλά αυτού του είδους η διπλωματία προσφέρει τις προοπτικές για την ελαχιστοποίηση τους και την ουσιαστική διαχείριση τους δημιουργώντας τις βάσεις παγκόσμιας συνεννόησης μέσα στις οποίες αποφεύγεται η μονοπώληση των διεθνών σχέσεων από την πολιτική και μόνο. Η πολιτιστική διπλωματία είναι ένα από τα σημαντικά θεμέλια του 21^{ου} αιώνα, ένα θεμέλιο στο οποίο μπορούμε να χτίσουμε αμοιβαία εμπιστοσύνη και κατανόηση. Ο Πολιτισμός μπορεί να γίνει ο σύνδεσμος που φέρνει κοντά τις κοινωνίες πολιτών. Η πολιτιστική διπλωματία πρέπει να εκτιμηθεί και να χρησιμοποιηθεί ως ένα από τα καλύτερα μέσα που επινοήθηκαν από τον πολιτισμό για την αποφυγή και πρόληψη των συγκρούσεων και των αντιπαλοτήτων στην διεθνή σκηνή, την γεφύρωση των διαφορών και την οικοδόμηση διαρκών σχέσεων εμπιστοσύνης, αμοιβαιότητας και συνεργασίας.

Βιβλιογραφικές Παραπομπές & Αρθρογραφία

- ✦ Andoni L. 'Deeds Speak Louder than Words', The Washington Quarterly, Volume 25, No 2, σελ. 85-100, Spring 2002
- ✦ Barber M. 'Ο Κόσμος των Mac κόντρα στους Τζιχάντ', Καστανιώτης, Αθήνα, 1998
- ✦ Beck U. 'Τι είναι Παγκοσμιοποίηση;', Καστανιώτης, Αθήνα, 1999
- ✦ Beers C. 'American Public Diplomacy and Islam', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003,
<http://foreign.senate.gov/hearings/hrg030227a.html>
- ✦ Blinken A. J. 'Winning the War of Ideas', The Washington Quarterly, Volume 25, No 2, σελ. 101-114, Spring 2002
- ✦ Brown J. 'The Anti-Propaganda Tradition in the United States', Bulletin Board for Peace, June 29, 2003
- ✦ Brown J. 'The Purposes and Cross-Purposes of Public Diplomacy', American Diplomacy, August 15, 2002,
http://www.wn.edu/depts/diplomat/archives_roll/2002_07-09/brown_pubdipl/brown_pubdipl.html
- ✦ Brown S. J. & Studemeister M. S. 'Virtual Diplomacy: Rethinking Foreign Policy Practice in the Information Age', Information & Security, Volume 7, 2001, σελ. 28-44
- ✦ Brzezinski Z. 'Out of Control: Global Turmoil on the Eve of the 21st Century', Charles Scribners Sons, New York, 1993
- ✦ Brzezinski Z. 'The Grand Chessboard: American Primacy and Its Geostrategic Imperatives', Basic Books, New York, 1997
- ✦ Bull H. 'Η άναρχη κοινωνία. Μελέτη της τάξης στην παγκόσμια πολιτική', Ποιότητα, Αθήνα, 2001
- ✦ Cairncross F. 'The death of distance', Harvard Business School Press, Boston, 1997
- ✦ Carr E. H. 'The Twenty Years' Crisis 1919-1939. An introduction to the study of International Relations', Ποιότητα, Αθήνα, 2000
- ✦ Castells M. 'The Rise of the Network Society', Blackwell, London, 1996

- ✦ Cohen R. 'Negotiating Across Cultures: Communication Obstacles in International Diplomacy', United States Institute of Peace Press, Washington DC, 1991
 - ✦ Cox W. M. & Alm R. 'Time Well Spent: The Declining Real Cost of Living in America', 1997 Annual Report of the Dallas Federal Reserve Bank
 - ✦ Dertouzos M. 'What will be: How the New World of Information will change our lives', HarperEdge, New York, 1997
 - ✦ Fisher R. & Ury W. 'Getting to Yes: Negotiating an Agreement without giving in', Arrow Business Books, London, 1997
-
- ✦ Friedman T. L. 'Foreign Policy 3.1', New York Times, October 8, 1993
 - ✦ Friedman T. L. 'The lexus and the olive tree', Farrar, Strauss, Giroux, New York, 2000
 - ✦ Gowing N. 'Media Coverage: Help or Hindrance in Conflict Prevention?', Carnegie Commission on Preventing Deadly Conflict, May 1997
 - ✦ Habermas J. 'The Structural Transformation of the Public Sphere. An Inquiry into a Category of a Bourgeois Society', Policy Press, Cambridge, 1989
 - ✦ Haqqani H. 'The Rage of Moderate Islam', Journal of Foreign Policy, January – February 2004, σελ. 74-76
 - ✦ Held D. 'Global Transformations: Politics, Economics and Culture', Polity, Oxford, 1999
 - ✦ Helmke M. 'The Mess of American Public Diplomacy', School of Media and Public Affairs, George Washington University, June 9, 2003
 - ✦ Helprin M. 'The Acceleration of Tranquility', Forbes, ASAP, December 2, 1996
 - ✦ Hoffman D. 'Beyond Public Diplomacy', Journal of Foreign Affairs, March/April 2002
 - ✦ Hudson V. M. 'Culture and Foreign Policy', Lynne Rienner, Boulder, 1997
 - ✦ Huntington S. P. 'The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order', Simon & Schuster, New York, 1996
 - ✦ Hyde H. J. 'Speaking to our silent allies: public diplomacy and U.S. Foreign Policy', U. S. Representative, Chairman, Committee on International Relations, U. S. House of Representatives
 - ✦ Iriye A. 'Cultural Internationalism and World Order', John Hopkins University Press, New York, 1997

- ✦ Kalathil S. 'Dot Com for Dictators', Foreign Policy Magazine, March-April 2003
- ✦ Kallinikos J. 'The Age of Flexibility. Managing Organizations and Technology', Lund, 2001
- ✦ Kapor M. 'Building the open road', MA: Electronic Frontier Foundation, Cambridge, 1992
- ✦ Kaufman E. 'A Broadcasting Strategy to Win Media Wars', The Washington Quarterly, Volume 25, No 2, σελ. 120-127, Spring 2002
- ✦ Kennan G. F. 'Somalia, Through a Glass Darkly', New York Times, September 30, 1993

- ✦ Kennedy P. 'Η Άνοδος και η Πτώση των Μεγάλων Δυνάμεων', Αξιοτέλλης, Αθήνα, 1990, σελ. 509-530
- ✦ Kessler C. S. 'Globalization: Another False Universalism?', Third World Quarterly, 21 no. 6, 2000, σελ. 931-942
- ✦ Khanna P. 'America at the Age of Geodiplomacy', Georgetown Journal of International Affairs, Winter/Spring 2003,
<http://journal.georgetown.edu/Issues/ws03/khannalocked.pdf>
- ✦ Khurshid A. 'America and Unrest in the Muslim World', Institute of Policy Studies, Islamabad, 2002
- ✦ Leonard M. 'Διπλωματία με Άλλα Μέσα', Journal of Foreign Policy, Greek Edition, Νοέμβριος-Δεκέμβριος 2002, σελ. 60-70 *
- ✦ Mathews J. S. 'Power Shift', Journal of Foreign Affairs, Volume 76, No 1, σελ. 50-66, January – February 1997
- ✦ May C. D. 'Losing the War of Ideas; Why America doesn't need to', Scripps Howard News Service, November 27, 2003
- ✦ McChesney R. 'Rich Media, Poor Democracy: Communication Politics in Dubious Times', University of Illinois Press, Urbana and Chicago, 1999
- ✦ McChesney R. 'The Internet and U.S. Communication Policy-Making in Historical and Critical Perspective', Journal of Communications, Volume 46 No 1, σελ. 98-125, 1996
- ✦ Mermin J. 'Television News and American Intervention in Somalia: The Myth of a Media-Driven Foreign Policy', Political Science Quarterly, Volume 112, No 3, 1997
- ✦ Miller D. 'The Domination Effect', Guardian/UK, Thursday, January 8, 2004

- ✦ Mills M. 'Haig Floats A High -Tech Trial Balloon', Washington Post, April 13, 1998
- ✦ Mills M. 'Ready to Launch a Global Radio Network', Washington Post, March 23, 1998
- ✦ Mills M. 'Undersea Cables Carry Growing Rivers of Data', Washington Post, March 9, 1998
- ✦ Moisy C. 'Myths of the Global Information Village', Journal of Foreign Policy, σελ. 80-90, Summer 1997
- ✦ Neuman J. 'Lights, Camera, War: Is Media Technology Driving International Politics?', St Martin's Press, New York, 1996

- ✦ Nye J. S. Jr. & Owens W. A. 'America's Information Edge', Foreign Affairs, March/April 1996, σελ. 15-27
- ✦ Nye J. S. Jr. 'Η Εξαρτημένη Υπερδύναμη', Journal of Foreign Policy Greek Edition, Μάιος – Ιούνιος 2002, σελ. 106-107
- ✦ Pavlik J. 'New Media and the Information Superhighway', Allyn and Bacon, Boston, 1996
- ✦ Peterson P.G., Bloomgarden K., Grunwald H., Morey D. E., Telhami S., Sieg J., Herbstman S. 'Finding America's Voice: A Strategy for Reinvigorating U. S. Public Diplomacy', Report, Council on Foreign Relations, New York, 2003
- ✦ Popper K. 'The Open Society and Its Enemies', Τόμοι I & II, Princeton University Press, Princeton, 1971
- ✦ Rahimi M. A. 'Information Age Diplomacy', National War College, Northwestern University Symposium, Washington DC, April 5-6, 2001
- ✦ Rosenau J. N. 'States, Sovereignty and Diplomacy in the Information Age', www.usip.org/virtualdiplomacy/publications/reports, 25 February 1999
- ✦ Ross C. 'Public Diplomacy Comes of Age', The Washington Quarterly, Volume 25, No 2, σελ. 75-83, Spring 2002
- ✦ Schwartz P. & Leyden P. 'The Long Boom: A History of the Future, 1980-2020', Wired, July 1997
- ✦ Shalikashvili J. M. 'Force and Diplomacy in the 21st Century, 15th Oscar Iden Lecture, 75th Anniversary of the School of Foreign Service, Volume I, No 1, December 1994
- ✦ Soros G. 'The People's Sovereignty', Journal of Foreign Policy, January – February 2004, σελ. 66-67

- ✚ Stephenson N. 'Snow Crash', Bantam, New York, 1992
- ✚ Strobel W. P. 'Late-Breaking Foreign Policy: The News Media's Influence on Peace Operations', U. S. Institute of Peace Press, Washington, 1997
- ✚ Sussman G. 'Communication, Technology and Politics in the Information Age', Sage, London, 1997
- ✚ Taspinar Omer, 'Europe's Muslim Street', Foreign Policy Magazine, March-April 2003
- ✚ The Pew Research Center for People and the Press 'Views of a Changing World 2003: War with Iraq Further Divides Global Politics', June 3, 2003, <http://people-press.org/reports/display.php3?ReportID=185>
- ✚ U.S. Advisory Commission on Public Diplomacy, 'Consolidation of USIA into the State Department: An Assessment After One Year', October 2000, <http://www.state.gov/www/policy/pdadcom/acpdreport.pdf>
- ✚ US Dept of State, Λεξικό όρων των διεθνών σχέσεων, 1987
- ✚ USIA Alumni Association, 'Making Public Diplomacy Effective', May 28, 2003, <http://www.publidiplomacy.org/17.htm>
- ✚ Voicy I. 'Multicultural Diplomacy and the Information Society', ABAC Journal, Volume 23, No 2, May-August 2003, σελ. 1-20
- ✚ Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Islamic and Arab World', Testimony before Senate Foreign Relations Committee, February 27, 2003, <http://www.foreign.senate.gov/hearings/ZaharnaTestimony030227.pdf>
- ✚ Zaharna R. S. 'Asymmetry of Cultural Styles & the Unintended Consequences of Crisis Public Diplomacy', Intercultural Communication and Diplomacy, Mediterranean Academy of Diplomacy, Malta, <http://www.diplomacy.edu/>
- ✚ Αρβανιτόπουλος Κ. 'Η Αμερικανική Εξωτερική Πολιτική μετά τον Ψυχρό Πόλεμο. Ιδεολογικά Ρεύματα', Ποιότητα, Αθήνα, 2000
- ✚ Βενέρης Γ. 'Η Πληροφορική Επανάσταση', Νέα Σύνορα - Λιβάνης, Αθήνα, 1986
- ✚ Βεργόπουλος Κ. 'Παγκοσμιοποίηση. Η Μεγάλη Χίμαιρα', Νέα Σύνορα - Λιβάνης, Αθήνα, 1999
- ✚ Γιαλλουρίδης Χ. 'Nova Roma και ο κόσμος του 21^{ου} αιώνα', Α' Παγκόσμια Συνάντηση Θρησκείων και Πολιτισμών, Πρακτικά ενός Συνεδρίου για την Ειρήνη, Μονή Κύκκου, Κύπρος 2002, σελ. 259-262

- ✦ Δερτούζος Μ. Λ. 'Η Ανολοκλήρωτη Επανάσταση', Νέα Σύνορα - Λιβάνης, Αθήνα, 2001
- ✦ Ήφαιστος Π. 'Διπλωματία και Στρατηγική των Μεγάλων Ευρωπαϊκών Δυνάμεων', Ποιότητα, Αθήνα, 2000
- ✦ Κουσκουβέλης Η. 'Αποτροπή και Πυρηνική Στρατηγική. Θεωρία Διεθνών Σχέσεων στον Ψυχρό Πόλεμο', Ποιότητα, Αθήνα, 2000
- ✦ Λεάνδρος Ν. 'Πολιτική Οικονομία των Μέσων', Καστανιώτης, Αθήνα, 2000
- ✦ Νεγροπόντης Ν. 'Ψηφιακός Κόσμος', Καστανιώτης, Αθήνα, 1995
- ✦ Υφαντής Κ. 'Το πολιτισμικό παράδειγμα στις μεταψυχροπολεμικές διεθνείς σχέσεις. Μια σύντομη μεθοδολογική κριτική', Α' Παγκόσμια Συνάντηση Θρησκειών και Πολιτισμών, Πρακτικά ενός Συνεδρίου για την Ειρήνη, Μονή Κύκκου, Κύπρος 2002, σελ. 247-250
- ✦ Χριστοδουλίδης Θ. 'Διπλωματική Ιστορία Τριών Αιώνων', Ι. Σιδέρης, Αθήνα, 1997

✚ Βρετανικό Συμβούλιο στην Ινδία

<http://www.britishcouncil.org/india.htm>, www.bcindia.org/,
www.britishcouncil.org.in

✚ Department of Commerce, 'The Emerging Digital Economy', 1998

<http://www.ecommerce.gov/emerging.htm>

✚ DiploFoundation

<http://www.diplomacy.edu/>

✚ Ferrara P. 'What is an American?'

<http://www.publicdiplomacy.org/10.htm>

✚ Franklin S. 'Fear of Waking up', CJR Columbia Journalism

Review, http://www.cjr.org/issues/2003/5/voice_franklin.asp

✚ Friedman P. 'TV: A Missed Opportunity', CJR Columbia Journalism

Review, http://www.cjr.org/issues/2003/3/tv_friedman.asp

✚ Foreign Policy in Focus

<http://www.fpif.org>

✚ GlobalPac Supporting Public Diplomacy

<http://www.globalpac.org/>

✚ Hickey N. 'Access Denied: The Pentagon's War Reporting Rules are the Toughest Ever', CJR Columbia Journalism Review,

http://www.cjr.org/issues/2002/1/afghan_hickey.asp

✚ Independent Task Force Report, 'State Department Reform', Council on

Foreign Relations, <http://www.cfr.org/publication.php?id=3890>

✚ Jacobs J. 'Democracy and the Internet', [http://Internet and Democracy. htm](http://InternetandDemocracy.htm)

✚ Kiehl W. P. 'Can Humpty Dumpty be saved', <http://americandiplomacy.org>

✚ Kotok A. 'Public Diplomacy and Information Technology: America's Semi Secret Weapons', http://www.suite101.com/article.cfm/us_techno_politics/92179

✚ Oglesby D. M. 'Dog Food, Diapers and Diplomacy', Address to St Petersburg West Rotary, February 19, 2003,

<http://www.publidiplomacy.org/DOglesbyRotary.htm>

✚ Parks M. 'Beyond Afghanistan, Foreign News: What's next?', CJR Columbia

Journalism Review, http://www.cjr.org/issues/2002/1/Foreign_Parks.asp

✚ Public Diplomacy Web Site (sponsored by U. S. Information Agency Alumni Association and the Public Diplomacy Council)

<http://publicdiplomacy.org/>

✚ Radio Sawa

<http://www.radiosawa.com>

✚ Smith G. S. 'Reinventing Diplomacy: a Virtual Necessity',

<http://www.usip.org/virtualdiplomacy/publications/.reports/gsmithISA99.html>

✚ Smith T. 'Defining News in the Middle East', CJR Columbia Journalism Review, <http://www.cjr.org/issues/2003/3/standard-smith.asp>

✚ U.S. Advisory Commission for Public Diplomacy

<http://www..state.gov/r/adcompd/>

✚ U.S. Department of State, 'Public Diplomacy after September 11: Shared Values Collage'

<http://www.state.gov/r/pa/obs/vid/16555.htm>

✚ U.S. Department of State, 'Muslim Life in America' (website)

<http://usinfo.state.gov/products/pubs/muslimlife/>

✚ U.S. Department of State, 'The Network of Terrorism', (brochure)

<http://usinfo.state.gov/products/pubs/terrornet/>

✚ Voice of America

<http://www.voa.gov/>

✚ Wexler B. 'Defining News in the Middle East', CJR Columbia Journalism Review, <http://www.cjr.org/issues/2003/3/define-wexler.asp>

✚ Zaharna R. S. 'Finding America's Voice in the Middle East',

<http://www.fpif.org/commentary/2002/0204usmideast.html>

✚ Zaharna R. S. 'American Public Diplomacy and the Arab and Muslim Worlds: A strategic Communication Analysis',

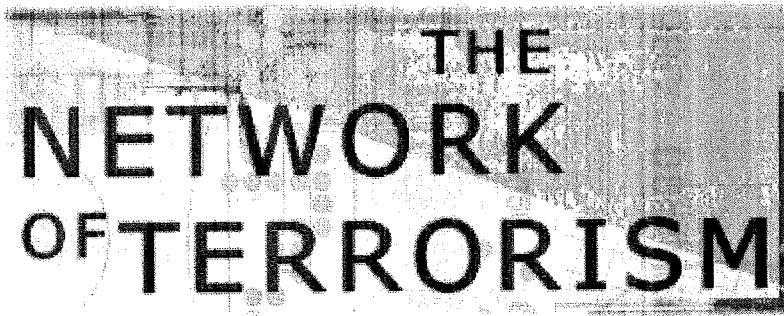
<http://www.fpif.org/papers/communication.html>

✚ Zaharna R. S. 'Osama Bin Laden's Message to the Arab and Muslim World: 'I Am Not the Enemy. America Is.', Foreign Policy in Focus

<http://www.fpif.org/papers/communication.html>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών, 'Το Δίκτυο της Τρομοκρατίας'
<http://usinfo.state.gov/products/pubs/terrornet/>

An Attack on the Civilized World

One month ago today, innocent citizens from some 80 nations were attacked and killed, without warning or provocation, in an act that horrified not only every American, but every person of every faith, and every nation that values human life.

The attack took place on American soil, but it was an attack on the heart and soul of the civilized world. And the world has come together to fight a new and different war, the first, and we hope the only one, of the 21st century. A war against all those who seek to export terror, and a war against those governments that support or shelter them.

We're mounting a sustained campaign to drive the terrorists out of their hidden caves and to bring them to justice....At the same time, we are showing the compassion of America by delivering food and medicine to the Afghan people who are, themselves, the victims of a repressive regime.

We're angry at the evil that was done to us, yet patient and just in our response....Our war on terrorism has nothing to do with differences in faith. It has everything to do with people of all faiths coming together to condemn hate and evil and murder and prejudice.

People often ask me, how long will this last? This particular battlefield will last as long as it takes to bring al Qaeda to justice. It may happen tomorrow; it may happen a month from now; it may take a year or two. But we will prevail.

*President George W. Bush
October 11, 2001*

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών, 'Μουσουλμανική Ζωή στην Αμερική'
<http://usinfo.state.gov/products/pubs/muslimlife/>

U.S. DEPARTMENT OF STATE

INTERNATIONAL INFORMATION PROGRAMS

USINFO > Publications

FAMILY LIFE

Photos: **Togetherness**

The Tagouri Family

Living in Two Cultures

Photos: **Faces of Islam**

MUSLIM COMMUNITIES

Photos: **Everyday Life**

Patterns of Immigration

Where Do American Muslims Live?

A Mosque in Massachusetts

EDUCATION

Photos: **Muslim Schools**

Muslim Students in California

Portrait of a Teacher

VARIETIES OF WORSHIP

Demographic Facts

Photos: **Patterns of Prayer**

American Mosques

Photos: **Observing Ramadan**

IN THE WORLD OF WORK

Photos: **On the Job**

Beliefs and Banking

INTO THE MAINSTREAM

In the Words of President Bush

Portrait of a Scientist

Photos: **Official Recognition**

Muslim Rap Music

Muslim Life IN AMERICA

Español | Pycckuu | عربي

Islam is one of the fastest-growing religions in the United States today. According to one recent survey, there are 1,209 mosques in America, well over half founded in the last 20 years. Between 17 and 30 percent of American Muslims are converts to the faith.

At the center of both traditional American life and the lives of the generally more recent Muslim immigrants is the family. As Shahed Amanullah, an engineer who lives in San Francisco, California, puts it, "American values are, by and large, very consistent with Islamic values, with a focus on family, faith, hard work, and an obligation to better self and society."

This booklet is a brief introduction to a complex subject, an attempt to explore in words and images the extraordinary range and richness of the way American Muslims live. That point of cross-cultural commonality -- the family -- is where we begin.

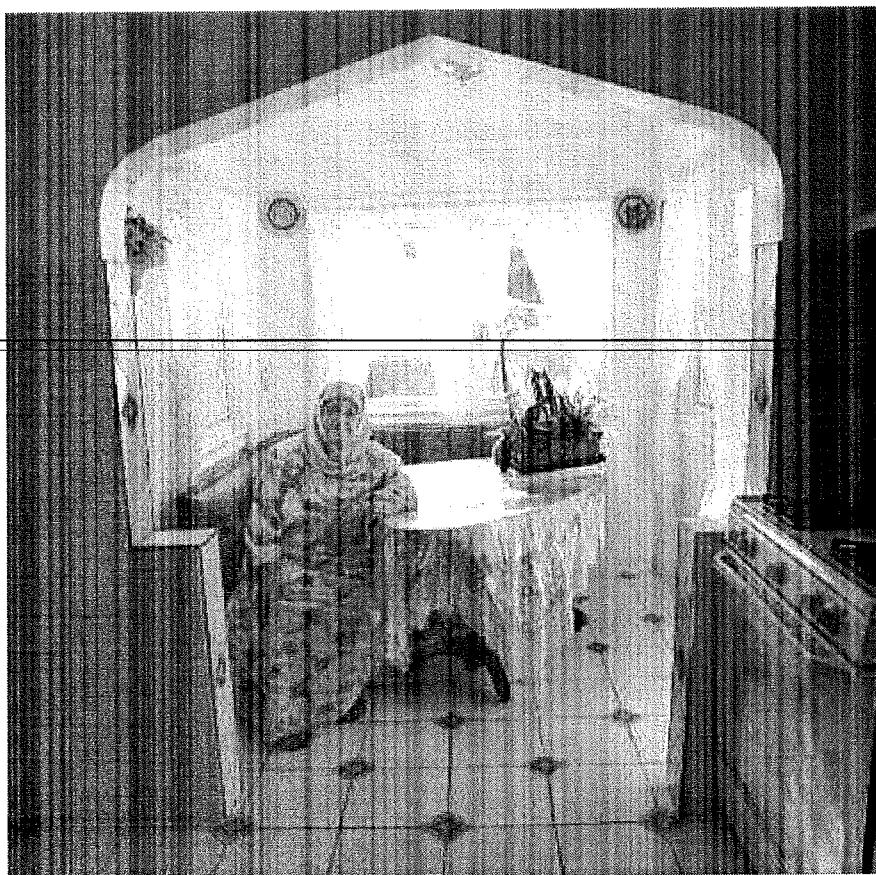

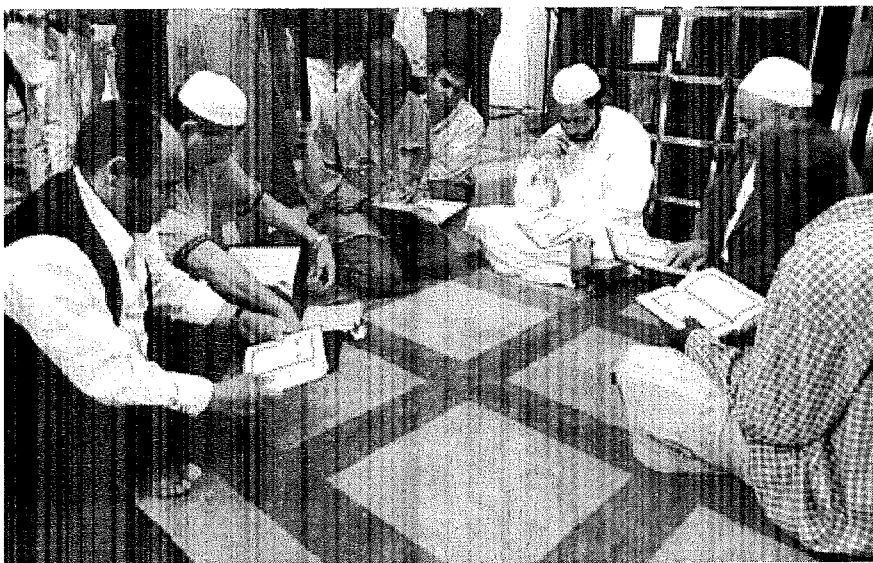
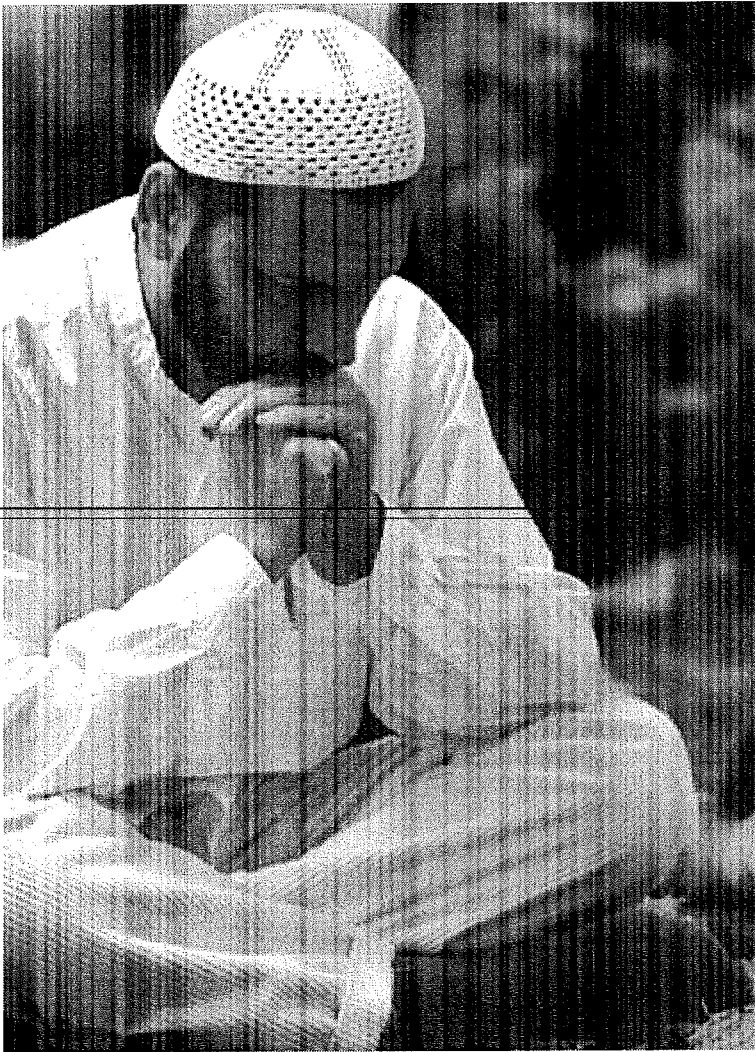
Members of the Tagouri family in Charles County, Maryland, are some of the growing number of Muslims moving into more rural parts. (Jim Blair)

Executive Editor:
George Clack
Managing Editor:
Chandley McDonald
Art Director:
Min-Chih Yao
Photo Research:
Maggie Johnson Sliker
JS Photo Research
John Wicart

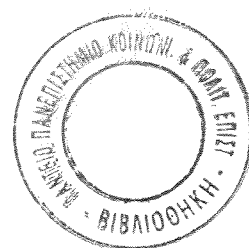
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

Φωτογραφίες από την καθημερινή ζωή των Μουσουλμάνων της Αμερικής, όπως καταγράφονται από το Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών
<http://usinfo.state.gov/products/pubs/muslimlife/>

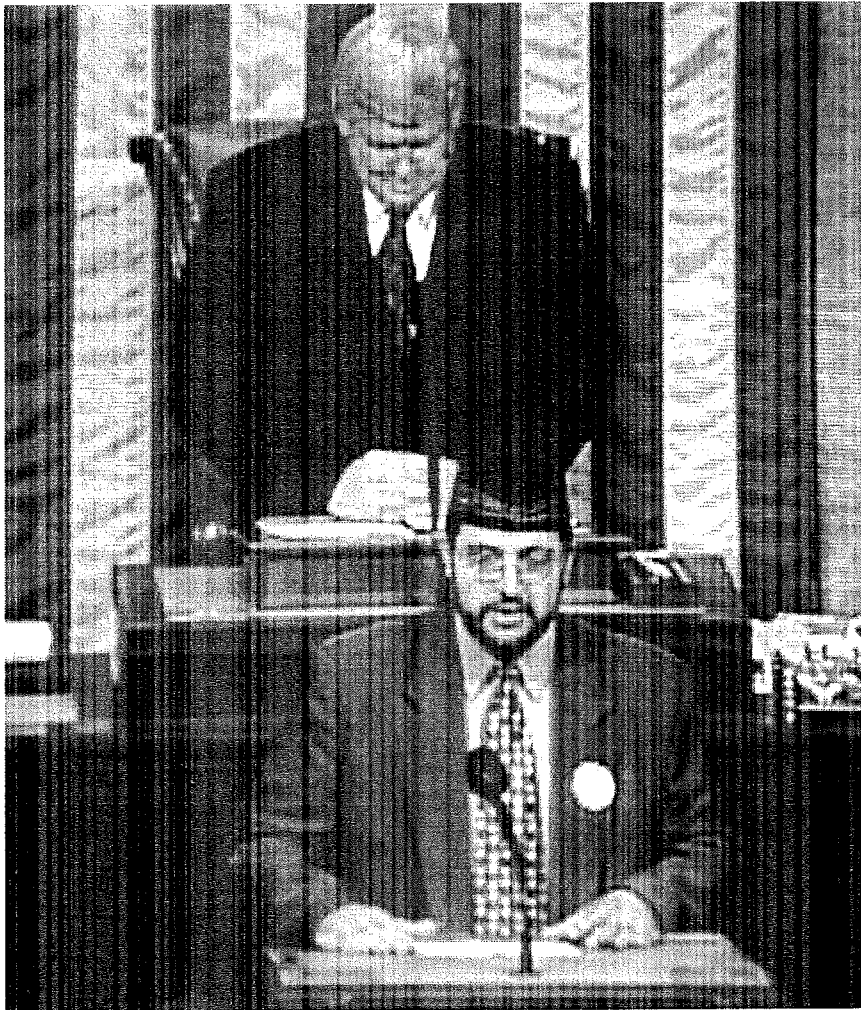

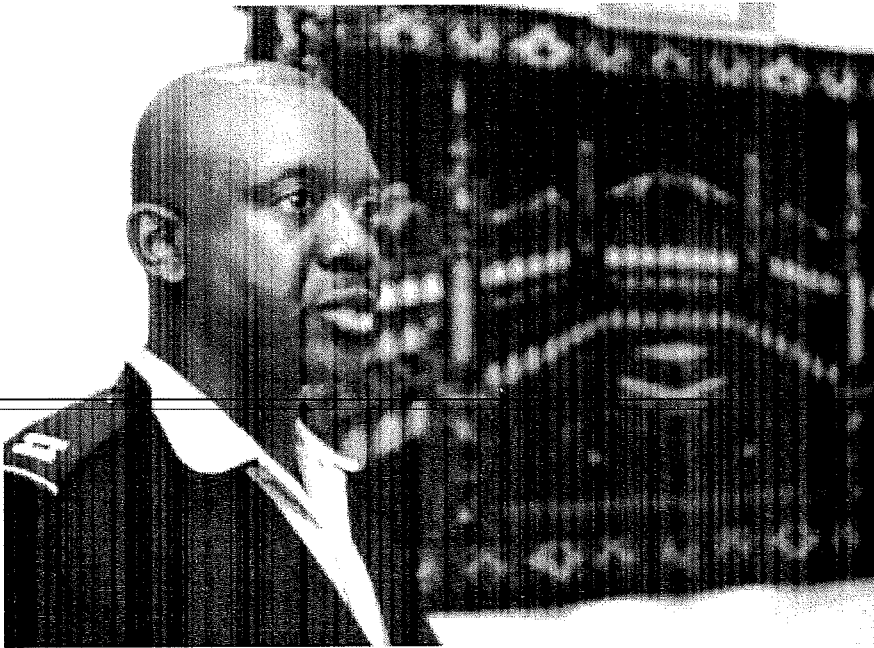

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Αποσπάσματα από δηλώσεις του Αμερικανού Προέδρου Geogre W. Bush, οι οποίες περιέχουν αναφορές για τον Μουσουλμανικό κόσμο και την πίστη τους, όπως αυτές παρουσιάζονται από το Αμερικανικό Υπουργείο Εξωτερικών
<http://usinfo.state.gov/products/pubs/muslimlife/>

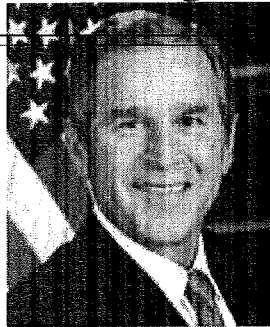
U.S. DEPARTMENT OF STATE

INTERNATIONAL INFORMATION PROGRAMS

USINFO > Publications

INTO THE MAINSTREAM

In the Words of President George W. Bush

A CALL FOR RESPECT

"When we think of Islam we think of a faith that brings comfort to a billion people around the world. Billions of people find comfort and solace and peace. And that's made brothers and sisters out of every race. America counts millions of Muslims amongst our citizens, and Muslims make an incredibly valuable contribution to our country. Muslims are doctors, lawyers, law professors, members of the military, entrepreneurs, shopkeepers, moms and dads. And they need to be treated with respect. In our anger and emotion, our fellow Americans must treat each other with respect."

Remarks at the Islamic Center Washington, D.C., soon after the September 11, 2001, attacks

THE SAME GRIEF

"It's important for our fellow Americans to understand that Americans of Muslim faith share the same grief that we all share from what happened to our country; that they're just as proud of America as I am proud of America; that they love our country as much as I love our country. They share my profound belief that no American should be judged by appearance, by ethnic background, or by religious faith. I believe that strongly, and so do they."

Remarks at Afghan Embassy in Washington, D.C., September 10, 2002

A HOLIDAY GREETING

"Warm greetings to Muslims across the United States as you celebrate the Eid al-Adha holiday and join in spirit with the millions gathered in Mecca to uphold the traditions of one of your most sacred feasts. America was built on a strong spiritual foundation, and the celebration of faith is central to our lives. As you celebrate the annual Hajj, the fifth pillar of Islam, you honor the great sacrifice and devotion of Abraham as recognized by Judaism, Christianity, and Islam. By educating others about your religious traditions, you enrich the lives of others in your local communities. The variety of nations and cultures represented by those who travel to Mecca each year, and the varied ways in which Muslims contribute to American life across the United States, are powerful reminders that ethnic and racial differences need not divide us when we share common values and purposes. By building strong foundations of mutual respect, we can achieve peace and reconciliation in our world. Laura joins me in sending best wishes for a joyous holiday celebration."

Message on Eid al-Adha

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

Ο Νόμος του 2002 για την Προαγωγή της Ελευθερίας - The Freedom Promotion Act of 2002

http://wwwa.house.gov/international_relations/107/fpa0617.htm

Freedom Promotion Act of 2002

Introduced by

U.S. Rep. Henry J. Hyde (R-IL), Chairman

House International Relations Committee

~~Prepared by the House International Relations Committee~~

CONTACT: Sam Stratman, (202) 226-7875

INTRODUCTION DATE: March 14, 2001

REPORTED BY HIRC: April 25, 2001

Title II: Initiatives Aimed at the Muslim World:

Youth Ambassadors - Authorizes a summer youth exchange program for young individuals from countries with a predominantly Muslim population. (Short- term exchanges of 3-4 weeks in length) to familiarize participants with the United States.

Journalism program - Authorizes an initiative to work with foreign journalists in to increase their familiarity with appropriate practices and techniques and to enhance international standards of quality and objectivity. This program will be established and operated in cooperation with private sector sponsors, including universities and exchange\programs.

English language training. Creates a pilot program to increase English language skills by sending Americans to middle schools in the Muslim world to provide English language instruction.

Sister Cities Initiative: Authorizes funds for an expanded "sister cities" program to increase the number of US-sister city partnerships in countries with a predominantly Muslim population. (Currently there are 42 such partnerships). These partnerships are aimed at community level development and volunteer action and include non-federal support.

Fulbright Exchange Programs: Requires new emphasis on exchanges of U.S. professionals seeking to study, teach, conduct research or pursue scholarship in predominately Muslim countries.

National Endowment for Democracy: Provides an additional \$10 million over two years to fund programs "that promote democracy, media, religious tolerance, the rights of women and strengthening of civil society" in predominately Muslim countries.